

DĚTSKÁ NEMOC „LEVIČÁCTVÍ“ V KOMUNISMU

Vladimir Ilič Lenin

Kapitola I - V jakém smyslu možno mluvit o mezinárodním významu Ruské revoluce?

V prvních měsících po dobytí politické moci proletariátem v Rusku (7. listopadu [25. října] 1917) se mohlo zdát, že veliké rozdíly mezi zaostalým Ruskem a mezi pokročilými západoevropskými zeměmi učiní revoluci proletariátu v těchto zemích velmi málo podobnou naší. Nyní máme již k dispozici velmi značné mezinárodní zkušenosti, které zcela jasně ukazují, že některé hlavní rysy naší revoluce nemají význam jen místní a specificky národní, význam jen ruský, nýbrž mezinárodní. Také já zde mám na zřeteli mezinárodní význam naší revoluce nikoli v širokém smyslu slova: nejen některé, nýbrž všechny její základní a mnohé podřadné rysy mají mezinárodní význam, ve smyslu jejího vlivu na všechny země. Nikoliv: nutno v nejužším slova smyslu, tj. rozumějice pod mezinárodním významem mezinárodní důležitost nebo dějinnou nevyhnutelnost opakování v mezinárodním měřítku toho, k čemu došlo u nás, v tomto smyslu musíme přiznat takový význam některým hlavním rysům naší revoluce.

Bylo by arciť velmi hrubou chybou zveličit tuto pravdu a rozšířit její platnost i na jiné, a nejen na některé hlavní rysy naší revoluce. Stejně by bylo chybné pouštět se zřetele, že po vítězství proletářské revoluce alespoň v jedné z pokročilých zemí nastane pravděpodobně příkrý obrat, totiž že Rusko se brzy stane zemí, která už nebude vzorem, nýbrž opět se stane zemí zaostalou (v „sovětském“ i v socialistickém smyslu).

Avšak v nynější dějinné chvíli se má věc právě tak, že ruský vzor ukazuje *všem* zemím leccos, a to velmi podstatného, z jejich neodvratné a nedaleké budoucnosti. Uvědomělí dělníci ve všech zemích to dávno pochopili — a ještě častěji ani ne tak pochopili, jako instinktem revoluční třídy postřehli a vycítili. Odtud mezinárodní „význam“ (v úzkém slova smyslu) sovětské moci a též základů bolševické teorie a taktiky. To nepochopili „revoluční“ vůdcové II. Internacionály typu Kautského v Německu, Otto Bauera a Bedřicha Adlera v Rakousku, kteří se proto ukázali jako reakcionáři, obhájci nejhoršího oportunistu a sociálního zrádovství. Mimochodem řečeno, anonymní¹ brožura „Světová revoluce“ („Weltrevolution“), vydaná roku 1919 ve Vídni (Sozialistische Bücherei, sešit II; Ignaz Brand), zvláště názorně ukazuje celý myšlenkový pochod a celý okruh myšlenek, lépe řečeno veškero hloubku bezmyšlenkovitosti, pedanterie, ničemnosti a zrazování zájmů dělnické třídy — a přitom ve formě „obrany“ ideje „světové revoluce“.

Zevrubněji pojednáme o této brožuře někdy jindy. Zde zaznamenáme jen ještě jednu okolnost: v dobách dávno, dávno minulých, kdy Kautský, ještě marxista, nikoli renegát, posuzuje otázku jako historik, předvídal možnost, že nastane situace, za které revolučnost ruského proletariátu se stane pro západní Evropu vzorem. To bylo roku 1902, kdy Kautský napsal do revoluční „Jiskry“ článek „Slované a revoluce“. V tomto článku psal:

„V nynější době (proti roku 1848) se lze domnívat, že Slované nejenom vstoupili do řad revolučních národů, nýbrž že i těžiště revolučního myšlení a revoluční činnosti se stále víc a více přesunuje ke Slovanům. Revoluční ohnisko se přesunuje ze západu na východ. V první polovině XIX. století bylo ve Francii, občas v Anglii. Roku 1848 vstoupilo do řad revolučních národů také Německo... Nové století začíná událostmi, které nás přivádějí na myšlenku, že jdeme vstříc dalšímu přesunu revolučního ohniska, jeho přesunu do Ruska... Rusko, které načerpalo tolik revoluční iniciativy ze západu, je nyní možná samo schopno posloužit západu jako zdroj revoluční energie. Rozvíjející se ruské revoluční hnutí se možná ukáže nejúčinnějším prostředkem k vymýcení ducha slabošského šosáctví a vypočítavého politikaření, který se mezi námi začíná šířit, a podnítl bojovnost a vášnivou oddanost našim velikým ideálům, aby znovu vzplanuly jasným plamenem. Rusko již dávno přestalo být pro západní Evropu pouhou baštou reakce a absolutismu. Věc se má nyní snad právě naopak. Západní Evropa se stává baštou reakce a absolutismu v Rusku... S carem by se byli ruští revolucionáři možná už dávno vypořádali, kdyby byli nemusili současně bojovat též proti jeho

¹ Autorem brožury byl Otto Bauer. (Pozn. překl. čes. originálu)

spojenci — evropskému kapitálu. Doufejme, že se jim tentokrát podaří vypořádat se s oběma nepřáteli a že nová „svatá aliance“ se zhroutí rychleji než její předchůdkyně. Avšak ať již skončí nynější boj v Rusku jakkoli, životy a útrapy mučedníků, jichž si vyžádá pohřbu víc než dosti, nepřijdou nazmar. Zavláží výhonky sociálního převratu v celém civilisovaném světě a způsobí, že se rozrostou bujněji a rychleji. Roku 1848 byli Slované třeskutým mrazem, který spálil květy jara národů. Je možné, že je jim nyní souzeno být bouří, která prolomí ledový příkrov reakce a nezadržitelně přinese nové a šťastné jaro národům.“ (*Karel Kautský: „Slované a revoluce“,* článek v „Jiskře“, ruském sociálně demokratickém revolučním časopise, 1902, č. 18, 10. března 1902.)

Dobře psal Karel Kautský před 18 lety!

Kapitola II – Jedna z hlavních podmínek úspěchu Bolševiků

Jistě dnes už skoro každý chápe, že bolševici by byli neudrželi moc ne dva a půl roku, jak se stalo, nýbrž ani dva a půl měsíce, kdyby v naší straně nevládla nejpřísnější, opravdu železná kázeň, kdyby naše strana nebyla plně a obětavě podporována veškerou masou dělnické třídy, tj. všemi rozvážnými, poctivými a obětavými živly této třídy, ovlivňujícími a schopnými vést nebo získávat zaostalé vrstvy. Jistě dnes už skoro každý chápe, že bolševici by byli neudrželi moc ne dva a půl roku, jak se stalo, nýbrž ani dva a půl měsíce, kdyby v naší straně nevládla nejpřísnější, opravdu železná kázeň, kdyby naše strana nebyla plně a obětavě podporována veškerou masou dělnické třídy, tj. všemi rozvážnými, poctivými a obětavými živly této třídy, ovlivňujícími a schopnými vést nebo získávat zaostalé vrstvy.

Diktatura proletariátu je nejbezohlednější a nejneúprosnější válka nové třídy proti *silnějším* nepříteli, proti buržoazii, jejíž odpor je *zdesateronásoben* jejím svržením (byť jen v jedné zemi) a jejíž síla záleží nejen v síle mezinárodního kapitálu, v síle a stabilitě mezinárodních styků buržoazie, nýbrž i v síle zvyku, v síle *malovýroby*. Neboť malovýroba zbylo na světě, žel, ještě velmi a velmi mnoho a malovýroba *plodí* kapitalismus a buržoazii ustavičně, denně, každou hodinu, živelně a v masovém rozsahu. Ze všech těchto příčin je diktatura proletariátu nezbytná a vítězství nad buržoazií nemožné bez dlouhotrvajících, urputných a krutých válek na život a na smrt, válek, vyžadujících neoblomnosti, ukázněnosti, pevnosti, nepoddajnosti a jednotné vůle.

Opakují, zkušenosti vítězné diktatury proletariátu v Rusku názorně ukázaly těm, jimž se nedostává soudnosti nebo kdož nepřemýšleli o této otázce, že bezpodmínečná centralisace a nejpřísnější kázeň proletariátu je jednou z hlavních podmínek vítězství nad buržoazií.

Tuto věc často lidé přetřásají. Avšak velmi málo přemýšlejí o tom, co znamená, za jakých podmínek je možná. Neměly by být zdravotní rady na adresu vlády sovětů a bolševiků *častěji* provázeny *velmi vážným rozbořem* příčin, které způsobily, že bolševici mohli vytvořit kázeň, nezbytnou pro revoluční proletariát?

Bolševismus jako směr politické ideologie a jako politická strana existuje od roku 1903. Jedině dějiny bolševismu za celou dobu jeho existence mohou uspokojivě objasnit, proč mohl vytvořit a udržet za nejobtížnějších poměrů železnou kázeň, nezbytnou pro vítězství proletariátu.

Tu se především vynořuje otázka: Čím se udržuje kázeň revoluční strany proletariátu? Čím je kontrolována? Čím je utužována? Za prvé, třídním uvědoměním proletářské avantgardy a její oddaností revoluci, její neoblomností, sebeobětavostí a hrdinstvím. Za druhé, jejím uměním spojit, sblížit, a chcete-li, do jisté míry splynout s nejširší masou pracujících, především proletářskou, *také* však s pracující masou *neproletářskou*. Za třetí, správností politického vedení, vykonávaného touto avantgardou, správností její politické strategie a taktiky, za podmínky, že se nejširší masy *na podkladě vlastních zkušeností* přesvědčily o této správnosti. Bez těchto předpokladů je nemožná kázeň v revoluční straně, opravdu schopné být stranou progresivní třídy, té třídy, která má svrhnout buržoazii a přetvořit celou společnost. Bez těchto předpokladů se pokusy o zavedení kázně neodvratně obrací vniveč, ve frázi, v grotesku. S druhé strany nemohou tyto předpoklady vzniknout rázem. Jsou vytvářeny jen dlouhým úsilím a krušnými zkušenostmi, jejichž vytvoření je usnadněno správnou revoluční teorií, která sama o sobě není dogmatem, nýbrž se definitivně utváří jen v těsné spojitosti s praxí skutečně masového a opravdu revolučního hnutí.

Mohl-li bolševismus vytvořit a se zdarem zavést v letech 1917 až 1920 za neslýchaně těžkých poměrů nejpřísnější centralisaci a železnou kázeň, tedy příčina toho tkví prostě v řadě historických osobitostí Ruska.

Za prvé, bolševismus vznikl roku 1903 na skálopevném základu teorie marxismu. A správnost této — a jedině této — revoluční teorie dokázaly nejen světové zkušenosti celého XIX. století,

nýbrž zejména zkušenosti tápání a kolísání, chyb a zklamání revolučních myslitelů v Rusku. Během asi půl století, přibližně od čtyřicátých až do devadesátých let minulého století, progresivní myslitelé v Rusku, trpíce útlakem neslýchaného, barbarského a reakčního carismu, dychtivě hledali správnou revoluční teorii, pídíce se s obdivuhodnou vytrvalostí a pílí po každíčké „poslední novince“ Evropy a Ameriky na tomto poli. K marxismu jako jediné správné revoluční teorii se Rusko opravdu *těžce propracovalo* půlstoletou historií neslýchaných muk a obětí, nevidaného revolučního hrdinství, neuvěřitelné energie a obětavého hledání, učení, zkoušení v praxi, zklamání, ověřování, porovnávání se zkušenostmi Evropy. Příčiněním emigrace, vynucené carismem, mělo revoluční Rusko v druhé polovině XIX. století tak bohaté internacionální styky, bylo tak výtečně obeznámeno se světovými formami a teoriemi revolučního hnutí jako žádná jiná země na světě.

Za druhé, bolševismus, který vznikl na tomto žulovém teoretickém základu, prošel patnáctiletou praktickou historií (1903 až 1917), která bohatstvím zkušeností nemá sobě rovné na světě. Neboť přihlížíme-li k bohatství revolučních zkušeností, k rychlosti a mnohotvárnosti, s jakou se dělo střídání různých forem hnutí, legálního i nelegálního, klidného i bouřlivého, tajného i veřejného hnutí, omezujícího se na kroužky i podchycujícího masy, hnutí parlamentního i teroristického, vidíme, že ani v jedné zemi nebylo za těchto patnáct let prožito přibližně tolik jako v Rusku. Ani v jedné zemi nebylo soustředěno v tak krátké době takové bohatství forem, odstínů a metod boje *všech* tříd soudobé společnosti, a přitom boje, který pro zaostalost země a tíži carského útisku výjimečně rychle dozrával a zvláště dychtivě a úspěšně přijímal příslušné „poslední novinky“ amerických i evropských politických zkušeností.

Kapitola III – Hlavní etapy v dějinách Bolševismu

Léta přípravy revoluce (1903—1905). Všude je patrné, že se schyluje k velké bouři. Ve všech třídách to vře a jsou konány přípravy. V cizině emigrantský tisk vytyčuje teoreticky všechny hlavní otázky revoluce. Představitelé tří hlavních tříd, tří hlavních politických směrů, liberálně buržoazního, maloburžoazně demokratického (skrývajícího se pod názvem směru „sociálně demokratického“ a „sociálně revolučního“) a proletářsko-revolučního, tím, že vedou mezi sebou krajně urputný zápas o programové a taktické názory, předjímají a připravují budoucí otevřený boj tříd. Všechny otázky, za které masy bojovaly se zbraní v ruce v letech 1905—1907 a 1917—1920, mohou být (a musí být) nalezeny v zárodečné formě v tehdejšímu tisku. A mezi třemi hlavními směry je pochopitelně nesmírné množství středních, přechodných a polovičatých útvarů. Lépe řečeno: v boji časopisů, stran, frakcí a skupin se krystalizují ideově politické směry, které jsou skutečně třídní; třídy si kují potřebné ideově politické zbraně pro budoucí bitvy.

Léta revoluce (1905—1907). Všechny třídy vystupují s otevřeným hledím. Všechny programové a taktické názory jsou ověřovány akcí mas. Stávkový boj nabývá nebývalého na světě rozsahu a prudkosti. Hospodářská stávka přerůstá v stávku politickou a politická stávka v povstání. V praxi je zkoušen vzájemný vztah mezi vedoucím proletariátem a mezi vedeným, kolísajícím, nestálým rolnictvem. Za živelného rozvoje boje se rodí sovětská forma organizace. Tehdejší spory o význam sovětů předjímají veliký boj v letech 1917—1920. Střídání parlamentních i neparlamentních forem boje, taktiky bojkotu parlamentarismu s taktikou účasti v parlamentu, legálních i nelegálních forem boje, jakož i jejich vzájemný poměr a vztah — to vše se vyznačuje obdivuhodným bohatstvím obsahu. Každý měsíc tohoto období, pokud jde o školení mas a vůdců, tříd a stran v základních pravidlech politické vědy, rovnal se roku „klidného“ „konstitučního“ vývoje. Bez „generální zkoušky“ roku 1905 by vítězství Říjnové revoluce roku 1917 bylo nemožné.

Léta reakce (1907—1910). Carismus zvítězil. Všechny revoluční a opoziční strany jsou poraženy. Skleslost, demoralizace, rozkoly, rozháranost, renegátství a pornografie místo politiky. zesílení sklonů k filozofickému idealismu; mysticismus jako roucho kontrarevolučních nálad. Zároveň však právě touto velikou porážkou se dostává revolučním stranám a revoluční třídě cenné a velmi prospěšné školy, školy dialektiky dějin, školy chápání, dovednosti a umění vést politický boj. Přátelé se poznávají v neštěstí. Poražené armády se dobře učí.

Zvítězivší carismus byl nucen urychleným tempem ničit zbytky předburžoazního, patriarchálního způsobu života v Rusku. Buržoazní rozvoj země probíhá neobyčejně rychle. Mímotřídní a nadtřídní iluze, iluze, že prý je možné vyhnout se kapitalismu, rozplývají se v dým. Třídní boj nabývá zcela nových, výraznějších forem.

Revoluční strany se musí doučovat. Učily se útočit. Nyní musí pochopit, že tuto znalost nutno doplnit znalostí, jak správně ustupovat. Musí pochopit — a revoluční třída se učí chápat z vlastních trpkých zkušeností — že nemůže zvítězit ten, kdo se nenaučil správně útočit a správně ustupovat. Ze všech poražených opozičních a revolučních stran ustoupili bolševici v nejlepším pořádku, utrpěli nejmenší ztráty v řadách své „armády“, nejlépe uchránili její jádro, byli zasaženi nejmenšími (hloubkou i nezhojitelností) rozkoly, byli nejméně demoralizováni a byli nejschopnější znovu přikročit k práci na nejširší základně, nejsoustavněji a nejenergičtěji. Toho dosáhli bolševici jen proto, že nemilosrdně demaskovali a vyhnali radikální mluvký, kteří nechtějí pochopit, že je třeba ustoupit, že je nutno umět ustoupit, že je rozhodně nutno naučit se pracovat legálně v nejreakčnějších parlamentech, v nejreakčnějších odborových, družstevních, pojišťovacích a jiných organizacích.

Léta revolučního rozmachu (1910—1914). Z počátku byl vzestup nesmírně pomalý, později, po událostech² na řece Leně roku 1912 poněkud rychlejší. Bolševici překonávajíce neslýchané obtíže, zatlačili menševiky, jejichž úloha jako buržoazních agentů v dělnickém hnutí byla po roce 1905 veškerou buržoazií výtečně pochopena a jež proto veškerá buržoazie všemožně podporovala proti bolševikům. Avšak nikdy by se bylo bolševikům nepodařilo toho dosáhnout, kdyby byli nepoužili správné taktiky spojování nelegální práce s povinným využíváním „legálních možností“. V úplně reakční dumě dobyli bolševici celé dělnické kurie.

První světová imperialistická válka (1914—1917). Legální parlamentarismus za krajní reakčnosti „parlamentu“ prokazuje velmi užitečné služby straně revolučního proletariátu, bolševikům. Bolševičtí poslanci jsou posláni na Sibiř³. V emigrantském tisku se dostává plného výrazu všem názorovým odstínům sociálimperialismu, sociálšovinismu a sociálpatriotismu, nedůsledného i důsledného internacionalismu, pacifismu i revolučního odmítání pacifistických ilusí. Učení hlupáci a staré báby II. Internacionály, pohrdlivě a povýšeně ohrnující nos nad spoustou „frakcí“ v ruském socialismu a nad urputností boje mezi nimi, nedovedli, když jim válka vzala ve všech pokročilých zemích vychvalovanou „legalitu“, zorganizovat ani přibližně tak svobodnou „nelegální“ diskuzi, a tak svobodné (nelegální) propracování správných názorů, jako to učinili ruští revolucionáři ve Švýcarsku a v některých jiných zemích. Právě proto se zjeví sociálpatrioté i „kautskyánci“ všech zemí stali nejhoršími zrádci proletariátu. A dovedl-li bolševismus v letech 1917—1920 zvítězit, pak jednou z hlavních příčin tohoto vítězství je, že bolševismus už od konce roku 1914 neúprosně odhaloval odpornost, hanebnost a ničemnost sociálšovinismu a „kautskyánství“ (kterému odpovídá longuetizmus ve Francii, názory vůdců nezávislé dělnické strany a fabiánců v Anglii, Turatiho v Itálii atd.), že se pak masy stále víc a více na podkladě vlastních zkušeností přesvědčovaly o správnosti bolševických názorů.

Druhá revoluce v Rusku (od února do října 1917). Okolnost, že carismus představoval zřízení neuvěřitelně zastaralé a přeživší se, vytvořila (pod tíhou ran a břemen nanejvýš strastiplné války) neuvěřitelně mohutnou ničivou sílu, která se obrátila proti němu. V několika dnech se z Ruska stala demokratická buržoazní republika, svobodnější — za válečných poměrů — než kterákoliv země na světě. Vládu ustavovali vůdci opozičních a revolučnických stran — jako v „nejdokonalejších parlamentních“ republikách Přitom ten, kdo byl dříve známý jako vůdce opoziční strany v parlamentě, byť nejreakčnějším, měl pak *usnadněnou* svou posici v revoluci.

Menševici a „sociální revolucionáři“ si v několika týdnech velkolepě osvojili všechny metody a manýry, argumenty a sofismata evropských hrdinů II. Internacionály, ministerialistů a ostatní oportunistické sebranky. Všecko, co čteme nyní o Scheidemannech a o Noskech, o Kautském a Hilferdingovi, o Rennerovi a Austerlitzovi, o Otto Bauerovi a Bedřichu Adlerovi, o Turatim a Longuetovi, o fabiáncích a vůdcích nezávislé dělnické strany v Anglii, to vše se nám zdá (a ve skutečnosti je) nudným opakováním, novým omíláním známé a staré melodie. To vše jsme již viděli u menševiků. Historie si ztropila žert a nechala oportunisty zaostalé země předběhnout oportunisty některých zemí pokročilých.

Jestliže všichni hrdinové II. Internacionály zkrachovali a blamovali se při hodnocení významu a úlohy sovětů i sovětské moci, jestliže se zvláště „okate“ blamovali a zmátli v této otázce vůdcové tří velmi důležitých stran, vystoupivších nyní z II. Internacionály (německé nezávislé sociálně demokratické strany, francouzské longuetistické a anglické nezávislé dělnické strany), jestliže se všichni octli ve vleku předsudků maloburžoazní demokracie (zcela v duchu maloměšťáků z roku 1848, nazývajících se „sociálními demokraty“), pak jsme to vše viděli již

² Zde se míní střílení do dělnictva 17. dubna 1912, na Lenských rýžovištích zlata v Sibiři, když dělníci vyhlásili protestní stávkou proti bezohlednému vykořisťování správou podniku. Dělnictvo Ruska odpovědělo na tento masakr masovými politickými stávkami a demonstracemi. (Pozn. překl. čes. originálu)

³ Bolševičtí poslanci IV. státní dumy byli na počátku první světové války pozatýkáni a roku 1915 posláni do vyhnanství na Sibiř na podkladě obvinění z „velezrady“ za hlásání boje proti imperialistické válce. (Pozn. překl. čes. originálu)

na příkladě menševiků. Historie si ztropila takovýto žert: sověty vznikly v Rusku roku 1905; když je menševici v únoru—říjnu 1917 zfalšovali, protože nedovedli pochopit jejich úlohu a význam, stihl je zato bankrot a — nyní se *na celém světě* zrodila idea vlády rad, která se nesmírně rychle šíří mezi proletariátem všech zemí, při čemž staré hrdiny II. Internacionály, jelikož nejsou s to pochopit roli a význam rad, *všude* stejně stíhá bankrot jako naše menševiky. Zkušenosti dokázaly, že všechny země, pokud jde o některé velmi podstatné otázky proletářské revoluce, musí nezbytně prodělat to, co prodělalo Rusko.

Svůj vítězný boj proti parlamentní (fakticky) buržoazní republice a proti menševikům zahájili bolševici velmi opatrně a nepřipravovali jej nikterak prostě — proti názorům, s nimiž se často setkáváme nyní v Evropě a v Americe. Na počátku uvedeného období jsme nevyzývali k svržení vlády, nýbrž vysvětlovali, že nemůže být svržena bez předběžných změn ve složení a smýšlení sovětů. Nevyhlašovali jsme bojkot buržoazního parlamentu, konstituanty, nýbrž říkali jsme, a to od dubnové (1917) konference naší strany, oficiálně jménem strany, že buržoazní republika s konstituantou je lepší než táž republika bez konstituanty, že však „dělnicko-rolnická“ republika rad je lepší než jakákoli buržoazně demokratická, parlamentní republika. Bez takové obezřelé, důkladné, prozíravé a dlouhotrvající přípravy nebyli bychom mohli ani dobýt vítězství v říjnu 1917, ani toto vítězství udržet.

Kapitola IV - V boji proti kterým nepřítelům v řadách dělnického hnutí bolševismus vyrostl, zesílil a zocelil se?

Předně a hlavně v boji proti oportunistu, který roku 1914 nadobro přerostl v sociálšovinismus, nadobro přešel na stranu buržoazie proti proletariátu. To byl pochopitelně hlavní nepřítel bolševismu v dělnickém hnutí. Tento nepřítel zůstává též hlavním v mezinárodním měřítku. Tomuto nepříteli bolševismus věnoval a věnuje nejvíce pozornosti. Tato stránka činnosti bolševiků je již nyní dosti dobře známa i v cizině.

Něco jiného je nutno říci o jiném nepříteli bolševismu v dělnickém hnutí. V cizině je ještě velmi málo známo, že bolševismus vyrostl, utvořil se a zocelil v dlouholetém boji proti maloburžoaznímu radikalismu, který nemá daleko k anarchismu nebo od něho leccos přejímá, který se ve všem podstatném přičí podmínkám a potřebám důsledného proletářského třídního boje. Teoreticky je pro marxisty zcela jisté — a zkušenostmi všech evropských revolucí a revolučních hnutí je plně potvrzeno — že drobný vlastník, malovýrobce (sociální typ, který je v mnohých evropských zemích představován velmi širokými masami), strádající za kapitalismu stále útlakem a stíhaný velmi často neuvěřitelně pronikavým a rychlým zhoršením životní úrovně a ožebračením, snadno upadá v krajní radikalismus, ale není s to projevit houževnatost, organizovanost, ukázněnost a vytrvalost. Maloměšťák. „rozzuřivší se“ z hrůz kapitalismu, je sociální zjev, který je tak jako anarchismus vlastní všem kapitalistickým zemím. Nestálost takového radikalismu, jeho neplodnost a schopnost rychle se zvracet v pokoru, apatii, blouznivost a dokonce v „šílené“ vytržení nad tím nebo oním buržoazním „módním“ směrem — to vše je všeobecně známo. Avšak teoretické, abstraktní uznání těchto pravd naprosto ještě nezbavuje revoluční strany starých chyb, které se vždy objevují při neočekávaném podnětu, v trochu nové formě, v rouše nebo prostředí dříve neznámém, za originálních — více méně originálních okolností.

Anarchismus byl často svého druhu trestem za oportunistické poklesky dělnického hnutí. Obě zručnosti se vzájemně doplňovaly. A jestliže anarchismus v Rusku přes to, že složení jeho obyvatelstva je maloburžoaznější než v evropských zemích, měl v období obou revolucí (r. 1905 a 1917) i v době jejich přípravy poměrně nepatrný vliv, pak je to jistě nutno pokládat zčásti za zásluhu bolševismu, který vždy vedl nejneúprosnější a nejnesmiřitelnější boj proti oportunistu. Říkám: „zčásti“, neboť ještě větší význam pro oslabení anarchismu v Rusku mělo, že anarchismus měl v minulosti (v sedmdesátých letech devatenáctého století) možnost neobyčejně bujně se rozvinout a plně prokázat svou nesprávnost, svoji neschopnost být vůdčí teorií revoluční třídy.

Bolševismus přejal při svém vzniku r. 1903 tradici neúprosného boje proti maloburžoaznímu, zpola anarchistickému (nebo s anarchismem schopnému koketovat) radikalismu. Tato tradice byla vždy revoluční sociální demokracií zachovávána a zvláště zakotvila u nás v letech 1900—1903, kdy byly kladeny základy masové strany revolučního proletariátu v Rusku. Bolševismus vzal na se boj proti straně, která nejjasněji vyjadřovala tendence maloburžoazního radikalismu, a to proti straně „sociálních revolucionářů“, a pokračoval v něm ve třech hlavních směrech. Za prvé: tato strana, zavrhuje marxismus, tvrdošíjně nechtěla (lépe snad bude říci: nemohla) pochopit, že před každou politickou akcí je nutno přísně objektivně zhodnotit třídní síly a jejich vzájemný poměr. Za druhé, tato strana spatřovala svůj výjimečný „radikalismus“ nebo „levičáctví“ v tom, že se vyslovovala pro individuální teror a atentáty, což jsme my, marxisté, rozhodně zavrhovali. Ovšem, my jsme zavrhovali individuální teror jen z důvodů účelnosti. Pro lidi, kteří byli s to „zásadně“ odsuzovat teror veliké francouzské revoluce nebo vůbec teror zvítězivé revoluční strany, obléhané buržoazií celého světa, pro takové lidi měl již Plechanov v letech 1900—1903, kdy byl ještě marxistou a revolucionářem, jen výsměch a opovržení. Za třetí: „sociální revolucionáři“ spatřovali „levičáctví“ v tom, že se smáli poměrně nevelikým oportunistickým pokleskům německé sociální demokracie, napodobující současně krajní oportunisty téže strany, na př. v otázce agrární nebo v otázce diktatury proletariátu.

Historie potvrdila nyní, mimochodem řečeno, ve velikém, světodějném měřítku správnost názoru, který jsme vždy zastávali, a to, že *revoluční* německá sociální demokracie (povšimněte si, že Plechanov už v letech 1900—1903 žádal vyloučení Bernsteina ze strany) a bolševici, navazující na tuto tradici, roku 1913 odhalovali veškerou nízkost, ničemnost a proradnost Legienovu⁴, že revoluční německá sociální demokracie měla *nejblíž* ke straně, jakou potřebuje revoluční proletariát, aby mohl zvítězit. Nyní roku 1920 po všech hanebných bankrotech a krizích za války a v prvních letech po válce je jasně patrné, že ze všech stran na západě právě tato německá revoluční sociální demokracie vychovala nejlepší vůdce a také se zotavila, vyléčila a znovu zesílila dříve než jiné strany. Důkazem toho je i strana spartakovců, i levé, proletářské křídlo „nezávislé sociálně demokratické strany Německa“, které neústupně bojuje proti oportunistu a bezcharakternosti Kautských, Hilferdingů, Ledebourů a Crispienů. Popatříme-li nyní povšechně na plně skončivší dějinné období, a to na období od Pařížské komuny do první Socialistické sovětské republiky, nabývá poměr marxismu k anarchismu vůbec zcela jasně a ostře vyhraněně tvářnosti. Ukázalo se konec konců, že marxismus má pravdu. A jestliže anarchisté právem poukazovali na oportunistický ráz názorů na stát, panující mezi většinou socialistických stran, pak za prvé: tento oportunistický ráz souvisel se zkomolením, ba dokonce přímým zatajením Marxových názorů na stát (v knize „Stát a revoluce“ jsem zaznamenal, že Bebel držel 36 let, od roku 1875 do roku 1911, pod pokličkou Engelsův dopis, ve kterém byl neobyčejně názorně, výstižně, nepokrytě a jasně odhalen oportunismus obvyklých sociálně demokratických názorů na stát); za druhé: právě v řadách nejmarxističtějších směrů mezi evropskými a americkými socialistickými stranami byly tyto oportunistické názory nejrychleji a nejdůkladněji korigovány, byla nejrychleji a nejdalekosáhleji akceptována sovětská moc a bylo uznáno, že je lepší než buržoazní parlamentní demokracie.

Ve dvou případech nabyl boj bolševismu proti úchylným „vlevo“ ve vlastní straně mimořádně velkého rozsahu: roku 1908, když šlo o účast v krajně reakčním „parlamentě“ a v legálních dělnických spolcích, sešněrovaných krajně reakčními zákony, a roku 1918 (Brest-litevský mír), když šlo o přípustnost toho neb onoho „kompromisu“.

Roku 1908 byli „leví“ bolševici z naší strany vyloučeni, jelikož zatvrzele nechtěli pochopit, že je nutno zúčastnit se i zcela reakčního „parlamentu“. „Leví“ — mezi nimi bylo mnoho velmi dobrých revolucionářů, kteří později byli (a dosud jsou) poctivými příslušníky komunistické strany — se odvolávali zejména na úspěšné zkušenosti s bojkotem roku i 905. Když car v srpnu 1905 ohlásil, že hodlá svolat poradní „parlament“, bolševici vyhlásili jeho bojkot — na rozdíl od všech opozičních stran i menševiků — a říjnová revoluce roku 1905 jej skutečně smetla. Tehdy se bojkot osvědčil jako správný nikoli proto, že neúčast v reakčních parlamentech je vůbec správná, nýbrž proto, že správně byla zhodnocena objektivní situace, která vedla k rychlé přeměně masových stávek v stávkou politickou a pak ve stávkou revoluční a konečně k povstání. Přitom bylo tehdy bojováno o to, zda má být svolání prvního zastupitelského orgánu ponecháno v carských rukou, nebo zda má být učiněn pokus vyrvat toto svolání z rukou staré moci. Pokud nebylo a nemohlo být jistoty, že existuje analogická objektivní situace, jakož i stejný směr a stejné tempo jejího vývoje, potud bojkot přestal být správným.

Bolševický bojkot „parlamentu“ roku 1905 obohatil revoluční proletariát neobyčejně cennou politickou zkušeností, neboť ukázal, že při spojování legálních i nelegálních, parlamentních i mimoparlamentních forem boje je někdy prospěšné, ba dokonce nutné umět upustit od forem parlamentních. Avšak slepé, otrocké a nekritické přenášení těchto zkušeností na jiné podmínky a do jiné situace je velmi hrubou chybou. Chybou, byť nevelkou a snadno

⁴ Jde o Legiena — významného funkcionáře německého odborového hnutí a člena sociálně-demokratické skupiny poslanců v německém říšském sněmu. Ten roku 1913 promluvil v poslanecké sněmovně Spojených států severoamerických, oportunistickou, měšťáckým liberalismem prodchnutou řeč. Viz Leninův článek „Co se nesmí napodobovat v německém dělnickém hnutí“. Spisy, rusky, sv. XVII, str. 333—336. (Pozn. red. čes. originálu)

napravitelnou⁵, byl už bojkot „dumy“, který prováděli bolševici roku 1906. Chybou vážnější a těžce napravitelnou byl bojkot roku 1907, 1908 a v dalších letech, kdy jednak nebylo možno očekávat velmi rychlý vzestup revoluční vlny a její přechod v povstání, a kdy za druhé nutnost spojování legální a nelegální práce vyplývala z celého historického postavení obnovované buržoazní monarchie. Nyní, popatříme-li zpět na zcela ukončené dějinné období, jehož spojitost s pozdějšími obdobími se již plně vyjevila, stává se zvláště jasným, že bolševici by byli *nemohli* udržet (natož upevnit, rozšířit a zesílit) pevné jádro revoluční proletářské strany v letech 1908—1914, kdyby nebyli v nejkrutějším boji zjednali platnost názoru, že nelegální formy boje nutno *závazně* spojit s formami legálními a současně *závazně* se účastnit krajně reakčního parlamentu a pracovat v řadě jiných institucí (pojišťovací pokladny a pod.), sešněrovaných reakčními zákony⁶.

Roku 1918 věci nedospěly k rozkolu. „Leví“ komunisté utvořili tehdy v naší straně jen zvláštní skupinu čili „frakci“ a to ne nadlouho. Téhož roku význační představitelé „levého komunismu“, na př. Radek a Bucharin, otevřeně doznali svou chybu. Zdálo se jim, že brest-litevský mír byl zásadně nepřijatelným kompromisem s imperialisty, škodlivým pro stranu revolučního proletariátu. Byl to opravdu kompromis s imperialisty, ale právě takový a za takové situace, že byl *naprosto nutný*.

Nyní, když slyším, jak je naše taktika při podepsání brestlitevského míru napadána na př. „sociálními revolucionáři“, nebo když slyším poznámky soudr. Lansburyho, prohozené v rozhovoru se mnou: „Naši angličtí vůdcové trade-unionů říkají, že kompromisy jsou přípustné i pro ně, jestliže byly přípustné pro bolševismus“, pak na to obvyklejše především odpovídám prostým a „populárním“ podobenstvím:

Představte si, že váš automobil zastavili ozbrojení lupiči. Dáte jim peníze, osobní dokumenty, revolver a automobil. Tak se dostanete z jejich příjemné společnosti. To je beze sporu kompromis. „Do ut des“ („dám“ ti peníze, zbraň, automobil, „abys mi dal“ možnost vyvážnout se zdravou kůží). Bylo by však těžké najít člověka se zdravým rozumem, který by prohlásil takový kompromis za „zásadně nepřijatelný“, nebo by označil člověka, který na takový kompromis přistoupil, za společníka lupičů (byť i lupiči, kteří naskákali do automobilu, mohli automobilu i zbraně použít k novým zločinům). Takovému kompromisu se podobal náš kompromis s lupiči německého imperialismu.

Když však menševici a eseři v Rusku, scheidemannovci (a značnou měrou kautskyánci) v Německu, Otto Bauer a Bedřich Adler (nemluvě už o pánech Rennerech a spol.) v Rakousku, Renauldové a Longuetové a spol. ve Francii, fabiánci, „nezávislí“ a „trudovici“ („labouristi“) v Anglii uzavírali v letech 1914—1918 a 1918—1920 *kompromisy* s lupiči z řad své a někdy „spojenecké“ buržoazie *proti* revolučnímu proletariátu své země, pak si všichni tito pánové počínali jako *společníci lupičů*.

Závěr je jasný: odmítat kompromisy „zásadně“, zavrhnout jakoukoli přípustnost kompromisů vůbec, ať jakýchkoli, je dětinství, které nemůže být bráno vážně. Politik, jenž chce prospět revolučnímu proletariátu, musí umět odlišit *konkrétní* případy právě takových kompromisů, které jsou nepřijatelné, které znamenají oportunistus a *zradu*, a veškeré ostří své kritiky, veškerou sílu neúprosného odhalování a nesmiřitelného boje zamířit proti *těmto konkrétním* kompromisům, nedovolovat prohnáním, „mazaným“ socialistům a parlamentním jesuitům vykrucovat se a utíkat od odpovědností uvažováním o „kompromisech vůbec“. Páni angličtí „vůdcové“ trade-unionů, jakož i Fabiánské společnosti a „nezávislé“ dělnické strany právě

⁵ O politice a stranách platí — s příslušnými změnami — totéž, co o jednotlivcích. Není moudrý, kdo nedělá chyby. Takových lidí není a být nemůže. Moudrým je, kdo dělá chyby nepřilíš podstatné a kdo je dovede snadno a rychle napravovat. — Pozn. Leninova.

⁶ Podrobněji o bojkotu dumy, o tehdejším boji proti „levým bolševikům“ psal Lenin v člancích: „Máme bojkotovat Státní dumu?“, „O bojkotu“ a „Proti bojkotu“. (Pozn. překl. čes. originálu)

tímto způsobem utíkají od odpovědnosti *za zradu jimi spáchanou, za takový jimi uzavřený kompromis, který opravdu znamená nejhorší oportunismus, zradu a věrolomnost.*

Jsou kompromisy a kompromisy. Je třeba umět analyzovat situaci a konkrétní podmínky každého kompromisu nebo každé formy kompromisů. Je třeba se učit, dělat rozdíl mezi člověkem, který dal lupičům peníze a zbraň, aby zmenšil neštěstí páchané lupiči a usnadnil polapení a zastřelení banditů, a mezi člověkem, který dá lupičům peníze a zbraň, aby se zúčastnil dělení jejich kořisti. V politice to naprosto není vždy tak snadné, jako v dětinsky prostém příkladečku. Ten však, kdo by chtěl vymyslet pro dělnictvo recept, který by předem stanovil hotová řešení pro všechny případy života, nebo kdo by sliboval, že v politice revolučního proletariátu nebude obtíží a komplikovaných situací, by byl prostě šarlatán.

Abych předešel nesprávným výkladům, pokusím se nastínit, byť zcela stručně, několik hlavních zásad pro rozbor konkrétních kompromisů.

Strana, která uzavřela s německými imperialisty kompromis, záležející v podepsání brest-litevského míru, pracovala se k svému opravdovému internacionalismu od konce roku 1914. Nebála se dožadovat porážky carské monarchie a stavět na pranyř „obranu vlasti“ za války mezi dvěma imperialistickými dravci. Parlamentní zástupci této strany šli na Sibiř, místo po cestičce, vedoucí k ministerským křeslům v buržoazní vládě. Revoluce, která svrhla carismus a vytvořila demokratickou republiku, podrobila tuto stranu nové a veliké zkoušce: Tato strana nepřistoupila na žádné bloky se „svými“ imperialisty, nýbrž připravila jejich svržení a svrhla je. Když uchopila politickou moc, neponechala kámen na kameni ani ze statkářského, ani z kapitalistického vlastnictví. Když uveřejnila a zrušila tajné smlouvy imperialistů, nabídla tato strana mír *všem* národům a podřídila se násilí Brest-litevských dravců teprve poté, když mír zmařili angličtí a francouzští imperialisté, a bolševici vykonali vše, co bylo v lidských silách, aby revoluce v Německu a v jiných zemích byla urychlena. Úplná správnost takového kompromisu, uzavřeného takovou stranou za takových okolností, se stává každým dnem jasnější a všem zřejmější.

Menševici a esei v Rusku (jako všichni vůdcové II. Internacionály na celém světě v letech 1914—1920) začali zradou, ospravedlňující přímo nebo nepřímo „obranu vlasti“, tj. obranu *vlastní* loupeživé buržoazie. Pokračovali ve zradě, když vstupovali do koalice s buržoazií své země a ruku v ruce se *svou* buržoazií bojovali proti revolučnímu proletariátu své země. Jejich blok nejdříve s Kerenským a kadety, později s Kolčakem a Denikinem v Rusku, jakož i blok jejich zahraničních stoupenců s buržoazií *jejich* zemí byl přechodem na stranu buržoazie proti proletariátu. *Jejich* kompromis s imperialistickými lupiči záležel od počátku až do konce v tom, že se učinili *spolupachateli* imperialistického lupičství.

Kapitola V - „Levý“ komunismus v Německu. Vůdcové – strana – třída – masa

Němečtí komunisté, o kterých teď musíme mluvit, se nenazývají „levými“, nýbrž — nemýlí-li se — „zásadní opozicí“. Plně se však u nich projevují, jak bude patrné z dalšího výkladu, všechny příznaky „dětské nemoci levičáctví“.

Brožurka „Rozštěpení komunistické strany Německa (Svazu spartakovců)“, vydaná místní skupinou ve Frankfurtě nad Mohanem, brožurka, která stojí na stanovisku této opozice, vykládá nanejvýš výrazně, přesně, jasně a stručně podstatu názorů této opozice. Postačí několik citátů, aby se s ní čtenáři obeznámili.

„Komunistická strana je stranou nejrozhodnějšího třídního boje...“

„...Politicky je toto přechodné období (mezi kapitalismem a socialismem) obdobím proletářské diktatury...“

„...Vzniká otázka, kdo má být vykonavatelem diktatury: **komunistická stran** anebo **proletářská třída**? Má být **zásadně** usilováno o diktaturu komunistické strany nebo o diktaturu proletářské třídy?!“... (Proloženo bylo vzato z originálu.)

Dále autor brožury vytyká „centrále“ komunistické strany Německa, že prý hledá cestičky ke koalici s nezávislou sociálně demokratickou stranou Německa, že „otázku zásadního uznání všech politických prostředků“ boje, včetně parlamentarismu, vytyčila tato „centrála“ jedině proto, aby zastřela své skutečné a hlavní úsilí o uzavření koalice s nezávislymi. A brožura pokračuje:

„Opozice zvolila jinou cestu. Má za to, že otázka panství komunistické strany a diktatury strany je jen otázkou taktiky. Na každý způsob je panství komunistické strany poslední formou jakéhokoli panství strany vůbec. Zásadně je nutno usilovat o diktaturu proletářské třídy. A všechna opatření strany, její organizace, její forma boje, její strategie a taktika musí být přizpůsobeny k tomuto cíli. Podlé toho je nutno naprosto kategoricky odmítnout jakýkoli kompromis s jinými stranami, jakýkoli návrat k historicky a politicky překonaným formám parlamentního boje, jakoukoli politiku lavírování a dohadování.“ „Specificky proletářské metody revolučního boje musí být zvlášť zdůrazněny. A pro semknutí nejširších proletářských kruhů a vrstev, které musí vystupovat v revolučním boji pod vedením komunistické strany, musí být utvořeny nové organizační formy na nejširší základně a v nejširším rámci. Tímto shromaždištěm všech revolučních živlů je **dělnická unie**, vybudovaná na podkladě závodních organizací. V ní se musí sdružit všichni dělníci, kteří se řídí heslem: Ven z odborových organizací! Zde budou formovány nejširší bitevní šiky bojujícího proletariátu. Pro vstup postačí vyslovení se pro třídní boj, pro systém rad a diktaturu. Veškerá další politická výchova bojících mas a politická orientace v boji je úkolem komunistické strany, která stojí mimo dělnickou odborovou unii.“

„... Dvě komunistické strany stojí tedy nyní vzájemně proti sobě: **Jedna - strana vůdců**, která se snaží organizovat revoluční boj a dirigovat jej s h o r a, která přistupuje na kompromisy a parlamentarismus, aby vytvořila takové situace, které by jí umožnily vstoupit do koaliční vlády, v jejichž rukou by spočívala diktatura.“

„**Druhá — masová strana**, která očekává, že revoluční boj vyšlehne **zdola**, která zná a používá pro tento boj jen jedině metody přímočaře vedoucí k cíli, která odmítá všechny parlamentní a oportunistické metody. Touto jedinou metodou je metoda bezohledného **svržení buržoazie**, aby potom byla nastolena proletářská třídní diktatura k uskutečnění socialismu...“

„... Tam diktatura vůdců — zde diktatura mas! — to je naše heslo.“

Taková jsou nejpodstatnější tvrzení, charakteristická pro názory opozice v německé komunistické straně.

Každý bolševik, který s plným pochopením věci prožil nebo zblízka sledoval vývoj bolševismu od roku 1903, když si přečte tyto úvahy, hned řekne: „Jaké to staré, dávno známé haraburdí! Jaké to ‚levé‘ dětinství!“

Prozkoumejme však uvedené úvahy bedlivěji.

Již pouhá formulace otázky: „diktatura strany *nebo* diktatura třídy, diktatura (strana) vůdců *nebo* diktatura (strana) mas“ svědčí o zcela neuvěřitelné a bezmocné ideové motanici. Lidé se pachtí, aby *vymysleli* něco zcela zvláštního a ve svém mudrlantském úsilí se stávají směšnými. Je všeobecně známo, že se masy dělí na třídy, že masy a třídy je možno stavět proti sobě jen tehdy, jestliže ohromná většina vůbec, nerozčleněná podle postavení ve společenském výrobním systému, je kladena proti vrstvám, zaujímavějším v tomto systému zvláštní postavení, že třídy jsou vedeny obyčejně a ponejvíce, alespoň v soudobých civilisovaných zemích, politickými stranami; že politické strany jsou zpravidla řízeny více méně stabilními skupinami nejautoritativnějších, nejvlivnějších a nejzkušenějších osob, volených na nejodpovědnější funkce, osob, které se nazývají vůdci. To vše je abeceda. To vše je prosté a jasné. Proč bylo třeba místo toho jakési hatmatilky? Jakéhosi nového Volapüku⁷? Za prvé: lidé se zřejmě popletli, když se dostali do těžké situace, kdy rychlé střídání legality a ilegality strany ruší obvyklý normální a prostý poměr mezi vůdci, stranami, třídami. Jako v jiných evropských zemích, i v Německu si přespřiliš zvykli na legalitu, na svobodné a řádné volby „vůdců“ řádnými sjezdy stran, na pohodlnou kontrolu třídního složení stran volbami do parlamentu, veřejnými projevy, podle psaní tisku, na podkladě nálad v odborech a v jiných organizacích atd. Když od těchto obvyklých věcí bylo nutno v důsledku bouřlivého průběhu revoluce a vývoje občanské války rychle přecházet k střídání legálních a nelegálních metod, k jejich spojování, k „nepohodlným“, „nedemokratickým“ metodám výběru nebo utvoření či uchránění „skupin vůdců“, lidé byli přivedeni z konceptu a začali vymýšlet nejpříšernější nesmysly. Pravděpodobně někteří členové holandské komunistické strany, které stihlo neštěstí, že se zrodili v malé zemi, s tradicemi a podmínkami mimořádně privilegované a zvláště stabilní legality, lidé, kteří vůbec neviděli střídání legality a ilegality, sami se popletli a byli přivedeni z konceptu, pomohli vymýšlet nesmysly.

Za druhé: máme tu prostě nepromyšlené a popletené používání dnes „módních“ slůvek „masa“ a „vůdcové“. Lidé často slyšeli, jak jsou napadáni „vůdcové“, že „vůdcové“ a „masy“ jsou kladeni proti sobě, a pevně si to vštíplili v paměť. Avšak promyslet, oč jde, pochopit, v čem je podstata věci, nedovedli.

Nesoulad mezi „vůdci“ a mezi „masami“ se zvláště jasně a příkře projevil ke konci imperialistické války a po ní ve všech zemích. Hlavní příčinu tohoto zjevu objasňovali mnohokrát Marx a Engels v letech 1852 až 1892 na příkladu Anglie. Monopolní postavení Anglie způsobilo, že se z „masy“ oddělovala „dělnická aristokracie“, zpoza maloměšťácká a oportunistická. Vůdcové této dělnické aristokracie přecházeli neustále na stranu buržoazie, byli — přímo neb nepřímo — od ní udržováni. Marx si vysloužil ke cti mu sloužící nenávisť této holoty tím, že je otevřeně cejchoval za zrádce. Novodobý imperialismus (XX. století) utvořil monopolně privilegované postavení několika pokročilých zemí, a na této základně se všude v II. Internacionále vyhranil typ vůdců-zrádců, oportunistů a sociálšovinistů, hájících zájmy svého cechu, své úzké vrstvy dělnické aristokracie. Oportunistické strany se odtrhly od „mas“, tj. od nejširších vrstev pracujícího lidu, od jeho většiny, od dělníků nejhůře placených. Vítězství revolučního proletariátu je nemožné, nebude-li čeleno tomuto zlu, nebudou-li demaskováni, zostuzeni a

⁷ Volapük — uměle vytvořená mezinárodní řeč, sestavená roku 1880. (Pozn. překl. čes. originálu)

vyhnání oportunističtí, sociálně zrádcovští vůdcové; právě takovou politiku razí III. Internacionála.

Dospět při tom tak daleko, že diktatura mas je povšechně kladena proti diktatuře vůdců, je směšný nesmysl a hloupost. Zvláště komické je, že místo starých vůdců, kteří mají obyčejné lidské názory na prosté věci, ve skutečnosti vyzdvihují (pod záštitou hesla: „Pryč s vůdci!“) nové vůdce, kteří říkají nehorázné pošetilosti a hlouposti. K takovým lidem patří v Německu Lauffenberg, Wolfheim, Horner, Karel Schröder, Friedrich Wendel a Karel Erler⁸. Erlerovy pokusy „prohloubit“ otázku a prohlásit vůbec nepotřebnost a „buržoaznost“ politických stran jsou už takové Herkulovy sloupy nesmyslu, že nezbývá než pokrčit rameny. Tak to už bývá: z malé chyby může vždy učinit nesmírně velkou chybu ten, kdo na chybě setrvává, kdo ji hlouběji zdůvodňuje, kdo ji „rozvádí do konce“.

Odmítání nezbytnosti strany a stranické kázně — k tomu *dospěla* oposice. A to se rovná úplnému odzbrojení proletariátu *k prospěchu buržoazie*. To se rovná právě oné maloburžoazní rozháranosti, nestálosti a neschopnosti k vytrvalosti, sjednocení a k svornému postupu, která, je-li trpěna, neodvratně uvádí každé proletářské revoluční hnutí do zkázy. Odmítat nezbytnost strany s hlediska komunismu znamená přeskakovat od předvečeru krachu kapitalismu (v Německu) nikoli k nejnižší, ani střední, nýbrž k nejvyšší fázi komunismu. V Rusku máme (v třetím roce po svržení buržoazie) první kroky přechodu od kapitalismu k socialismu neboli k nejnižšímu stadiu komunismu. Třídy zůstaly a všude zůstanou ještě dlouho po vydobytí moci proletariátem. Možná, že v Anglii, kde není rolnictva (kde jsou však malovýrobci!), bude tato lhůta kratší. Úplně odstranit třídy — znamená nejen vyhnat statkáře a kapitalisty — to jsme učinili poměrně snadno — znamená také úplně odstranit malovýrobce zboží, ty však *není možno vyhnat*, není možno je potlačit, je třeba najít k nim *správný poměr*, je lze a nutno předělat a převychovat jen velmi dlouhou, pomalou a obezřetnou organizátorskou prací. Obklopují proletariát se všech stran maloburžoazními vlivy, prosycují a demoralizují jej těmito vlivy a vyvolávají ustavičně v řadách proletariátu recidivy maloburžoazní bezcharakternosti, rozháranosti, individualismu a zvrátů od nadšení ke skleslosti. Je zapotřebí nejpřísnější centralisace a kázně v politické straně proletariátu, aby tomu bylo čeleno, aby proletariát mohl řádně, se zdarem a vítězně plnit svou *organizátorskou* roli (a to je jeho *hlavní* role). Diktatura proletariátu je úporný boj, krvavý i nekrvavý, násilný i mírný, vojenský i hospodářský, pedagogický i administrativní, proti silám a tradicím staré společnosti. Síla zvyku milionů a desetimilionů je nejstrašnější silou. Bez strany, železné a zocelené v boji, bez strany, těšící se důvěře všech poctivých živlů této třídy, bez strany, která dovede sledovat smýšlení mas a působit na ně, nelze se zdarem vést takový boj. Zvítězit nad velkou zcentralizovanou buržoazií je tisíckrát snazší než „zvítězit“ nad miliony a miliony malovýrobců; a zrovna tito malovýrobci svou každodenní, všední, neviditelnou, nepostižitelnou a rozkladnou činností způsobují právě *takové* výsledky, které buržoazie potřebuje, které *restaurují* buržoazii. Kdo oslabuje byť sebemeně železnou kázeň strany proletariátu (zejména za jeho diktatury), ten fakticky pomáhá buržoazii proti proletariátu.

Pojednáváme-li o vůdcích — straně — třídě — mase, dlužno pojednat současně o „reakčních“ odborech. Napřed si však dovolím ještě několik závěrečných poznámek na základě zkušeností naší strany. Útoky proti „diktatuře vůdců“ v naší straně *byly činěny vždy*: po prvé si vzpomínám na takové útoky roku 1895, kdy ještě nebylo strany formálně, avšak v

⁸ Komunistische Arbeiterzeitung“ (Hamburg, č. 32 ze 7. února 1920, článek „Rozpuštění strany“ od Karla Erlera): „Dělnická třída nemůže rozmetat buržoazní stát, nezruší-li buržoazní demokracii, a nemůže zrušit buržoazní demokracii, nerozmetá-li strany.“ Největší popletové mezi rovníky syndikalisty a anarchisty mohou pociťovat „uspokojení“; důkladní Němci, kteří se zřejmě pokládají za marxisty (K. Erler a K. Horner svými články v uvedeném listu zvláště solidně dokazují, že se pokládají za solidní marxisty, a zvláště komicky tvrdí neuvěřitelné nesmysly, prozrazující, že nerozumějí abecedě marxismu), dospívají k věcem zcela nehorázným. Tím, že se někdo vysloví pro marxismus, není ještě zbaven chyb. To zvláště dobře vědí Rusové, neboť u nás marxismus býval velmi často „módou“. — Pozn. Leninova.

Petrohradě se začala tvořit centrální skupina⁹ a měla přejímat vedení okrskových skupin. Na IX. sjezdu naší strany (v dubnu 1920) byla neveliká oposice, která také brojila proti „diktatuře vůdců“, proti „oligarchii“ atp. Pozorujeme-li proto u Němců „dětskou nemoc“ „levého komunismu“, není na tom nic divného, nového a strašného. Tato nemoc probíhá bez nebezpečí a organizmus po ní dokonce zesílí. Na druhé straně rychlé střídání legální a nelegální práce, spojené s nutností zvláště přísně chovat v tajnosti zejména hlavní štáb, zejména vůdce, vedlo u nás leckdy k nanejvýš nebezpečným zjevům. Nejhorší bylo, že roku 1912 se do ústředního výboru bolševické strany vetřel agent-provokatér Malinovský. Vyzradil desítky a desítky nejvýznačnějších a nejoddanějších soudruhů, přivedl je na katorgu a zavinil smrt mnohých z nich. Nezpůsobil-li ještě více zla, tedy jen proto, že u nás byl správně upraven poměr mezi legální a nelegální prací. Aby získal naši důvěru, byl Malinovský jako člen ústředního výboru strany a poslanec dumy nucen pomáhat nám vydávat legální deníky, které dovedly i za carismu vést boj proti oportunistu menševiků, hlásat bolševické principy v patřičně zastřené formě. Malinovský, jednou rukou posílaje desítky a desítky nejvýznačnějších bolševických funkcionářů na katorgu a na smrt, druhou rukou byl nucen pomáhat vychovávat desetitisíce a desetitisíce nových bolševiků pomocí legálního tisku. Neškodilo by, kdyby se němečtí soudruzi (také angličtí a američtí, francouzští i italští), kteří mají před sebou úkol naučit se revolučně pracovat v reakčních odborech, důkladně zamyslili nad tímto faktem¹⁰.

V mnohých zemích, i nejpokročilejších, buržoazie nyní nepochybně posílá a bude do komunistických stran posílat agenty-provokatéry. Jedním z prostředků boje proti tomuto nebezpečí je obratné spojování nelegální práce s prací legální.

⁹ Je míněn „Svaz boje za osvobození dělnické třídy,“ založený V. I. Leninem v Petrohradě roku 1895. Tento svaz, který sdružil roztráštěné marxistické kroužky v jednu centralisovanou organizaci, se stal prvním zárodkem revoluční proletářské strany v Rusku. (Pozn. překl. čes. originálu)

¹⁰ Malinovský byl v zajetí v Německu. Když se za vlády bolševiků vrátit do Ruska, byl ihned postaven před soud a našimi dělníky zastřelen. Menševici nás velmi jízlivě napadali za to, že v ústředním výboru naší strany byl agent-provokatér. Když jsme však za Kerenského žádali, aby byl předseda dumy Rodzjanko zatčen a pohnán před soud za to, že se ještě před válkou dověděl o provokatérství Malinovského a neoznámil to trudovikům a dělníkům v dumě, pak ani menševici, ani eseři, kteří seděli ve vládě s Kerenským, nepodporovali náš požadavek a Rodzjanko zůstal na svobodě a bez překážky se dostal k Denikinovi. Pozn. Lenina.

Kapitola VI – Mají revolucionáři pracovat v reakčních odborech?

Němečtí „leví“ jsou přesvědčeni, že na tuto otázku nutno odpovědět bez výhrady záporně. Podle jejich mínění postačí patetické řeči a zlostné výkřiky proti „reakčním“ a „kontrarevolučním“ odborům (zvláště „důkladně“ a zvláště hloupě to činí K. Horner), aby bylo „dokázáno“, že není třeba, ba že je nepřípustné, aby revolucionáři, komunisté pracovali ve žlutých, sociálšovinistických, kompromisnických, legienovských, kontrarevolučních odborových organizacích.

Ať jsou však němečtí „leví“ jakkoli přesvědčeni o revolučním rázu takové taktiky, ve skutečnosti je tato taktika od základu chybná, a neobsahuje nic než plané fráze.

Abych to objasnil, odvolávám se nejdříve na naše zkušenosti – podle všeobecného plánu tohoto pojednání, jehož účelem je aplikovat na západní Evropu to, co je možno z dějin a nynější taktiky bolševismu všeobecně aplikovat, co má v dějinách a v nynější taktice bolševismu obecný význam a všeobecnou platnost.

Vzájemný poměr mezi vůdci — stranou — třídou — masami, a současně poměr diktatury proletariátu a jeho strany k odborovým organizacím se u nás nyní jeví konkrétně takto: Diktaturu uskutečňuje proletariát, zorganizovaný v sověty, který je veden komunistickou stranou bolševiků, mající podle údajů posledního sjezdu strany (v dubnu 1920) 611.000 členů. Počet členů před Říjnovou revolucí i po ní velmi silně kolísal a byl dříve značně menší, dokonce i roku 1918 a 1919. Bojíme se nadměrného početného vzrůstu strany, neboť do vládní strany se nevyhnutelně snaží vetřít kariéristé a dobrodruzi, kteří zasluhují jedině, aby byli postříleni. Naposledy jsme široce otevřeli dveře strany — jen pro dělníky a rolníky — v těch dnech (v zimě 1919), kdy Judenič byl několik verst od Petrohradu a Denikin v Orlu (asi 350 verst od Moskvy), tj. kdy hrozilo Sovětské republice strašné, smrtelné nebezpečí a kdy dobrodruzi, kariéristé, darebáci a vůbec lidé nepevní nemohli na žádný způsob počítat s výhodnou kariérou (spíše se mohli nadít šibenice a mučení), přidají-li se ke komunistům. Stranu, svolávající každoročně sjezdy (poslední: jeden delegát na 1000 členů), vede devatenáctičlenný ústřední výbor zvolený na sjezdu. Přitom běžnou práci v Moskvě musí řídit ještě užší orgány, a to tzv. „orgbyro“ (organizační byro) a „polbyro“ (politické byro), které jsou voleny na plenárních schůzích ústředního výboru po pěti členech ústředního výboru do každého byra. Je to tedy skutečná „oligarchie“. Ani jedna důležitá politická nebo organizační otázka není řešena ani jednou státní institucí v naší republice bez směrodatných pokynů ústředního výboru naší strany.

Strana se ve své práci bezprostředně opírá o odborové organizace, které nyní podle údajů posledního sjezdu (v dubnu 1920) mají přes 4 miliony členů a jsou formálně *nestranické*. Ve skutečnosti všechny vedoucí orgány veliké většiny svazů, a především ovšem všeodborového všeruského ústředí nebo byra (všeruská ústřední odborová rada) jsou složeny z komunistů a provádějí všechny směrnice strany. Vzniká vcelku formálně nekomunistický, pružný a poměrně rozsáhlý, velice silný proletářský aparát, pomocí kterého je strana úzce spjata s *třídou* a s *masou* a pomocí kterého je za vedení strany uskutečňována *diktatura třídy*. Vládnout zemí a uskutečňovat diktaturu bez nejužšího spojení s odbory, bez jejich nadšené podpory, bez jejich nejvyšší obětavé práce nejen v hospodářské výstavbě, *nýbrž i při* budování *armády*, nebyli bychom mohli samozřejmě nejen dvě léta, nýbrž ani dva měsíce. Pochopitelně, že toto nejužší spojení znamená v praxi velmi složitou a rozmanitou práci: propagandu a agitaci, včasné a časté porady nejen s vedoucími, nýbrž vůbec s vlivnými odboráři, energický boj proti menševikům, kteří mají dosud jistý, byť zcela nevelký počet přívrženců, jež učí též všemožným kontrarevolučním tahům, počínajíc ideovou obhajobou (*buržoazní*) demokracie, agitací pro „nezávislost“ odborů (nezávislost na proletářské státní moci!) až po sabotáž proletářské kázně atp., atp.

Spojení s „masami“ přes odbory podle našeho mínění nestačí. Praxe v průběhu revoluce u nás vytvořila instituci jako *konference politicky neorganizovaných dělníků a rolníků*, které se snažíme plně podporovat, zvelebovat a rozšiřovat, abychom poznávali smýšlení mas, sbližovali se s nimi, vyhovovali jejich požadavkům, vybírali z jejich řad nejlepší pracovníky pro státní funkce atd. V jednom z posledních dekretů o přetvoření lidového komisariátu státní kontroly v „Dělnicko-rolnickou inspekci“ bylo těmto konferencím politicky neorganizovaných dáno právo volit členy státní kontroly pro různé revise atd.

Dále strana samozřejmě provádí veškerou práci přes sověty, které sdružují pracující masy bez rozdílu povolání. Okresní sjezdy sovětů jsou *demokratickou* institucí, jaké dosud nebylo ani v nejdokonalejších demokratických republikách buržoazního světa. Pomocí těchto sjezdů (kterým strana věnuje co největší pozornost), jakož i neustálým posíláním uvědomělých dělníků na všemožné funkce na venkov uskutečňuje se vůdčí role proletariátu vůči rolnictvu, uskutečňuje se diktatura městského proletariátu, systematický boj proti bohatému buržoaznímu, vykořisťovatelskému a spekulujícímu rolnictvu atd.

Takové je všeobecné ústrojí proletářské státní moci, díváme-li se na ně „shora“, zkoumáme-li je s hlediska uskutečnění diktatury. Čtenář, jak doufám, nyní pochopí, proč ruskému bolševikovi, který zná toto ústrojí a pozoroval, jak vyrůstalo z malých, nelegálních, tajných kroužků během 25 let, proč se mu všechny řeči, zda „shora“ nebo „zdola“, zda diktatura vůdců nebo diktatura mas atp., musí zdát směšným, dětinským nesmyslem, čímsi na způsob sporu, zda pro člověka je prospěšnější levá noha či pravá ruka.

Stejně směšným dětinským nesmyslem se nám musí zdát i vážné, velmi učené a strašně revoluční řeči německých levých o tom, že komunisté nemohou a nesmějí pracovat v reakčních odborech, že je přípustné v nich nepracovat, že je nutno z odborů vystupovat a za všech okolností založit zbrusu novou, ničím neposkvřenou „dělnickou unii“, vymyšlenou velmi roztomilými (a většinou asi velmi mladými) komunisty atp.

Kapitalismus nevyhnutelně zůstává jako dědictví jednak staré, věky se ustálivší rozdíl mezi dělníky, spojené s jejich povoláním a řemeslem, jednak odborové organizace, které se mohou a budou rozvíjet jen velmi pomalu, dlouhá léta v širší, méně cechařské průmyslové svazy (zahrnující celá výrobní odvětví, a nikoli jen cechy, řemesla a povolání), a pak pomocí těchto průmyslových svazů přecházet k odstranění dělby práce mezi lidmi, k výchově, vycvičení a vyškolení *všestranně vyspělých a všestranně vyškolených* lidí, lidí, kteří *dovedou dělat všecko*. K tomu spěje komunismus, k tomu musí spět a k tomu *dospěje*, avšak teprve za dlouhou řadu let. Pokoušet se dnes v praxi předejmout tento budoucí výsledek úplně vyspělého, úplně zakotvivšího a ustálivšího se, úplně rozvitého a vyzrálého komunismu je totéž, jako učit čtyřleté dítě vyšší matematice.

Můžeme (a musíme) přikročit k budování socialismu nikoli pomocí vyfantazírovaných a speciálně námi stvořených lidí, nýbrž pomocí lidí, které nám zůstavil kapitalismus. To je jistě velmi „těžké“, avšak každý pokus přikročit k řešení úkolu jinak je tak neseriosní, že nestojí za to o něm mluvit.

Odborové organizace byly obrovským pokrokem dělnické třídy na počátku vývoje kapitalismu jako přechod od roztržitosti a bezmocnosti dělnictva *k počátkům* třídního sjednocení. Když začala vyrůstat nejvyšší forma třídního sjednocení proletářů, *revoluční strana proletariátu* (která nebude hodna svého názvu, dokud se nenaučí spojovat vůdce s třídou a s masami v jedno, v nerozborný celek), pak odbory nezbytně začaly nabývat *některých* reakčních rysů, jisté cechařské omezenosti, jistého sklonu k nepolitčnosti, jisté zkosnatělosti atd. Avšak nikde na světě se proletariát nerozvíjel a nemohl rozvíjet jinak než pomocí odborů, za jejich součinnosti se stranou dělnické třídy. Dobyť politické moci proletariátem jest veliký krok proletariátu vpřed jako třídy. Strana je nucena ještě usilovněji a novým způsobem, nejen starým, vychovávat odbory, vést je, zároveň však nezapomínat, že zůstávají a dlouho

zůstanou nutnou „školou komunismu“ a přípravou proletářů k uskutečnění jejich diktatury, nezbytným sjednocením dělnictva k postupnému převádění správy celého hospodářství země do rukou dělnické *třídy* (a nikoli jednotlivých kategorií dělnictva) a potom všech pracujících.

Jistá „reakčnost“ odborů v uvedeném smyslu je za diktatury proletariátu *nevyhnutelná*. Kdo to nechápe, pranic nerozumí hlavním podmínkám *přechodu* od kapitalismu k socialismu. Bát se *této* „reakčnosti“, pokoušet se *obejít se* bez ní a přeskakovat ji, je velká hloupost, neboť to znamená bát se role proletářského předvoje, která záleží ve školení, uvědomování, ve výchově a včleňování nejzaostalejších vrstev a mas dělnické třídy a rolnictva do nového života. Na druhé straně by bylo ještě hrubší chybou odkládat uskutečnění diktatury proletariátu tak dlouho, až nebude ani jednoho dělníka kastovnícky omezeného, ani jednoho dělníka, který by byl prodchnut cechařskými a trade-unionistickými předsudky. Umění politika (a umění komunisty správně chápat své úkoly) záleží právě v tom, aby správně uvážil, podmínky i chvíli, kdy avantgarda proletariátu může se zdarem uchopit moc, kdy při tom i po tom dovede získat dostatečnou podporu dostatečně širokých vrstev dělnické třídy i neproletářských pracujících mas, kdy dovede pak udržovat, upevňovat a rozšiřovat své panství tím, že bude vychovávat, školit a získávat stále širší masy pracujících.

Nejen to. V zemích pokročilejších než je Rusko se jistá reakčnost odborů projevila a musila beze sporu projeviti mnohem pronikavěji než u nás. U nás měli menševici (zčásti mají v několika málo odborech i dnes) oporu v odborech právě v důsledku cechařské omezenosti, kastovníckého sobectví a oportunistu. Na západě tamější menševici „se usadili“ v odborech mnohem pevněji, tam vznikla vrstva *odborářské, kastovnícky omezené, ješitné, zkosnatělé, hamižné, šosácké, imperialisticky smýšlející a imperialismem zkorumpované, imperialismem zdemoralizované „dělnické aristokracie“* vrstva mnohem silnější než u nás. O tom není pochyby. Boj proti Gompersům, pánům Jouhauxům, Hendersonům, Merrheimům, Legienům a spol. v západní Evropě je mnohem těžší než boj proti našim menševikům, kteří představují *naprosto stejnorodý* sociální a politický typ. Tento boj nutno vést neúprosně, tento boj musí být vystupňován, jak jsme učinili my, až k úplnému zostuzení a vyhnání všech nepolepšitelných oportunistických a sociálšovinistických vůdců z odborů. Není možno dobytí politické moci (a nemají být činěny pokusy ji uchopit), dokud tento boj není doveden *k jistému* stupni, při čemž v různých zemích a za různých podmínek je tento „jistý stupeň“ *nestejný* a mohou jej správně postřehnout jen rozvážní, zkušení a věci znalí političtí vůdcové proletariátu v každé jednotlivé zemi. (U nás byly měřítkem úspěchu v tomto boji mimo jiné volby do Ústavodárného shromáždění v listopadu 1917, několik dní po proletářském převratu 25. října 1917, při čemž byli v těchto volbách menševici poraženi na hlavu, neboť dostali 700.000 hlasů — s připočtením Zakavkazska 1,4 milionu — proti 9 milionům hlasů, získaných bolševiky; viz můj článek „Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu“ v č. 7.—8. revue „Kommunističeskij Internacional“)¹¹.

Avšak boj proti „dělnické aristokracii“ vedeme jménem dělnické masy a abychom ji získali na svou stranu; boj proti oportunistickým a sociálšovinistickým vůdcům vedeme, abychom získali dělnickou třídu na svou stranu. Zapomínat na tuto zcela elementární a úplně samozřejmou pravdu bylo by hloupé. A právě takové hlouposti se dopouštějí „leví“ němečtí komunisté, kteří z reakčnosti a kontrarevolučnosti *hořejší* vrstvy odborů vyvozují závěr, že je nutno... vystoupit z odborů (!), že je nutno přestat v nich pracovat (!!), že je nutno vytvořit nové, *vymyšlené* formy dělnické organizace!! To je tak neodpustitelné bláznovství, že se rovná největší službě, prokazované komunisty buržoazii. Neboť jako všichni oportunističtí, sociálšovinističtí, kautskyánští odboroví vůdcové, i naši menševici jsou jen „agenty buržoazie v dělnickém hnutí“ (jak jsme vždy říkali o menševicích) nebo „dělnickými příručími třídy kapitalistů“ (labor lieutenants of the capitalist-class) podle výtečného a hluboce pravdivého výroku následovníků Daniela de Leones v Americe. Nepracovat v reakčních odborech znamená ponechat nedostatečně vyspělé nebo zaostale dělnické masy pod vlivem reakčních vůdců, agentů

¹¹ Lenin, Spisy, rusky, sv. XXIV, str. 631—649. (Pozn. red. čes. originálu)

buržoazie, dělnických aristokratů nebo „zburžoaznělých dělníků“ (viz Engelsův dopis Marxovi z roku 1852 o anglickém dělnictvu)¹².

Právě nesmyslná „teorie“ neúčasti komunistů v reakčních odborech ukazuje nejnázorněji, jak lehkomyšlně pohlížíj tito „leví“ komunisté na otázku ovlivňování „mas“, jak zneužívají svého pokřiku o „masách“. Abychom dovedli pomoci „mase“ a získat sympatie, porozumění a podporu „masy“, nesmíme se bát nesnází, nesmíme se bát šikan, nástrah, urážek a pronásledování se strany „vůdců“ (kteří, jsouce oportunisty a sociálšovinisty, jsou většinou přímo nebo nepřímo spjati s buržoazií a s policií), a musíme závazně *pracovat tam, kde je masa*. Musíme dovést přinášet všechny oběti, překonávat obrovské překážky, abychom soustavně, úporně, vytrvale a trpělivě prováděli propagaci a agitaci právě v oněch institucích, spolcích a organizacích, byť nejreakčnějších, kde jen je proletářská nebo poloproletářská masa. A odbory i dělnická družstva (tato alespoň někdy) jsou právě organizacemi, kde je masa. V Anglii podle údajů švédského listu „Folkets Dagblad Politiken“ (z 10. března 1920) počet členů trade-unionu od konce roku 1917 do konce roku 1918 vzrostl z 5,5 milionu na 6,6 milionu, tedy o 19 procent. Koncem r. 1919 činil 7,5 milionu. Nemám po ruce příslušných údajů o Francii a Německu, avšak fakta, svědčící o velikém růstu počtu členů odborů i v těchto zemích, jsou zcela nesporná a všeobecně známá.

Tato fakta nad slunce jasněji ukazují to, co je potvrzováno rovněž tisíci jiných příznaků: růst třídního uvědomění a zesilování snah o organizování právě v proletářských masách, „dole“, mezi zaostalými. Miliony dělníků v Anglii, Francii a v Německu *po prvé* přecházejí od úplné neorganizovanosti k elementární, nejnižší, nejprostší a nejpřístupnější (pro ty, kdož jsou ještě zcela prodchnuti buržoazně demokratickými předsudky) formě organizace, totiž jdou do odborů — avšak revoluční, leč pošetili leví komunisté stojí vedle a křičí „masa“, „masa!“ — a *odmítají pracovat v odborech!* Činí tak pod záminkou, že prý odbory jsou „reakční“!! Vymýšlejí zbrusu novou, panensky čistou, buržoazně demokratickými předsudky nezatíženou, cechařskými a omezeně kastovníckými hříchy neposkvřněnou „dělnickou unii“, která prý bude (bude!) masovou organizací a ve které je žádáno pro přijetí jedině (jedině!) „vyslovení se pro systém rad a pro diktaturu“ (viz citát výše)!!

Větší pošetilsti, větší škody způsobené revoluci „levými“ radikály si nelze ani představit! Vždyť kdybychom nyní v Rusku, po půl třetím roce nevidaných vítězství nad buržoazií Ruska a Dohody, stanovili „vyslovení se pro diktaturu“ jako podmínku pro vstup do odborů, udělali bychom hloupost, podkopali bychom svůj vliv na masy a pomohli menševikům. Neboť celý úkol komunistů tkví v tom, aby dovedli *přesvědčit* zaostalé, pracovat mezi nimi, a nikoli se od nich *oddělovat* vymudrovanými, bláhově „levými“ hesly.

Není pochyby, páni Gompersové, Hendersonové, Jouhauxové a Legienové jsou velmi vděční takovým „levým“ radikálům, kteří jako německá „zásadní“ opozice (chraň nás, bože, před takovou „zásadností“!) nebo někteří radikálové z řad amerických „průmyslových dělníků světa“ agitují pro vystupování z reakčních odborů a pro odmítnutí práce v nich. Není pochyby, páni oportunističtí „vůdcové“ sáhnou k všemožným úskokům buržoazní diplomacie, použijí pomoci buržoazních vlád, páterů, policie, soudů, aby nepustili komunisty do odborů, všemi prostředky je odtud vytlačili, práci v odborech jim co nejvíce znepříjemnili, uráželi je, štváli proti nim a pronásledovali je. Je třeba, abychom dovedli tomu všemu čelit, abychom dovedli přinést všechny oběti, dokonce — bude-li toho třeba — použít všech lstí, obratných tahů a metod, zamlčování a zatajování pravdy, jen abychom pronikli do odborů, udrželi se v nich a pracovali v nich komunisticky stůj co stůj. Za carismu až do roku 1905 jsme neměli žádné „legální

¹² Z Engelsova dopisu Marxovi z 24. září 1852 (Marx-Engels: „Briefwechsel“, sv. I.). (Pozn. překl. čes. originálu)

možnosti“, když však Zubatov¹³ z ochranky svolával černosotněnské dělnické schůze a zakládal dělnické spolky, aby slídlil po revolucionářích a bojoval proti nim, posílali jsme i na tyto schůze a do těchto spolků členy naší strany (z nich si vzpomínám na s. Babuškina, vynikajícího petrohradského dělníka, zastřeleného carskými generály roku 1906), kteří navazovali spojení s masou, stávali se obratnými agitátory a vyprošťovali dělníky z osidel vlivu zubatovců¹⁴. Ovšem, provést takovou věc v západní Evropě, zvláště prolezlé zvláště zakořeněnými legalistickými, konstitučními a buržoazně demokratickými předsudky, je obtížnější. Je však možno a nutno to učinit, je možno a nutno činit tak soustavně.

Výkonný výbor III. Internacionály musí podle mého osobního názoru přímo odsoudit a budoucímu sjezdu Komunistické internacionály navrhnout, aby odsoudil jak politiku neúčasti v reakčních odborech vůbec (a zevrubněji dokázat pošetilost této neúčasti a její krajní škodlivost pro věc proletářské revoluce), tak i speciálně linii postupu některých členů holandské komunistické strany, kteří — ať už přímo nebo nepřímo, nepokrytě nebo zastřeně, celkově nebo zčásti — tuto nesprávnou politiku podporovali. III. Internacionála musí nadobro zúčtovat s taktikou II. Internacionály a nevyhýbat se choulostivým otázkám, nezastírat je, nýbrž otevřeně o nich mluvit. Plná pravda byla řečena do očí „nezávislým“ (nezávislé sociálně demokratické straně Německa), plnou pravdu nutno říci do očí i „levým“ komunistům.

¹³ Zubatov S. E. (1863—1917) — náčelník moskevské tajné policie, iniciátor t. zv. policejního socialismu. Zubatov ustavoval falešné dělnické organizace pod ochranou četnictva a policie, aby bylo dělnictvo odvlékáno od revolučního hnutí. (Pozn. překl. čes. originálu)

¹⁴ Gompersové, Hendersonové, Jouhauxové a Legienové jsou právě takoví Zubatové, lišící se od našeho Zubatova evropským oděvem a švihem, civilizovaně, rafinovaně a demokraticky uhlazenými způsoby při provádění své bídácké politiky. — Pozn. Leninova.

Kapitola VII – Je přípustná naše účast v buržoazních parlamentech?

Němečtí „leví“ komunisté krajně pohrdavě — a krajně lehkomyšlně — odpovídají na tuto otázku záporně. Jaké mají pro to důvody? V citátu, který byl už uveden, jsme četli:

„...nutno naprosto kategoricky odmítnout... jakýkoli návrat k historicky a politicky překonaným formám parlamentního boje...“

To je řečeno směšně přepjatě a zjevně nesprávně. „Návrat“ k parlamentarismu! Cožpak už v Německu existuje Sovětská republika? Zdá se, že nikoliv! Jak je tedy možno mluvit o „návratu“? Není to prázdná fráze?

Parlamentarismus je „historicky překonán“. To je správně ve smyslu propagandy. Každý však ví, že od toho je ještě velmi daleko k překonání v praxi. Již před mnoha desetiletími plným právem bylo možno prohlásit kapitalismus za „historicky překonán“, to však nikterak neznámá, že není nutno vést velmi dlouhý a velmi úporný boj na *půdě* kapitalismu. Parlamentarismus je „historicky překonán“ ve smyslu *světodějném*, tj. *epocha* buržoazního parlamentarismu skončila, *epocha* diktatury proletariátu *začala*. O tom není pochyby. Avšak *světodějně* měřítko počítá s desetiletími. O 10 nebo 20 let dříve či později, to je se světodějného hlediska lhostejné, to je s hlediska světové historie maličkost, se kterou není možno ani přibližně počítat. Ale právě proto dovolávat se v otázce praktické politiky světodějného měřítko je teoretický omyl přímo nehorázný.

Je parlamentarismus „politicky překonán“? To je jiná věc. Kdyby to byla pravda, pozice „levých“ by byla pevná. To však je třeba dokázat velmi vážnou analýsou, ale „leví“ nedovedou k ní ani přikročit. V „thesích o parlamentarismu“, otištěných v 1. čísle „Bulletinu prozatímního amsterodamského byra Komunistické internacionály“ („Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International“, únor 1920) a zjevně vyjadřujících holandsky levé nebo levě holandské tendence, jest, jak uvidíme, analýsa zcela špatná.

Za prvé: němečtí „leví“, jak známo, již v lednu 1919 považovali parlamentarismus za „politicky překonán“, v rozporu s míněním tak vynikajících politických vůdců, jako je Rosa Luxemburgová a Karel Liebknecht. Je známo, že „leví“ se zmýlili. To samo už bez dalšího vysvětlování z kořene vyvrací tvrzení, že prý parlamentarismus je „politicky překonán“. „Leví“ jsou povinni dokázat, proč jejich tehdejší nesporná chyba přestala být chybou nyní. Neuvádějí a nemohou uvést nejmenšího důkazu. Poměr politické strany k vlastním chybám je jedno z nejdůležitějších a nejsprávnějších kritérií, jak vážně strana chápe své poslání a jak v praxi koná své povinnosti k své *třídě* a k pracujícím *masám*. Přímo přiznat chybu, odhalit její příčiny, analyzovat situaci, ze které vzešla, uvážít bedlivě cesty k nápravě chyby — to je rys strany, vážně chápající své poslání, to je známka, že strana koná své povinnosti, to je výchova a školení *třídy* a potom i *masy*. „Leví“ v Německu (a v Holandsku) neplní tuto svou povinnost, nezkoumají svou zjevnou chybu s mimořádnou bedlivostí, zevrubností a obezřelostí, a právě tím dokazují, že nejsou *stranou třídy* nýbrž kroužkem, že nejsou *stranou mas*, nýbrž skupinou intelektuálů a několika málo dělníků, přejímajících nejhorší stránky mentality intelektuálů.

Za druhé: v této brožuře frankfurtské skupiny „levých“, ze které jsme uvedli podrobné citáty výše, čteme:

„...Miliony dělníků souhlasících ještě s politikou centra (katolické strany ‚centra‘) jsou kontrarevoluční. Venkovští proletáři vytvářejí legie kontrarevolučních armád“ (citovaná brožura, str. 3).

Ze všeho je patrné, že je to tvrzení přespříliš nadsazené a přehnané. Leč hlavní skutečnost, zde vylíčená, je nezvratná, a uznávají-li „leví“, že je správná, svědčí to zvláště názorně, že se dopouštějí chyby. Jak je možno říkat, že „parlamentarismus je politicky překonán“, jestliže

„miliony“ a „legie“ *proletářů* dosud nejen jsou pro parlamentarismus vůbec, nýbrž jsou přímo „kontrarevoluční“!? Je jasné, že parlamentarismus v Německu překonán *ještě není*. Je jasné, že „leví“ v Německu pokládají své *přání*, svůj ideově politický názor za objektivní skutečnost. To je nejnebezpečnější chyba, které se může revolucionář dopustit. V Rusku, kde krajně brutální a krutý útlak carismu odchovával neobyčejně dlouho a ve velmi rozmanitých formách revolucionáře různých směrů, revolucionáře, vyznačující se obdivuhodnou oddaností, nadšením, hrdinností a silou vůle, v Rusku jsme tuto chybu revolucionářů pozorovali zvlášť zblízka, zkoumali jsme ji zvlášť bedlivě, známe ji zvlášť dobře, a proto ji zvlášť jasně vidíme i u druhých. Pro komunisty v Německu je ovšem parlamentarismus „politicky překonán“, jde však právě o to, aby to, co je překonáno *pro nás*, *nebylo* pokládáno za překonané *pro třídu*, *pro masy*. Právě zde zase vidíme, že „leví“ nedovedou rozvažovat, nedovedou si počínat jako strana *třídy*, jako strana *mas*. Nesmíte klesat na úroveň *mas*, na úroveň zaostalých vrstev *třídy*. O tom není pochyby. Musíte jim říkat trpkou pravdu. Musíte jejich buržoazně demokratické a parlamentní předsudky nazývat předsudky. Zároveň jste však povinni *střízlivě* sledovat *skutečný* stav třídního uvědomění a vyškolenosti právě celé *třídy* (a nejen její komunistické avantgardy), právě celé *pracující masy* (a nejen jejich uvědomělých živlů).

Jestliže jdou ne zrovna „miliony“ a „legie“, nýbrž prostě alespoň dosti značná *menšina* průmyslových dělníků s katolickými pátery, menšina zemědělských dělníků pak se statkáři a velkosedláky, už z toho *nepochybně* vyplývá, že parlamentarismus v Německu politicky překonán *ještě není*, že strana revolučního proletariátu je *povinna* účastnit se parlamentních voleb a boje na parlamentní tribuně *právě* proto, aby vychovávala zaostalé vrstvy *své třídy*, aby probouzela a uvědomovala nevypělé, zdeptané a neuvědomělé venkovské *masy*. Pokud nejste s to rozehnat buržoazní parlament a jakékoli reakční instituce jiného typu, *musíte* v nich pracovat *právě* proto, že jsou tam ještě dělníci, zbalamucení pátery a ohlupovaní venkovskou odloučeností. Jinak se vydáváte v nebezpečí, že se stanete prostě *mluvky*.

Za třetí: „leví“ komunisté říkají velmi mnoho dobrého o nás bolševicích. Někdy bych chtěl poznamenat: kéž by nás méně chválili a raději si lépe osvojovali taktiku bolševiků, důkladněji se s ní seznamovali! Účastnili jsme se voleb do ruského buržoazního parlamentu, do Ústavodárného shromáždění, v září- listopadu 1917. Byla naše taktika správná nebo ne? Nebyla-li správná, je to třeba jasně říci a dokázat: je to nezbytné proto, aby mezinárodní komunismus si vypracoval správnou taktiku. Byla-li naše taktika správná, je třeba vyvodit z toho jisté závěry. Pochopitelně nemůže být řeči o přirovnávání poměrů v Rusku k poměrům v západní Evropě. Chceme-li však speciálně zjistit význam výroku: „parlamentarismus je politicky překonán“, je nutno bedlivě uvážit naše zkušenosti, neboť bez zhodnocení konkrétních zkušeností se takové výroky příliš snadno zvracejí v plané fráze. Zdaž jsme my, ruští bolševici, v září - listopadu 1917 neměli větší právo než kteříkoli komunisté na západě soudit, že v Rusku je parlamentarismus politicky překonán? Ovšem že ano, neboť nezáleží přece na tom, existují-li buržoazní parlamenty dávno nebo krátce, nýbrž na tom, jak jsou široké *masy* *pracujícího lidu* *připraveny* (ideově, politicky a prakticky) přijmout sovětské zřízení a rozehnat buržoazně demokratický parlament (nebo připustit jeho rozeznání). Je naprosto nesporným a dokonce zjištěným historickým faktem, že v Rusku v září - listopadu 1917 dělnická třída ve městech, vojáci a rolníci byli v důsledku řady zvláštních okolností výjimečně připraveni k přijetí sovětského zřízení a k rozeznání nejdemokratičtějšího buržoazního parlamentu. A přesto bolševici Ústavodárné shromáždění nebojkotovali, nýbrž zúčastnili se voleb před dobytím politické moci proletariátem i *po* něm. Dokázal jsem, jak doufám, v uvedeném článku, ve kterém jsem podrobně rozebral výsledky voleb do Ústavodárného shromáždění v Rusku, že tyto volby přinesly neobyčejně cenné (a pro proletariát nanejvýš užitečné) politické výsledky.

Z toho vyplývá naprosto nezvratný závěr: Je jisté, že dokonce několik týdnů před vítězstvím Sovětské republiky, dokonce i *po* něm, účast v buržoazně demokratickém parlamentě revolučnímu proletariátu nejen neškodí, nýbrž mu usnadňuje, aby *dokázal* zaostalým *masám*, proč takové parlamenty mají být rozeznány, *usnadňuje* úspěšnost jich rozeznání, *usnadňuje*

„politické překonávání“ buržoazního parlamentarismu. Nepřihlížet k těmto zkušenostem a činit si zároveň nárok na příslušnost ke Komunistické *internacionále*, která musí svou taktiku vypracovávat *internacionálně* (nikoli jako taktiku úzce nebo jednostranně národní, nýbrž právě jako taktiku internacionální), znamená dopouštět se velmi hrubé chyby, opouštět internacionalismus právě v praxi a vyznávat jej jenom slovy.

Prozkoumejme nyní „holandsky levé“ důvody pro neúčast v parlamentech. Ocitujeme překlad (z angličtiny) čtvrté these, nejdůležitější z uvedených už „holandských“ thesí:

„Když byl kapitalistický výrobní systém rozmetán a společnost je ve stavu revoluce, parlamentní činnost postupně pozbývá významu v porovnání s akcemi samých mas. Když se za takových okolností parlament stává střediskem a orgánem kontrarevoluce a když na druhé straně dělnická třída buduje nástroje své moci v podobě Sovětů, může se ukázat dokonce nezbytným zříci se jakékoli účasti v parlamentní činnosti.“

První věta je zjevně nesprávná, neboť akce mas — na př. veliká stávka — je důležitější než parlamentní činnost vždycky, a nižším způsobem jen za revoluce nebo za revoluční situace. Tento zjevně neudržitelný, historicky a politicky nesprávný argument jen zvláště názorně dosvědčuje, že autoři naprosto nepřihlížejí ani k všeobecným zkušenostem evropským (francouzským před revolucemi let 1848 a 1870; německým v letech 1878—1890 atd.), ani ke zkušenostem ruským (viz výše), potvrzujícím, jak je důležité *spojovat* boj legální s nelegálním. Tato otázka má nesmírný význam vůbec, a kromě toho speciálně i proto, že ve *všech* civilisovaných a pokročilých zemích se rychle blíží doba, kdy toto spojování pro stranu revolučního proletariátu se stále víc a více stává — a zčásti již stalo — nezbytným v důsledku narůstání a přibližování se občanské války proletariátu s buržoazií, v důsledku zběsilého pronásledování komunistů republikánskými a vůbec buržoazními vládami, všemožně porušujícími legalitu (stačí pouhý příklad Ameriky) atd. Tuto velmi důležitou otázku Holanďané a „leví“ vůbec nechápu.

Druhá věta je za prvé nesprávná historicky. My, bolševici jsme se účastnili nejkontrarevolučnějších parlamentů a zkušenostmi bylo potvrzeno, že taková účast byla nejen prospěšná, nýbrž pro stranu revolučního proletariátu přímo nezbytná právě po první buržoazní revoluci v Rusku (1905), aby byla připravována druhá buržoazní revoluce (v únoru 1917) a potom revoluce socialistická (v říjnu 1917). Za druhé je tato věta nápadně nelogická. Z toho, že parlament se stává orgánem a „střediskem“ kontrarevoluce (ve skutečnosti „střediskem“ kontrarevoluce nikdy nebyl a být nemůže, to však mimochodem), kdežto dělníci budují nástroje své moci v podobě Sovětů, vyplývá, že dělníci se musí připravovat — ideově, politicky a tech nicky — k boji sovětů proti parlamentu, k rozehnutí parlamentu sověty. Z toho však vůbec nevyplývá, že takové rozehnutí je ztěžováno nebo není usnadňováno přítomností sovětské oposice v kontrarevolučním parlamentě. Nikdy jsme za svého vítězného boje proti Denikinovi a Kolčakovi nepozorovali, že by pro naše vítězství bylo lhostejné, byla-li v jejich řadách sovětská, proletářská oposice. Dobře víme, že námi provedené rozehnutí konstituanty 5. ledna 1918 bylo nikoliv ztíženo, nýbrž usnadněno tím, že v rozehnuté kontrarevoluční konstituantě byla sovětská oposice, a to jak důsledná, bolševická oposice, tak i nedůsledná oposice levých eserů. Autoři these se naprosto popletli a zapomněli na zkušenosti celé řady revolucí — ne-li všech — potvrzujících, jak je za revoluce mimořádně prospěšné, jsou-li masové akce mimo reakční parlament koordinovány s oposicí v tomto parlamentu, sympatizující s revolucí (a ještě lépe: přímo podporující revoluci). Holanďané a „leví“ vůbec usuzují zde jako doktrináři revoluce, kteří se nikdy skutečné revoluce nezúčastnili, nebo dějiny revolucí nepromyslili, či naivně ztotožňují subjektivní „odmítání“ jisté reakční instituce se skutečným jejím rozmetáním společnými silami celé řady objektivních činitelů.

Nejspolehlivější prostředek, jak je možno novou politickou (a nejen politickou) ideu diskreditovat a uškodit jí, záleží v tom, že ten, kdo se jí snaží obhájit, přivádí ji ad absurdum. Neboť každou pravdu, jestliže ji „přeženeme“ (jak říkal Dietzgen starší), jestliže ji zveličíme,

jestliže ji aplikujeme přes meze její skutečné platnosti, je možno uvést ad absurdum, ba dokonce za uvedených okolností se pravda nezbytně musí zvrátit v absurdum. Právě takovou medvědí službu prokazují holandští a němečtí leví nové pravdě, že sovětská moc předčí buržoazně demokratické parlamenty. Pochopitelně, kdo by začal podle starého zvyku a povšechně tvrdit, že od účasti v buržoazních parlamentech se nesmí za žádných okolností upustit, neměl by pravdu. Nemohu se zde pokoušet stanovit podmínky, za kterých je bojkot prospěšný, neboť účel tohoto článku je mnohem skromnější: chci zhodnotit ruskou zkušenost v souvislosti s některými ožehavými otázkami mezinárodní komunistické taktiky. Zkušenosti Ruska nás poučují, že bolševici použili bojkotu jednou úspěšně a správně (1905) a po druhé chybně (1906). Rozebereme-li první případ, seznáme: podařilo se *zmařit svolání* reakčního parlamentu reakční vládou v situaci, kdy mimořádně rychle narůstaly mimoparlamentní (zejména stávkové) revoluční akce mas, kdy žádná vrstva proletariátu a rolnictva naprosto nemohla pomáhat reakční moci, kdy revoluční proletariát stávkovým bojem a agrárním hnutím získával vliv na široké, zaostalé masy. Je zcela zřejmé, že *těchto* zkušeností nelze použít na nynější evropské poměry. Je také zcela zřejmé z uvedených důvodů, že obhajují-li Holanďané a „leví“, byť s výhradami názor, že je nutno se vzdát účasti v parlamentech, je to od základu nesprávné a pro věc revolučního proletariátu škodlivé.

V západní Evropě a v Americe se parlament čelným revolucionářům z řad dělnické třídy zvlášť zprotivil. O tom není pochyby. To je zcela pochopitelné, neboť je těžké představit si něco odpornějšího, ničemnějšího a proradnějšího než počínání obrovské většiny socialistických a sociálně demokratických poslanců v parlamentě za války a po ní. Bylo by však nejen pošetilé, nýbrž přímo trestuhodné, abychom se dali ovládnout touto náladou, chceme-li rozhodnout, *jak* má být potíráno zlo, všeobecně přiznáváno. V mnohých zemích západní Evropy je nyní revoluční nálada, možno říci „novotou“ nebo „vzácností“, na kterou se čekalo příliš dlouho marně a netrpělivě, a proto snad lidé podléhají tak lehce této náladě. Ovšem bez revoluční nálady v masách, bez podmínek, napomáhajících zesilování této nálady, nemůže se revoluční taktika přeměnit v čin, avšak my v Rusku jsme se na podkladě velmi dlouhých, těžce nabytých a krví vykoupených zkušeností přesvědčili, že není možno budovat revoluční taktiku na pouhé revoluční náladě. Taktika musí být vybudována na střízlivém, přísně objektivním zhodnocení všech třídních sil toho kterého státu (i států s ním sousedících i všech států, s hlediska celého světa), jakož i na zhodnocení zkušeností revolučních hnutí. Projevit své „revoluční smýšlení“ pouhým nadáváním na parlamentní oportunistus, pouhým odmítáním účasti v parlamentech je velmi snadné, a právě proto, že je to příliš snadné, není tím řešen obtížný, velmi obtížný úkol. Vytvořit skutečně revoluční parlamentní frakci v evropských parlamentech je mnohem nesnadnější než v Rusku. To je jisté. To je však jen zvláštní výraz obecné pravdy, že v konkrétní, historicky neobyčejně specifické situaci r. 1917 bylo v Rusku snadné *zahájit* socialistickou revoluci, kdežto *pokračovat* v ní a dovést ji ke konci bude v Rusku obtížnější než v evropských zemích. Již počátkem roku 1918 jsem se o tom zmiňoval a pozdějšími dvouletými zkušenostmi byla správnost tohoto tvrzení plně potvrzena. Takových specifických podmínek jako: 1. možnost spojit sovětský převrat se skončením — jeho zásluhou — imperialistické války, která neuvěřitelně těžce doléhala na dělnictvo a rolnictvo; 2. možnost na určitou dobu využít boje na život a na smrt mezi dvěma světovládnými skupinami imperialistických dravců, které se nemohly spolčit proti sovětskému nepříteli; 3. možnost přestát poměrně dlouhou občanskou válku, zčásti pro ohromnou rozlohu země a pro špatné dopravní prostředky; 4. existence tak hlubokého buržoazně demokratického revolučního hnutí v rolnictvu, že strana proletariátu převzala revoluční požadavky od strany rolníků (sociálních revolucionářů, strany, ve své většině příkře odmítající bolševismus) a rázem je uskutečnila v důsledku vydobytí politické moci proletariátem — takových specifických podmínek v západní Evropě nyní není a takové nebo jiné podmínky se tak snadno neopakují. Proto tedy — kromě několika jiných příčin — je v západní Evropě těžší *zahájit* socialistickou revoluci, než bylo pro nás. Pokoušet se „obejít“ tuto nesnáz a „přeskočit“ obtížný úkol využití reakčních parlamentů pro revoluční účely je čiré dětinství. Chcete vytvořit novou společnost? A bojíte se nesnází při ustavení dobré parlamentní frakce z přesvědčených, oddaných a hrdinných komunistů v reakčním parlamentu! Není to vskutku dětinství? Jestliže Karel Liebkecht v Německu a Z. Höglund ve Švédsku

dovedli i bez podpory mas zdola ukázat, jak se má opravdu revolučním způsobem využít reakčních parlamentů, jak to, že rychle silící masová revoluční strana si v době, kdy masy jsou po válce zklamány a roztrpčeny, nedovede *ukovat* komunistickou frakci v horších parlamentech?! Právě proto, že zaostalé masy dělnictva a tím spíše malorolnictva v západní Evropě jsou mnohem více než v Rusku prodchnuty buržoazně demokratickými a parlamentními předsudky, právě proto komunisté mohou (a musí) *jedině* tím, že budou pracovat v takových institucích, jakými jsou buržoazní parlamenty, vést dlouhý, úporný a žádných nesnází se nelekající boj, aby byly odhaleny, rozptýleny a překonány tyto předsudky.

Němečtí „leví“ si stěžují na špatné „vůdce“ své strany a propadají zoufalství, dospívajíce k směšnému „odmítání vůdců“, Ale v situaci, kdy je nutno často schovávat „vůdce“ v ilegalitě, *výchova* dobrých, spolehlivých, vyzkoušených a autoritativních „vůdců“ je věc zvláště obtížná, a tyto obtíže *není možno* se zdarem překonat, není-li legální práce spojována s prací nelegální, nejsou-li „*vůdcové*“, *mimo jiné, zkoušení* i na parlamentní aréně. Kritiku — a to nejostřejší, nejneúprosnější a nejnesmiřitelnější kritiku — je nutno namířit nikoli proti parlamentarismu nebo parlamentní činnosti, nýbrž proti těm vůdcům, kteří nedovedou — a tím spíše proti těm, kdož *nechtějí* — využít parlamentních voleb a parlamentní tribuny revolučním, komunistickým způsobem. Jedině taková kritika — spojená ovšem s vyhnáním neschopných vůdců a jich nahrazením schopnými — bude prospěšnou a plodnou revoluční činností, která bude vychovávat současně i „vůdce“, aby byli hodni dělnické třídy a pracujících mas, a současně i masy, aby se naučily správně se orientovat v politické situaci a chápat často velmi složité a zamotané úkoly, vyplývající z této situace¹⁵.

¹⁵ Měl jsem příliš málo možnosti informovat se o „levém“ komunismu v Itálii. Není sporu, s. Bordiga a jeho frakce „komunistů-bojkotářů“ (Comunista astensionista) nemají pravdu, když se vyslovují pro neúčast v parlamentě. Avšak v jedné věci, zdá se mi, má pravdu — pokud lze soudit ze dvou čísel jeho časopisu „Il Soviet“ (číslo 3. a 4. z 18. I. a 1. II. 1920), podle čtyř sešitů výborného časopisu s. Serratiho: „Comunismo“ (č. 1—4, 1. října až 30. listopadu 1919) a podle jednotlivých čísel italských buržoazních novin, které jsem si mohl přečíst. Soudr. Bordiga a jeho frakce mají totiž pravdu, když útočí proti Turatimu a jeho stoupcům, kteří setrvávají ve straně, vyslovivší se pro vládu rad a diktaturu proletariátu, zůstávají členy parlamentu a pokračují ve své nanejvýš škodlivé, staré oportunistické politice. Pochopitelně, když to trpí, dopouští se s, Serrati i celá italská socialistická strana chyby, která znamená stejně dalekosáhlou škodu a nebezpečí, jako tomu bylo v Maďarsku, kde maďarští páni Turatiové sabotovali zevnitř stranu i vládu rad. Tento pochybený, nedůsledný nebo bezcharakterní poměr k oportunistickým parlamentárníkům jednak plodí „levý“ komunismus a jednak ospravedlňuje do jisté míry jeho existenci. Soudr. Serrati se zřejmě mýlí, když vytýká poslanci Turatimu „nedůslednost“ („Comunismo“, č. 3), ač nedůslednou je právě italská socialistická strana, když trpí ve svých řadách takové oportunistické parlamentárníky jako Turatiho a spol. — Pozn. Leninova.

Kapitola VIII - „Žádné kompromisy“?

Viděli jsme v citátu frankfurtské brožury, jak důrazně razí „leví“ toto heslo. Je smutná podívaná na to, jak lidé, kteří se jistě pokládají za marxisty a chtějí jimi být, zapomněli hlavní pravdy marxismu. Engels, který jako Marx patřil k vzácným a velmi vzácným spisovatelům, v jejichž každé větě jejich velké práce je pozoruhodná hloubka obsahu, roku 1874 proti manifestu 33 blanquistických komunardů napsal:

„Jsme komunisty“ (psali ve svém manifestu blanquističtí komunardi), „jelikož chceme dospět k svému cíli nikde se nezdržujeme, nepřístupujeme na kompromisy, které jen oddalují vítězství a prodlužují trvání otroctví.“

„Němečtí komunisté jsou komunisty proto, že přes všechny dočasné zastávky a kompromisy, které nebyly způsobeny jimi, nýbrž dějinným vývojem, jasně vidí a neustále sledují konečný cíl: odstranění tříd a vytvoření společenského řádu, ve kterém nebude soukromého vlastnictví půdy a výrobních prostředků. 33 blanquistů jsou komunisty proto, jelikož se domýšlejí, že chtějí-li oni přeskočit zastávky a kompromisy, že věc je odbyta, a jestliže to, jak je prý jisté, v těchto dnech ‚začne‘ a jedině oni se dostanou k veslu, že pozítří ‚bude komunismus zaveden‘. Není-li to hned možné, pak oni nejsou komunisty.“

„Jaká to dětinská naivnost vyzdvihoval vlastní nedočkavost jako teoretický argument!“ (B. Engels: „Program blanquistických uprchlíků Komuny“, ze sborníků „Internationales aus dem Volksstaat 1871—1875“ 1894, str. 45.)

Engels v této stati projevuje svou hlubokou úctu k Vaillantovi a mluví o jeho „nesporné zásluze“ (byl jako Guesde vynikajícím vůdcem mezinárodního socialismu, dokud oba v srpnu roku 1914 socialismus nezradili). Engels však nepřechází mlčením zjevnou chybu, a důkladně ji rozebírá. Ovšem, revolucionářům velmi mladým a nezkušeným, jakož i maloburžoazním revolucionářům dokonce velmi úctyhodného věku a velmi zkušeným se zdá neobyčejně „nebezpečné“, nepochopitelné a nesprávné, že jsou „dovolovány kompromisy“. Také mnozí sofisté (jsouce nadmíru nebo přespříliš „zkušenými politikáři“) usuzují tak jako angličtí oportunističtí vůdcové, o nichž se zmiňuje s. Lansbury: „Je-li bolševikům dovolen ten neb onen kompromis, pročpak nejsou libovolné kompromisy dovoleny nám?“ Leč proletáři, vyškolení mnohými stávkami (abychom vzali jen tuto formu třídního boje), obvykle výtečně chápou velmi hlubokou (filosofickou, historickou, politickou a psychologickou) pravdu, objasněnou Engelsem. Každý proletář prodělával stávku, prožíval „kompromisy“ s nenáviděnými utiskovateli a vykořisťovateli, když dělníci museli znovu nastoupit práci, ačkoliv buď ničeho nedosáhli, nebo se spokojili částečným splněním svých požadavků. Každý proletář, vzhledem k tomu, že žije poměrech masového boje a příkrého zostření třídních protikladů, vystihuje rozdíl mezi kompromisem, vynuceným objektivními podmínkami (je-li pokladna stávkujících prázdná, nedostává-li se jim podpory zvenčí, jsou-li krajně vyhladovělí a vyčerpaní) — kompromisem, který nikterak neoslabuje revoluční oddanost a odhodlanost k dalšímu boji dělníků, přistoupivších na takový kompromis — a mezi kompromisem zrádců, kteří svalují na objektivní příčiny své sobectví (stávkokazové také dělají „kompromis“!), svou zbabělost, svou snahu zalíbit se kapitalistům, svou povolnost vůči zastrašování, mnohdy přemlouvání, někdy almužnám, jindy vůči lichocení kapitalistů (velmi mnoho takových proradných kompromisů vůdců anglických trade-unionů nalézáme v dějinách anglického dělnického hnutí, avšak obdobné zjevy v té neb oné formě pozorovali téměř všichni dělníci ve všech zemích).

Bývají ovšem ojedinělé případy, výjimečně zapletené a složité, kdy jen s nesmírným úsilím se podaří správně zjistit, o jaký „kompromis“ jde, jako někdy v případě zabití, kdy je velmi těžké rozhodnout, zda to byl čin zcela oprávněný, ba dokonce nevyhnutelný (na př. v případě nutné sebeobraně) nebo neodpuštělná nedbalost či dokonce zchytrale provedený zákeřný plán. Je samozřejmé, že v politice, kde jde někdy o krajně složité — národní i mezinárodní — vzájemné vztahy mezi třídami a stranami, vyskytne se velmi mnoho případů, které budou mnohem

zapletenější než případ s oprávněným „kompromisem“ za stávky nebo s proradným „kompromisem“ stávkokaze, zrádného vůdce atp. Vynalézt recept nebo obecnou zásadu („žádné kompromisy“!), která by se hodila pro všechny případy, je nesmysl. Musíme vzít rozum do hrsti, chceme-li správně posoudit každý jednotlivý případ. Právě v tom mimo jiné záleží význam stranické organizace a vůdců strany, hodných tohoto názvu, že dlouhou, úpornou, mnohotvárnou a všestrannou prací všech myslících zástupců té neb oné třídy¹⁶ jsou vytvářeny potřebné poznatky, nezbytné zkušenosti, nezbytný — kromě poznatků a zkušeností — politický instinkt, aby byly rychle a správně vyřešeny složité politické otázky.

Naivní a zcela nezkušení lidé si představují, že postačí uzнат přípustnost kompromisů *vůbec*, aby byla setřena jakákoli hranice mezi oportunistem, proti kterému vedeme a musíme vést nesmiřitelný boj, a mezi revolučním marxismem nebo komunismem. Takovým lidem, nevědí-li ještě, že *veškeré* hranice v přírodě i ve společnosti jsou proměnlivé a do jisté míry podmíněné, nenapraví hlavu nic než dlouhé školení, výchova, vzdělání a politická a životní zkušenost. V praktických otázkách politiky každé jednotlivé nebo svérázné historické chvíle je důležité umět odlišit otázky, v nichž se zračí nejdůležitější forma nepřípustných, proradných kompromisů, které jsou reálným výrazem oportunismu, zhoubného pro revoluční třídu, a věnovat se plně jejich odhalování a potírání. Za imperialistické války, vedené v letech 1914—1918 mezi dvěma skupinami zemí stejně loupeživých a kořistnických, byl nejdůležitější základní formou oportunismu sociálšovinismus, tj. podpora „obraně vlasti“, rovnající se ve skutečnosti v *takové* válce obraně loupeživých zájmů „vlastní“ buržoazie. Po válce byla touto formou obrana loupeživé „Společnosti národů“, obrana přímých nebo zastřených bloků s buržoazií vlastní země proti revolučnímu proletariátu a hnutí „za vládu rad“, obrana buržoazní demokracie a buržoazního parlamentarismu proti „sovětské moci“. Takové byly hlavní formy nepřípustných a proradných kompromisů, které dohromady dávaly oportunismus, zhoubný pro revoluční proletariát a jeho věc.

Naprostο kategoricky musí být odmítnut jakýkoli kompromis s jinými stranami..., jakákoli politika lavírování a kompromisnictví“ -

píší němečtí leví ve frankfurtské brožuře.

Je ku podivu, že tito leví, kteří mají takové názory, neodsoudí kategoricky bolševismus! Není přece možné, aby němečtí leví nevěděli, že celá historie bolševismu jak před Říjnovou revolucí, tak i po ní oplývá případy lavírování, dohodování se, kompromisů s jinými, i buržoazními stranami!

Vést válku za svržení mezinárodní buržoazie, válku stokrát obtížnější, delší a složitější než nejupornější z obvyklých válek mezi státy, a přitom se předem zříkat lavírování a využívání zájmových rozporů (byť dočasných) mezi nepřáteli, dohodování a kompromisů s eventuálními (byť dočasnými, nestálými, kolísajícími a podmíněnými) spojenci — není to krajně směšné? Není to něco podobného, jako kdybychom za namáhavého výstupu na neprozkoumanou ještě horu, na kterou dosud nikdo nevystoupil, předem odmítli jít tu a tam oklikou, vracet se někdy zpět, opouštět jednou zvolený směr a zkoušet různé směry? A lidé, tak nevědomí a tak nezkušení (ještě dobře, lze-li to objasnit jejich mládím: mládeži lze prominout, mluví-li nějakou dobu podobné pošetilosti), mohli být podporováni — lhotejno, zda přímo nebo nepřímo, zjevně nebo potají, plně nebo zčásti — některými členy holandské komunistické strany!!

¹⁶ V každé třídě, i v té nejkulturnější zemi, dokonce i v řadách nejprogressivnější třídy, která byla okolnostmi uvedena do stavu mimořádně bouřlivého vzruchu všech intelektuálních schopností, jsou vždy — a dokud budou existovat třídy, dokud plně nezakotví, nezpevní se a nevyzraje na své vlastní základně beztřídní společnost — nezbytně budou příslušníci třídy, kteří neuvažují a nejsou schopni uvažovat. Kdyby tomu tak nebylo, kapitalismus by nebyl kapitalismem, utiskujícím masy. — Pozn. Leninova.

Po první socialistické revoluci proletariátu, po svržení buržoazie v jedné zemi bude proletariát této země *dlouhou dobu slabší* než buržoazie, už jen proto, že buržoazie má rozsáhlé mezinárodní styky, a dále proto, že malovýrobci zboží v zemi, kde byla svržena buržoazie, živelně a neustále znovuzřizují a obnovují kapitalismus a buržoazii. Zvítězit nad silnějším nepřítelem může jen ten, kdo do krajnosti napne všechny síly a kdo závazně, velmi pečlivě, bedlivě, obezřele a obratně využije jak každé, byť nejmenší „rozmlísky“ mezi nepřáteli, každého zájmového rozporu mezi buržoazií různých zemí, mezi různými skupinami nebo vrstvami buržoazie v jednotlivých zemích, tak i každé, byť nejmenší příležitosti získat pro sebe masového spojence, třeba dočasného, kolísajícího, nestálého, nespolehlivého a podmíněného. Kdo to nepochopil, nepochopil ani zbla z marxismu a z vědeckého soudobého socialismu vůbec. Kdo prakticky nedokázal během dosti dlouhého období a v dosti rozmanitých politických situacích, že dovede aplikovat tuto poučku v praxi, ten se ještě nenaučil pomáhat revoluční třídě v jejím boji za osvobození veškerého pracujícího lidstva od vykořisťovatelů. Co jsme uvedli, platí stejně o období před dobytím politické moci proletariátem i o období po něm.

Naše teorie není dogma, nýbrž návod k jednání říkali Marx a Engels, a velmi hrubou chybou, velikým zločinem „patentovaných“ marxistů typu Karla Kautského, Otto Bauera atp. je, že to nepochopili a nedovedli uplatnit v nejdůležitějších chvílích proletářské revoluce. „Politická činnost není chodník na Něvském prospektu“ (čistý, široký a rovný chodník přímé hlavní petrohradské třídy), říkával již veliký ruský socialista předmarxovského období N. G. Černyševský. Ruští revolucionáři od dob Černyševského zaplatili nesčíslnými oběťmi zanedbání nebo zapomenutí této pravdy. Je zapotřebí stůj co stůj se postarat o to, aby leví komunisté a revolucionáři západní Evropy a Ameriky, oddaní dělnické třídě, nezaplatili poznání této pravdy *tak draze* jako zaostalí Rusové.

Ruští revoluční sociální demokraté nejednou před pádem carismu využívali služeb buržoazních liberálů, tj. uzavírali s nimi mnoho praktických kompromisů, a v letech 1901—1902, ještě před zrodem bolševismu stará redakční rada „Jiskry“ (jejímiž členy byl Plechanov, Axelrod, Zasuličová, Martov, Potresov a já) uzavřela (arciť ne nadlouho) formální politický spolek se Struvem, politickým vůdcem buržoazního liberalismu, při čemž dovedla současně vést bez přerušování nejneúprosnější ideový a politický boj proti buržoaznímu liberalismu a proti sebemenším výrazům jeho vlivu v dělnickém hnutí. Bolševici neustále pokračovali v téže politice. Od roku 1905 soustavně hájili svazek dělnické třídy s rolnictvem proti liberální buržoazii a carismu, při čemž se nikdy nezdráhali podporovat buržoazii proti carismu (na př. v druhém kole voleb nebo při užších volbách) a při čemž nepřerušovali nejnesmířitelnější ideový a politický boj proti buržoazně revoluční rolnické straně, „sociálním revolucionářům“, demaskující je jako maloburžoazní demokraty, klamně se počítající k socialistům. Roku 1907 uzavřeli „bolševici při volbách do dumy na krátkou dobu formální politický blok se „sociálními revolucionáři“. S menševiky jsme byli v letech 1903—1912 několik let formálně v jednotné sociálně demokratické straně, nikdy nezastavující ideový a politický boj proti nim jako nositelům buržoazního vlivu na proletariát a oportunistům. Za války jsme přistoupili na jistý kompromis s „kautskyánci“, levými menševiky (Martovem) a s částí „sociálních revolucionářů“ (Černovem, Natansonem), zasedající s nimi v Zimmerwaldu a v Kienthalu a vydávající společné manifesty, avšak nepřerušovali jsme a nikdy nezmirňovali ideově politický boj proti „kautskyáncům“, Martovům a Černovům (Natanson zemřel roku 1919 jako nám zcela blízký, téměř s námi solidární „revoluční komunista“, narodnik). Přímo za Říjnového převratu uzavřeli jsme ne sice formální, ale velmi důležitý a velmi úspěšný politický blok s maloburžoazním rolnictvem, přijavše plně bez jediné změny agrární program *sociálních revolucionářů*, tj. učinili jsme beze sporu kompromis, abychom rolníkům dokázali, že je nechceme majorisovat, nýbrž dohodnout se s nimi. Současně jsme navrhli (a záhy uzavřeli) formální politický blok a nabídli účast ve vládě „levým eserům“, kteří tento blok s námi po uzavření brest-litevského míru rozbili a později dospěli k ozbrojenému povstání proti nám v červenci r. 1918 a posléze k ozbrojenému boji proti nám.

Je proto pochopitelné, že útoky německých levých proti Ústřednímu výboru komunistické strany v Německu za to, že pomýšlí na blok s „nezávislovcí“ („nezávislá sociálně demokratická strana Německa“, kautskyánci) se nám zdají naprosto nerespektovatelnými a výstižně dokazují, že „leví“ *nemají pravdu*. U nás v Rusku také byli praví menševici (kteří byli ve vládě Kerenského), podobající se německým Scheidemannům, a leví menševici (Martov), kteří byli v opozici proti pravým menševikům a podobají se německým kautskyáncům. Postupný přechod dělnických mas od menševiků k bolševikům jsme jasně pozorovali r. 1917 Na I. Všeruském sjezdu sovětů v červnu 1917 jsme měli jen 13% hlasů. Většinu měli esei a menševici. Na II. sjezdu sovětů (25. října 1917 podle starého kalendáře) jsme měli 51% hlasů. Proč v Německu *týž zcela stejnorodý* přesun dělnictva zprava vlevo nevedl hned k zesílení komunistů, nýbrž napřed k zesílení přechodné strany „nezávislovců“, ač tato strana nikdy neměla žádné samostatné politické ideje a žádnou samostatnou politiku, nýbrž jen kolísala mezi Scheidemanny a komunisty?

Je zřejmé, že jednou z příčin byla *pochybená* taktika německých komunistů, kteří musí mužně a poctivě přiznat tuto chybu a naučit se ji napravit. Chyba záležela v tom, že odmítali účastnit se reakčního, buržoazního parlamentu a pracovat v reakčních odborech, chyba záležela v četných úkazech „levé“ dětské nemoci, která se nyní projevila, a tím důkladněji, tím rychleji a s tím větším užitekem pro organizmus bude vyléčena.

Německá „nezávislá sociálně demokratická strana“ není zjevně uvnitř stejnorodá: Kromě starých oportunistických vůdců (Kautský, Hilferding, do značné míry zřejmě i Crispian, Ledebour a jiní), kteří dokázali, že nejsou s to pochopit význam sovětské moci a diktatury proletariátu, že nejsou s to vést revoluční boj proletariátu, utvořilo se v této straně a neobyčejně rychle sílí levé, proletářské křídlo. Státisíce členů této strany (která má tuším nejméně tři čtvrti milionů členů) jsou proletáři, odvracející se od Scheidemanna a rychle se přiklánějící ke komunismu. Toto proletářské křídlo již na lipském sjezdu nezávislých (1919) navrhovalo neprodlené a bezpodmínečné přistoupení k III. Internacionále. Bát se „kompromisu“ s tímto křídlem strany je přímo směšné. Naopak je *povinností* komunistů hledat a *najít* vhodnou formu kompromisu s nimi, takového kompromisu, který by jednak usnadňoval a urychloval nezbytné úplné sloučení s tímto křídlem, a jednak v ničem neomezoval komunisty v jejich ideově politickém boji proti oportunistickému pravému křídlu „nezávislovců“. Bude pravděpodobně nesnadné nalézt vhodnou formu kompromisu, ale jen šarlatán by mohl německým dělníkům a německým komunistům slíbit „snadnou“ cestu k vítězství.

Kapitalismus by nebyl kapitalismem, kdyby „ryzí“ proletariát nebyl obklopen spoustou neobyčejně nesourodých přechodných typů od proletáře k poloproletáři (k tomu, kdo z poloviny si opatřuje prostředky k živobytí prodejem pracovní síly), od poloproletáře k maloročníkovi (též drobnému řemeslníkovi, domácímu malovýrobci, malovýrobci vůbec), od maloročníka k ročníkovi střednímu atd., kdyby sám proletariát se nedělil na uvědomělejší a méně uvědomělé vrstvy, kdyby v něm nebyly skupiny podle krajů, povolání, někdy podle náboženství atp. A z toho všeho naprosto nezbytně vyplývá, že avantgarda proletariátu, jeho uvědomělá část, komunistická strana, musí — bezpodmínečně musí — sahat k lavírování, dohodování, kompromisům s různými skupinami proletářů, s různými stranami dělníků a malovýrobců. Celá věc je v tom, že musíme *dovést* používat této taktiky tak, abychom *všeobecnou* úroveň proletářského uvědomění, revolučnosti a způsobilosti k boji a k vítězství *zvyšovali*, a nikoli snižovali. Mimochodem nutno poznamenat, že vítězství bolševiků nad menševiky vyžadovalo nejen před Říjnovou revolucí roku 1917, *nýbrž i po ní* použití taktiky lavírování, dohodování se, kompromisů, pochopitelně takových, které usnadňovaly, urychlovaly, upevňovaly a posilovaly bolševiky na úkor menševiků. Maloburžoazní demokraté (a mezi nimi i menševici) nevyhnutelně kolísají mezi buržoazií a proletariátem, mezi buržoazní demokracií a sovětským zřízením, mezi reformismem a revolučností, mezi láskou k dělnictvu a strachem před proletářskou diktaturou atp. Správná taktika komunistů musí záležet v tom, že je *využíváno* tohoto kolísání, a nikoli ho nedbáno; k tomu je třeba činit ústupky žvlům, přiklánějícím se k proletariátu, tehdy a potud, jestliže a pokud se k němu kloní, a zároveň bojovat proti těm, kdož

se přiklání k buržoazii. V důsledku použití správné taktiky se menševismus u nás stále více rozkládal a rozkládá, při čemž oportunističtí vůdcové byli vytrvale izolováni a nejuvědomělejší dělníci, nejnávštěvnější živly z řad maloburžoazní demokracie získáváni do našeho tábora. To je zdoluhavý proces, a ukvapeným „řešením“: „žádné kompromisy, žádné lavírování“, je možno posílení vlivu revolučního proletariátu a vzrůst jeho sil jen ochromit.

Jednou z nesporných chyb „levých“ v Německu konečně je, že zatvrzele stojí na svém, že versailleský mír schválen být nesmí. Čím „důkladněji“ a „seriosněji“, čím „kategoričtěji“ a neodvolatelněji formuluje tento názor na př. K. Horner, tím méně rozumně to dopadá. Nestačí odřici se nehorázných nesmyslností „nacionálního bolševismu“ (Lauffenberga a jiných), který za nynějšího stavu situace mezinárodní proletářské revoluce dospěl až k bloku s německou buržoazií za účelem války proti Dohodě. Je třeba pochopit, že od základu chybná je taktika, která nepřipouští možnost, že by sovětské Německo (kdyby snad brzy vznikla sovětská německá republika) musilo na jistou dobu uznat versailleský mír a podřídit se mu. Z toho nevyplývá, že měli pravdu „nezávislí“, kteří v době, kdy ve vládě seděli Scheidemannové, kdy ještě nebyla svržena vláda rad v Maďarsku, kdy ještě nebylo vyloučeno, že sovětská revoluce ve Vídni přijde na pomoc sovětskému Maďarsku, za tehdejší situace požadovali podepsání versailleského míru. Tehdy „nezávislí“ lavírovali a manévrovali velmi špatně, neboť přejímali větší či menší odpovědnost za zrádce Scheidemanny, smekali se tak či onak se stanoviska neúprosné (a nanejvýš promyšlené) třídní války proti Scheidemannům na stanovisko „beztřídní“ nebo „nadtřídní“.

Nyní však je zjevně taková situace, že němečtí komunisté si nesmějí vázat ruce a slibovat, že versailleský mír v případě vítězství komunismu bezpodmínečně a za všech okolností odmítnou. To by bylo pošetilé. Je třeba říci: Scheidemannové a kautskyánci se dopustili řady zrad, které znesnadnily (zčásti přímo zmařily) spolek se sovětským Ruskem a sovětským Maďarskem. Tento spolek budeme my, komunisté, všemi prostředky *usnadňovat a připravovat*, přitom však naprosto nemusíme bezpodmínečně a hned versailleský mír odmítat. Zda jej bude možno s úspěchem odmítnout, závisí nejen na německých, nýbrž i na mezinárodních úspěších hnutí za sověty. Tomuto hnutí překáželi Scheidemannové a kautskyánci, my toto hnutí podporujeme. V tom je jádro věci, v tom tkví stěžejní rozdíl. A jestliže naši třídní nepřátelé, vykořisťovatelé a jejich lokajové, Scheidemannové a kautskyánci, propásli několikrát příležitost, aby posílili německé i mezinárodní hnutí za sověty, aby posílili německou i mezinárodní sovětskou revoluci, vina padá na jejich hlavy. Sovětská revoluce v Německu posílí mezinárodní hnutí za sověty, které je nejsilnější (a jedinou spolehlivou, nezdolnou, světově mocnou) baštou proti versailleskému míru, proti mezinárodnímu imperialismu vůbec. Klást osvobození od versailleského míru za všech okolností, bezpodmínečně a hned teď *nad* osvobození jiných zemí, ujařmených imperialismem, od útisku imperialismu, je maloburžoazní nacionalismus (hodný Kautských, Hilferdingů, Otto Bauerů a spol.), ne však revoluční internacionalismus. Svržení buržoazie v kterékoli velké evropské zemi, tedy i v Německu, znamená takové posílení mezinárodní revoluce, že kvůli němu je možno a nutno — bude-li toho třeba — přistoupit na delší trvání versailleského míru. Jestliže Rusko samojediné mohlo k užítku pro revoluci přestát několik měsíců brest-litevského míru, není nic nemožného v tom, když sovětské Německo ve svazku se sovětským Ruskem přestojí k užítku pro revoluci delší trvání versailleského míru.

Francouzští, angličtí a jiní imperialisté provokují německé komunisty, líčí na ně past: „Řekněte, že versailleský mír nepodepíšete.“ A leví komunisté, místo aby obratně manévrovali proti potměšilemu a v *nynější situaci* silnějšímu nepříteli, místo aby mu řekli: „Nyní versailleský mír podepíšeme“, dávají se nachytat do nastražené pasti. Předem si vázat ruce, říkat přímo nepříteli, který je dnes lépe vyzbrojen než my, zda a kdy s ním budeme bojovat, je pošetilost, a nikoli revoluční čin. Podstoupit boj, když je to zjevně výhodné pro nepřítel, ne však pro nás, je zločin, a politikové revoluční třídy, kteří nedovedou „lavírovat, dohodovat se a uzavírat kompromisy“, aby se uvarovali zjevně nevýhodného utkání, nejsou k ničemu.

Kapitola IX - „Levý“ komunismus v Anglii

V Anglii není dosud komunistické strany, existuje však mladé, široké, mohutné a rychle sílící komunistické hnutí mezi dělnictvem, opravňující k nejrůzovějším nadějím, existuje několik politických stran a organizací („britská socialistická strana“, „socialistická dělnická strana“, „jihowaleská socialistická společnost“, „dělnická socialistická federace“), které chtějí vytvořit komunistickou stranu a vyjednávají už o tom mezi sebou. V listě „The Workers Dreadnought“, sv. VI, č. 48 z 21. února 1920, týdeníku dělnické socialistické federace, redigovaném soudr. Sylvii Pankhurstovou, vyšel její článek: „Ke komunistické straně.“ Článek líčí průběh jednání mezi čtyřmi jmenovanými organizace(mi) o vytvoření jednotné komunistické strany na podkladě připojení k III. Internacionále, vyslovení se pro Sovětský systém místo parlamentarismu a pro diktaturu proletariátu. Ukazuje se, že jednou z hlavních překážek neprodleného ustavení jednotné komunistické strany je různé nazírání na otázku účasti v parlamentě a na připojení nové komunistické strany k staré, odborářské, oportunistické a sociálšovinistické „dělnické straně“, skládající se hlavně z trade-unionů. „Dělnická socialistická federace“ — stejně jako „socialistická dělnická strana“¹⁷ — se vyslovují proti účasti v parlamentních volbách a v parlamentě a proti připojení k „dělnické straně“, rozcházejíce se v této věci se všemi nebo s většinou členů britské socialistické strany, která je podle jejich názoru „pravým křídlem komunistických stran“ v Anglii (citovaný článek Sylvie Pankhurstové, str. 5).

Hlavním bodem, který je dělí, je tedy stejná otázka jako v Německu — přes veliké rozdíly ve formě, v jaké se projevují difference (v Německu je tato forma mnohem bližší formě „ruské“ než v Anglii) a celé řadě jiných okolností. Prozkoumejme argumenty „levých“.

Pojednávajíc o účasti v parlamentě, soudr. Sylvia Pankhurstová se odvolává na článek, napsaný do téhož čísla soudr. W. Gallacherem, který jménem „skotské dělnické rady“ v Glasgowě uvádí:

„Tato rada — píše — je rozhodně antiparlamentaristická a jde s ní levé křídlo různých politických organizací. Jsme představiteli revolučního hnutí ve Skotsku, které usiluje o vytvoření revoluční organizace (v jednotlivých výrobních odvětvích) komunistické strany, opírající se o sociální výbory v celé zemi. Dlouho jsme se přeli s oficiálními parlamentárníky. Nepokládali jsme za nutné vyhlásit jim otevřenou válku a oni se bojí zahájit útok proti nám. Tento stav nemůže však dlouho trvat. Vítězíme na celé čáře. Masy členstva nezávislé dělnické strany ve Skotsku si stále víc a více hnusí myšlenku parlamentu a téměř všechny místní skupiny jsou pro sověty (použito ruského slova v anglické transkripci) nebo pro dělnické rady. Toť se ví, že je to velmi zlé pro pány, kteří pohlížejí na politiku jako na výdělečnou činnost (jako na zaměstnání) a používají všemožných prostředků, aby své členy pohnuli k návratu do lůna parlamentarismu. Revoluční soudruzí nesmějí (podtrženo všude autorem) podporovat tuto bandu. Náš boj zde bude velmi těžký. Jedním z jeho nejhorších rysů bude zrada těch, kteří své osobní zájmy kladou nad zájmy revoluce. Jakákoli podpora parlamentarismu prostě napomáhá tomu, aby se moc dostala do rukou našich britských Scheidemannů a Noskeů. Henderson, Clynes a spol. jsou nepolepšitelně reakční. V oficiální nezávislé dělnické straně nabývají stále většího vlivu buržoazní liberálové, kteří si našli duchovní útočiště v táboře pánů MacDonaldů, Snowdenů a spol. Oficiální nezávislá dělnická Strana se příkře staví proti III. Internacionále, členské masy jsou však pro ni. Podporovat jakýmkoli způsobem parlamentární oportunisty znamená prostě podporovat tyto pány. Britská socialistická strana tu nehraje žádnou roli... Zde je zapotřebí zdravé, revoluční výrobní (průmyslové) organizace a komunistické strany, jednající podle jasných, přesně vymezených vědeckých zásad. Mohou-li nám naši soudruzí pomoci při ustavení obou těchto organizací, ochotně přijmeme jejich pomoc. Nemohou-li, ať se, probůh, vůbec do věci nemíchají, nechtějí-li zradit revoluci tím, že by podporovali reakcionáře, tak

¹⁷ Zdá se, že tato strana je proti připojení k „dělnické straně“, ne však celá proti účasti v parlamentě. — Pozn. Leninova.

*horlivě se domáhající ‚čestného‘ (? — otazník autorův) titulu člena parlamentu a planoucí touhou dokázat, že **mohou vládnout** stejně dobře, jako sami ‚chleboďárci‘, třídní politikové.“*

V tomto dopisu redakci se podle mého názoru skvěle zračí smýšlení a stanovisko mladých komunistů nebo prostých dělníků, kteří se jedva začali přibližovat ke komunismu. Toto rozpoložení mysli je nanejvýš potěšitelným a cenným zjevem; nutno si ho vážit a podporovat je, neboť bez něho vítězství proletářské revoluce v Anglii — i v každé jiné zemi — by nemělo naděje na úspěch. Je nutno si vážit lidí, kteří dovedou tlumočit takové nálady mas a budit u mas takové (velmi často utajené, bezděčné a neprobuzené) nálady a pečlivě jim všemožně pomáhat. Ale současně je zapotřebí přímo a bez okolků jim říkat, že *pouhá* nálada nestačí k vedení mas ve velikém revolučním boji a že určité chyby, které mohou udělat nebo dělají lidé zcela oddaní věci revoluce, mohou věc revoluce poškodit. V dopise soudr. Gallachera redakci se beze sporu zračí zárodky všech chyb, kterých se dopouštějí němečtí „leví“ komunisté a které byly spáchány ruskými „levými“ bolševiky roku 1908 a 1918.

Autor dopisu je prodchnut velmi ušlechtilou proletářskou nenávisí k buržoazním „třídním politikům“ (kterou však chápou nejen proletáři, nýbrž všichni pracující, všecken „drobný lid“, máme-li použít německého výrazu, a která vyhovuje jejich citění). Tato nenávisť příslušníka utiskovaných a vykořisťovaných mas je jistě „počátkem veškeré moudrosti“, základem každého socialistického a komunistického hnutí a jeho úspěchů. Avšak autor zřejmě nepřihlíží k tomu, že politika je vědou a uměním, které nikomu nepadá do klína a kterého se nikomu nedostává darem, a že proletariát, chce-li zvítězit nad buržoazií, musí si vychovat své proletářské „třídní politiky“, a to takové, aby nebyli horší než politikové buržoazní.

Autor dopisu velmi dobře pochopil, že nikoli parlament, nýbrž jedině dělnické sověty mohou být prostředkem k dosažení cílů proletariátu a samozřejmě ti, kdož to dosud nepochopili, jsou zavilí reakcionáři, byť byli nejučenějšími vzdělanci, nejzkušenějšími politiky, nejupřímnějšími socialisty, nejsečtějšími marxisty, nejspořádanějšími občany a otci rodin. Avšak autor dopisu dokonce ani neklade otázku, vůbec si neuvědomuje, že je nutno položit otázku, zda je možno dosáhnout, aby sověty zvítězily nad parlamentem, nebudou-li poslání „sovětští“ politikové do parlamentu, nebude-li rozkládán parlamentarismus *zevnitř*, nebude-li připravován zevnitř parlamentu úspěch sovětů při provedení úkolu připadajícího jim při rozehnutí parlamentu sověty. Naproti tomu autor dopisu vyslovuje naprosto správnou myšlenku, že komunistická strana v Anglii musí rozvíjet činnost na podkladě *vědeckých* zásad. Věda žádá za prvé: aby bylo přihlédnuto ke zkušenostem jiných zemí, zejména jestliže jiné, taktéž kapitalistické země prodělávají nebo nedávno prodělávaly velmi podobné zkušenosti; za druhé: aby bylo přihlédnuto ke *všem* silám, skupinám, stranám, třídám a masám, působícím v té které zemi, aby politika nikdy nebyla stanovena jen na podklade tužeb a názorů, stupně uvědomění a pohotovosti k boji jen jedné skupiny nebo strany.

Je jisté, že Hendersonové, Clynesové, Macdonaldové a Snowdenové jsou nepolepšitelně reakční. Stejně je jisté, že chtějí převzít moc do svých rukou (dávajíce při tom, mimochodem řečeno, přednost koalici s buržoazií), že chtějí „vládnout“ podle starých buržoazních zásad, že si nevyhnutelně budou počínat, až budou mít moc, jako Scheidemannové a Noskeové. To vše je jisté. Z toho však naprosto nevyplývá, že ten, kdo je podporuje, zrazuje revoluci, nýbrž z toho vyplývá, že v zájmu revoluce musí revolucionáři z řad dělnické třídy poskytnout těmto pánům jistou parlamentní podporu. Abych objasnil tuto myšlenku, uvedu dva soudobé anglické politické doklady: 1. řeč ministerského předsedy Lloyda George 18. března 1920 (podle znění, uveřejněného v „The Manchester Guardian“ z 19. března 1920) a 2. úvahy „levé“ komunistky, soudr. Sylvie Pankhurstové, ve zmíněném článku.

Lloyd George polemizoval ve své řeči s Asquithem (který byl speciálně pozván na schůzi, ale odmítl se dostavit) a s těmi liberály, kteří chtějí nikoliv koalici s konservativci, nýbrž sblížení s dělnickou stranou. (V dopise soudr. Gallachera redakci je rovněž zmínka o tom, že liberálové přecházejí do nezávislé dělnické strany.) Lloyd George dokazoval, že je nezbytná koalice

liberálů s konservativci, a to koalice *těsná*, neboť jinak může zvítězit dělnická strana, kterou Lloyd George raději nazývá „socialistickou“ a která usiluje o „kolektivní vlastnictví“ výrobních prostředků. „Ve Francii se to nazývalo komunismem“ — populárně objasňoval vůdce anglické buržoazie svým posluchačům, členům parlamentní liberální strany, kteří to pravděpodobně dosud nevěděli — „v Německu se to nazývalo socialismem; v Rusku se to nazývá bolševismem.“ Pro liberály je to zásadně nepřijatelné, objasňoval Lloyd George, neboť liberálové jsou zásadně pro soukromé vlastnictví. „Civilisace je ohrožena“, prohlašoval řečník, a proto se liberálové a konservativci musí sjednotit...

„...Navštívíte-li zemědělské okresy — pravil Lloyd George — jistě tam naleznete staré stranické útvary, které se dochovaly z dřívějšíka. Tam je nebezpečí vzdálené. Tam nebezpečí není. Jakmile však hnutí zasáhne venkovské okresy bude tam nebezpečí stejně velké jako nyní v některých průmyslových okresech. Čtyři pětiny našeho obyvatelstva jsou zaměstnaný v průmyslu a obchodu; stěží jedna pětina v zemědělství. To je jedna z okolností, kterou mám stále na zřeteli, když uvažuji o nebezpečích, která nám přináší budoucnost. Francie má zemědělské obyvatelstvo: tam je pevná základna pro určité názory, která se nemění příliš rychle a nemůže být tak snadno otřesena revolučním hnutím. U nás je tomu jinak. V naší zemi je možno snáze vyvolat převrat než v kterékoli jiné zemi na světě a dojde-li u nás k otřesu, bude zde z uvedených příčin krach větší než v jiných zemích.“

Čtenář z toho seznává, že pan Lloyd George je nejen člověk velmi důvtipný, nýbrž také člověk, který se od marxistů mnohému naučil. Nebude na škodu, budeme-li se i my učit od Lloyda George.

Zajímavá je dále tato epizoda z diskuse, rozvinuvši se po řeči Lloyda George: „Pan Wallace: Chtěl bych se zeptat, jak ministerský předseda posuzuje výsledky své politiky v průmyslových okresech, vzhledem k průmyslovým dělníkům, z nichž velmi mnozí jsou nyní liberálové a nás tak horlivě podporují. Nezpůsobí to snad, že dělnická strana bude obrovsky posílena dělníky, kteří nás nyní upřímně podporují?

Ministerský předseda: Zastávám naprosto jiný názor. Fakt, že se liberálové navzájem potírají, pobádá nesporně velmi značný počet liberálů, aby ze zklamání šli do dělnické strany, kde máte už značný počet liberálů, velmi schopných lidí, zabývajících se nyní diskreditováním vlády. To beze sporu vede k tomu, že veřejné mínění se značně kloní k dělnické straně. Veřejné mínění se přiklání nikoli k liberálům, stojícím mimo řady dělnické strany, nýbrž k dělnické straně. To dokazují doplňovací volby.“

Mimochodem řečeno, tento úsudek zvláště jasně dokazuje, jak se nejdůvtipnější lidé buržoazie popletli a nemohou nedělat nenapravitelné hlouposti. To také buržoazii uvede do zkázy. Naši lidé mohou dokonce i dělat hlouposti (arciť s podmínkou, že to nejsou hlouposti příliš velké a že budou zavedeny), a přesto nakonec zvítězí.

Jiným politickým dokumentem je tato úvaha „levé“ komunistky soudr. Sylvie Pankhurstové:

*„...Soudr. Inkpin (sekretář britské socialistické strany) nazývá dělnickou stranu ‚nejdůležitější organizací hnutí dělnické třídy‘. Jiný soudruh z britské socialistické strany na konferenci III. Internacionály vyjádřil názor britské socialistické strany ještě výstižněji. Pravil: ‚Pohlížíme na dělnickou stranu jako na organizovanou dělnickou třídu.‘
„Nesouhlasím s tímto názorem na dělnickou stranu. Dělnická strana má velký počet členů, třebaže její členové jsou většinou pasivní a apatičtí; jsou to dělníci a dělnice, kteří vstoupili do trade-unionů proto, že jejich kamarádi v dílně jsou členy trade-unionů a že chtějí brát podporu.“
„Uznáváme však, že početnost členstva dělnické strany je způsobena také tím, že tato strana je výtvorem myšlenkového směru, jehož rámeček většina britské dělnické třídy ještě nepřekročila, třebaže veliké změny zrají v myslích lidu, který tento stav záhy změní...“
„...Jako sociálpatriotické organizace v jiných zemích i britská dělnická strana dospěje*

neodvratně v průběhu přirozeného vývoje společnosti k moci. Na komunistech je, aby připravovali síly, které svrhnou sociálpatrioty a v naší zemi nesmíme tuto práci odkládat, ani s ní otálet.“

„Nesmíme tříštit svou energii posilováním dělnické strany; její vzestup k moci je neodvratný. Musíme soustředit své síly na utvoření komunistického hnutí, které nad ní zvítězí. Dělnická strana záhy ustaví vládu; revoluční opozice musí být připravena k útoku proti této vládě...“

Liberální buržoazie opouští tedy staletými zkušenostmi historicky posvěcený — a pro vykořisťovatele neobyčejně výhodný — systém „dvou stran“ (vykořisťovatelů) pokládajíc za nutné sjednocení jejich sil k boji proti dělnické straně. Část liberálů přebíhá jako krysy z tonoucího korábu k dělnické straně. Leví komunisté pokládají přechod moci do rukou dělnické strany za neodvratný a přiznávají, že s ní nyní jde většina dělnictva. Z toho vyvozují prazvláštní závěr, který soudr. Sylvie Pankhurstová formuluje takto:

„Komunistická strana nesmí přistupovat na kompromisy... Musí chovat své učení neposkvrněné a svou nezávislost na reformismu ničím neporušenou: jejím posláním je jít vpřed, nezastavovat se a nescházet s cesty, jít přímou cestou ke komunistické revoluci.“

Avšak z toho, že většina dělnictva v Anglii ještě jde s anglickými Kerenskými nebo Scheidemanny, že ještě nenabyla zkušeností s vládou, skládající se z těchto lidí, zkušeností, kterých bylo třeba v Rusku a v Německu, aby dělnictvo hromadně přešlo ke komunismu, z toho nezvratně vyplývá, že angličtí komunisté se *musí* účastnit parlamentarismu, musí zevnitř parlamentu pomoci dělnickým masám poznat v praxi výsledky Hendersonovy a Snowdenovy vlády, musí pomoci Hendersonům a Snowdenům zvítězit nad sjednocenými Lloyd Georgey a Churchilly. Počínat si jinak by znamenalo ztížit věc revoluce, neboť nezmění-li se názory většiny dělnické třídy, je revoluce nemožná, a této změny názorů bude dosaženo na podkladě politických zkušeností mas, a nikoli jen pouhou propagandou. „Kupředu bez kompromisů, nescházet s cesty!“ Říká-li to zjevně bezmocná menšina dělnictva, která ví (nebo na každý způsob má vědět), že většina za krátkou dobu, zvítězí-li Henderson a Snowden nad Lloyd Georgem. a Churchillem, se zklame ve svých vůdcích a začne podporovat komunismus (nebo na každý způsob zachová neutralitu a většinou blahovolnou neutralitu vůči komunistům) — je toto heslo zjevně chybné. Je to asi totéž, jako kdyby se 10.000 vojáků vrhlo do boje proti 50.000 nepřátel, místo aby „se zastavili“, „sešli s cesty“, dokonce přistoupili na „kompromis“, aby vyčkali příchodu posily 100.000 mužů, kteří nemohou hned zasáhnout do boje. To je intelektuálské dětinství, a nikoli seriosní taktika revoluční třídy.

Základní zákon revoluce, potvrzený všemi revolucemi a zejména všemi třemi ruskými revolucemi ve XX. století, praví: Pro revoluci nepostačuje, aby si vykořisťované a utiskované masy uvědomily, že není možno žít po staru a domáhaly se změny, pro revoluci je nutno, aby vykořisťovatelé nemohli žít a vládnout starým způsobem. Jedině tehdy, když „dolejší vrstvy“ *nechtějí* staré a když „hořejší“ vrstvy *nemohou* po staru, jedině tehdy může revoluce zvítězit. Jinak je možno tuto pravdu vyjádřit slovy: Revoluce je nemožná bez celonárodní krise (postihující vykořisťované i vykořisťovatele). Pro revoluci je tedy třeba z prvé: dosáhnout toho, aby většina dělníků (nebo alespoň většina třídně uvědomělých, rozvážných a politicky aktivních dělníků) plně pochopila nutnost převratu a byla odhodlána jít pro ně na smrt; za druhé: aby vládnoucí třídy prožívaly vládní krizi, která by vtahovala do politiky i nejzaostalejší masy (známkou každé skutečné revoluce je rychlé zesateronásobení nebo dokonce zesteronásobení počtu politického boje schopných příslušníků pracujících a utiskované masy dosud apatické), která by ochromovala vládu a umožňovala revolucionářům její rychlé svržení.

Jak je patrné, mimo jiné zejména z řeči Lloyd Georgea, v Anglii zjevně zrají obě podmínky pro úspěšnou proletářskou revoluci. A chyby levých komunistů jsou nyní mimořádně nebezpečné právě proto, že někteří revolucionáři málo uvažují o každé z těchto podmínek, věnují jim malou pozornost, málo si ujasňují jejich význam a nedostatečně k nim přihlížejí. Jestliže my — nikoli revoluční skupina, nýbrž strana revoluční třídy — chceme získat na svoji stranu masy (jinak

se vydáváme v nebezpečí, že zůstaneme prostě tlachaly), musíme za prvé: pomoci Hendersonovi nebo Snowdenovi, aby zvítězili nad Lloyd Georgey a Churchilly (lépe řečeno: musíme přinutit Hendersony a Snowdeny, aby zvítězili nad Lloyd Georgey a Churchilly, neboť Hendersonové a Snowdenové se *bojí svého vítězství!*); za druhé: pomoci většině dělnické třídy, aby se na podkladě vlastních zkušeností přesvědčila, že pravdu máme my, tj. že Hendersonové a Snowdenové jsou úplně neschopní lidé, že jsou maloburžoazní a proradní, že neodvratně zkrachují; za třetí: přiblížit chvíli, kdy bude možno, až se většina dělnictva zklame v Hendersonech, s vážnými vyhlídkami na úspěch rázem svrhnout vládu Hendersonů, která se bude zmitat ještě bezhlavěji, uvážíme-li, že i velmi důvtipný a solidní, nikoli maloburžoazní, nýbrž velkoburžoazní Lloyd George je úplně bezradný a oslabuje sebe (a celou buržoazii) stále víc a více, včera svými „třenicemi“ s Churchilllem, dnes svými „třenicemi“ s Asquithem.

Řeknu to konkrétněji: Angličtí komunisté musí podle mého. názoru všechny své čtyři strany a skupiny (které jsou všechny velmi slabé, některé z nich pak krajně slabé) sloučit v jednotnou komunistickou stranu na podkladě zásad III. Internacionály a *závazné* účasti v parlamentě. Komunistická strana navrhuje Hendersonům a Snowdenům , „kompromis“, volební dohodu: Pojdme společně proti spolku Lloyd Georgea s konservativci, rozdělme si parlamentní místa podle počtu hlasů, odevzdaných dělníky pro dělnickou stranu nebo pro komunisty (ne při volbách, nýbrž při zvláštním hlasování), zachovejme *naprostou svobodu* agitace, propagandy a politické činnosti! Bez této podmínky uzavřít takový blok není ovšem možné, neboť by to byla zrada: naprostou svobodu k demaskování Hendersonů a Snowdenů musí hájit a obhájí angličtí komunisté stejně absolutně, jako ji hájili (*patnáct* let: 1903 až 1917) a uhájili ruští bolševici vůči ruským Hendersonům a Snowdenům, tj. menševikům.

Uzavřou-li Hendersonové a Snowdenové blok za těchto podmínek, vyzískáme, neboť nám vůbec nezáleží na počtu míst v parlamentě, za tím se nepachtíme, v téhle věci budeme ústupní (kdežto Hendersonové a zejména jejich noví přátelé — či jejich noví páni — liberálové, kteří přešli do nezávislé dělnické strany, se za tím pachtí nejvíce). Vyzískáme, neboť poneseme *svou* agitaci mezi *masy* ve chvíli, kdy je „rozlítí“ sám Lloyd George, a pomůžeme dělnické straně nejen rychle ustavit svou vládu, nýbrž i masám rychleji pochopit veškerou naši komunistickou propagandu, kterou povedeme proti Hendersonům, nedávajíce se nikým omezovat a nic nezamlčujíce.

Odmítnou-li Hendersonové a Snowdenové blok s námi za těchto podmínek ještě více vyzískáme. Rázem totiž dokážeme *masám* (nezapomeňte, že i v čistě menševické, zcela oportunistické nezávislé dělnické straně jsou *masy* pro sověty), že Hendersonové kladou své blízké vztahy ke kapitalismu nad sjednocení všeho dělnictva. Rázem vyzískáme v očích *mas*, které zejména po skvělých a nanejvýš správných, nadmíru užitečných (pro komunismus) vysvětlivkách Lloyda Georgea budou pro sjednocení veškerého dělnictva a proti bloku Lloyda Georgea s konservativci. Vyzískáme, neboť *masám* dokážeme, že Hendersonové a Snowdenové se bojí vítězství nad Lloyd Georgem, že se bojí převzít moc samojediní, že se snaží potají si opatřit podporu Lloyda Georgea, který *veřejně* podává ruku konservativcům proti dělnické straně. Je nutno poznamenat že u nás v Rusku po revoluci 27. února 1917 (podle starého kalendáře) stejná okolnost způsobila, že propaganda bolševiků proti menševikům a eserům (t. j. ruským Hendersonům a Snowdenům) dosahovala úspěchů. Říkali jsme menševikům a eserům: Uchopte veškerou moc bez buržoazie, máte přece v sovětech většinu (na I. všeruském sjezdu sovětů v červnu 1917 měli bolševici jen 13% hlasů). Leč ruští Hendersonové a Snowdenové se báli převzít moc bez buržoazie, a když buržoazie odkládala volby do Ústavodárného shromáždění, jsou si dobře vědoma, že v něm získají většinu eserů a menševic¹⁸ (obojí šli v nejužším politickém bloku, představovali ve skutečnosti *jeden tábor*

¹⁸ Ve volbách do Ústavodárného shromáždění v Rusku v listopadu 1917 podle údajů, týkajících se 36 milionů voličů, získali bolševici 25% hlasů, různé strany statkářů a buržoazie 13% hlasů a

maloburžoazní demokracie), pak esei a menševici nebyli s to energicky a důsledně čelit těmto průtahům.

Kdyby Hendersonové a Snowdenové blok s komunisty odmítli, rázem by to pomohlo komunistům při získání sympatií mas a zdiskreditování Hendersonů a Snowdenů, a kdybychom tím ztratili několik míst v parlamentě, naprosto by nám na tom nezáleželo. Kandidovali bychom jen v zcela nepatrném počtu naprosto jistých okresů, tedy tam, kde by naše kandidatury nepomohly liberálovi k vítězství nad labouristou (členem dělnické strany). Vedli bychom volební agitaci tak, že bychom rozšiřovali letáky pro komunismus a ve všech okresech, kde není náš kandidát, vybízeli *hlasovat pro labouristu proti měšťákovi*. Soudr. Sylvie Pankhurstová a Gallacher se mýlí, spatřují-li v tom zradu komunismu nebo upuštění od boje proti sociálním zrádcům. Naopak, to by věci komunistické revoluce beze sporu prospělo.

Pro anglické komunisty bývá nyní velmi často nesnadné již pouhé přiblížení se k masám, již pouhé donucení mas, aby je vyslechy. Jestliže vystoupím jako komunista a prohlásím, že doporučuji odevzdat hlas Hendersonovi proti Lloyd Georgeovi, jistě mne vyslechnou. A pak mohu populárně vysvětlit, nejen proč sověty jsou lepší než parlament a diktatura proletariátu lepší než diktatura Churchillova (zastřená firmou buržoazní „demokracie“), nýbrž budu moci také prohlásit, že bych chtěl podepřít Hendersona svým hlasováním navlas tak, jako oprátka podpírá oběšence, že brzké převzetí vlády Hendersony stejně dokáže, že pravdu mám já, stejně získá masy na mou stranu, stejně uspíší politickou smrt Hendersonů a Snowdenů, jak tomu bylo s lidmi v Rusku a v Německu, zastávajícími tytéž názory jako oni.

A jestliže proti mně někdo namítne: To je příliš „úskočná“ nebo komplikovaná taktika, masy ji nepochopí, tato taktika roztříští a rozdrobí naše síly, zabráni nám soustředit je na sovětskou revoluci atp., pak „levým“ oponentům odpovím: Nesvalujte své doktrinářství na masy! Kulturní úroveň mas v Rusku jistě nebyla vyšší než v Anglii, nýbrž naopak. A přesto masy bolševikům porozuměly; a bolševikům neuškodilo, nýbrž pomohlo, že v *předvečer* sovětské revoluce, v září r. 1917 kandidovali do buržoazního parlamentu (Ústavodárného shromáždění) a *druhého dne* po sovětské revoluci v listopadu 1917 se účastnili voleb do téhož Ústavodárného shromáždění, které pak 5. ledna 1918 rozeznali.

Nemohu zde probírat druhý sporný problém v řadách anglických komunistů, problém, zda se mají připojit k dělnické straně či nikoliv. Jsem velmi málo informován o této otázce, která je zvlášť složitá vzhledem k neobyčejně originálnímu rázu britské „dělnické strany“, která se již samou svou strukturou velmi liší od obvyklých politických stran na evropské pevnině. Nesporné je za prvé již to, že i v této otázce se nezbytně dopustí chyby ten, kdo si usmyslí odvozovat taktiku revolučního proletariátu na př. z těchto zásad: „Komunistická strana musí uchovat svoje učení neposkrvněné a svou nezávislost na reformismu ničím neporušenou; jejím posláním je jít kupředu, nezastavovat se, nescházet s cesty, jít přímou cestou ke komunistické revoluci.“ Neboť takové zásady jsou jen opakováním chyby francouzských blanquistických komunardů, kteří roku 1874 prohlásili, že „odmítají“ jakékoli kompromisy a jakékoli dočasné zastávky. Za druhé: není pochyby, že i zde, jako vždy, se od nás žádá, abychom dovedli aplikovat všeobecné a hlavní zásady komunismu na svérázné vztahy mezi třídami a stranami, na to, co je svérázné v objektivním vývoji ke komunismu, co je příznačné pro každou jednotlivou zemi a co je třeba umět prozkoumat, nalézt a uhádnout.

O tom je však třeba pojednat nejen v souvislosti s anglickým komunismem, nýbrž i ve spojitosti se všeobecnými závěry, týkajícími se rozvoje komunismu ve všech kapitalistických zemích. K tomu také teď přikročíme.

maloburžoazní demokracie, t. j. esei a menševici dohromady s nevelkými skupinami s nimi spřízněnými, 62% hlasů. — Pozn. Leninova.

Kapitola X – Některé závěry

Buržoazní revoluce roku 1905 v Rusku ukázala jeden neobyčejně originální obrat světových dějin: V jedné z nejzaostalejších kapitalistických zemí nabylo stávkové hnutí po prvé na světě nevídaného rozmachu a průbojnosti. Jen v prvním měsíci r. 1905 byl počet stávkujících desetkrát větší než průměrný roční počet stávkujících v předešlých desíti letech (1895 až 1904) a od ledna do října roku 1905 stávkové hnutí neustále rostlo a nabývalo obrovského rozsahu. Zaostalé Rusko, v důsledku četných zcela osobitých historických podmínek, první ukázalo světu, nejenom že za revoluce bouřlivě roste aktivit utiskovaných mas (to bylo ve všech velikých revolucích), nýbrž také že význam proletariátu je nekonečně větší než jeho podíl v obyvatelstvu, ukázalo, jak hospodářská stávka je spojována se stávkou politickou, jak politická stávka přerůstá v ozbrojené povstání a jak vznikají sověty jako nová forma masového boje .a masové organizace tříd, utiskovaných kapitalismem.

Únorová a Říjnová revoluce roku 1917 způsobily všestranný rozvoj sovětů v rámci jedné země a potom jejich vítězství v proletářském, socialistickém převratu. A neuplynula ani dvě léta a už se projevil mezinárodní ráz vlády rad, už tuto formu boje a organizace převzalo světové dělnické hnutí, už se ukázalo, že historickým posláním sovětů je, aby byly hrobařem, dědicem a nástupcem buržoazního parlamentarismu, buržoazní demokracie vůbec.

Nejen to. Dějiny dělnického hnutí nyní ukazují, že toto hnutí musí ve všech zemích projít (a již prochází) bojem rodicího se, sílicího a k vítězství spějícího komunismu, především a hlavně proti svému vlastnímu (pro každou zemi) „menševismu“, tj. oportunistu a sociálšovinismu, za druhé — abych tak řekl, jako doplněk — proti „levému“ komunismu. Boj proti oportunistu a sociálšovinismu se ve všech zemích zřejmě bez jediné výjimky rozpoutal jako boj II. Internacionály (nyní již fakticky mrtvé) a III. Internacionály. Boj proti „levému“ komunismu je možno pozorovat jak v Německu, tak i v Anglii, jak v Itálii, tak i v Americe (kde alespoň jistá část „průmyslových dělníků světa“ a anarcho-syndikalistických směrů setrvává na chybách levého komunismu a zároveň téměř všeobecně a téměř plně se hlásí k sovětskému systému), i ve Francii (kde část bývalých syndikalistů odmítá politickou stranu a parlamentarismus a také se současně vyslovuje pro systém rad), tedy beze sporu nejen v měřítku mezinárodním, nýbrž světovém.

Avšak dělnické hnutí každé země, ač prochází všude v podstatě stejnorodou přípravou k vítězství nad buržoazií, uskutečňuje tento vývoj podle *svého*. Při tom jdou veliké pokročilé kapitalistické země touto cestou *mnohem rychleji* než bolševismus, jemuž se dostalo od historie lhůty patnácti let, aby se jako organizovaný politický směr připravil k vítězství. III. Internacionála v krátké době, za jeden rok, dobyla již rozhodného vítězství, porazila Druhou, žlutou, sociálšovinistickou Internacionálu, která ještě před několika měsíci byla nepoměrně silnější než III. Internacionála, zdála se pevnou a silnou, byla všestranně — přímo i nepřímo, materiálně (ministrská křesla, pasy, tisk) i ideově podporována světovou buržoazií.

Všecko tkví nyní v tom, aby komunisté každé země s plným vědomím odpovědnosti zjistili a zhodnotili jak hlavní zásadní úkoly boje proti oportunistu a „levému“ doktrinářství, tak i *konkrétní osobité rysy*, kterých tento boj nabývá a nezbytně musí nabývat v každé jednotlivé zemi ve shodě s originálními rysy její ekonomiky, politiky, kultury, jejího národnostního složení (Irsko atd.), jejích kolonií, jejích náboženských rozdílů atd., atp. Všude je patrna, všude se šíří a vzrůstá nespokojenost s II. Internacionálou jak pro její oportunismus, tak i pro její nedovednost nebo neschopnost vytvořit skutečně centralisované, skutečně vedoucí ústředí, které by bylo s to řídit mezinárodní taktiku revolučního proletariátu v boji za světovou sovětskou republiku. Je nutno si ujasnit, že takové vůdčí ústředí není možno na žádný způsob vybudovat na tom, že z taktických pravidel boje bude učiněna šablona, že na všechny země bude mechanicky používáno jedné a týchž taktických zásad. Dokud existují národnostní a státní rozdíly mezi národy a zeměmi — a tyto rozdíly se budou udržovat ještě velmi dlouho i po uskutečnění diktatury proletariátu ve světovém měřítku — jednota mezinárodní taktiky

komunistického dělnického hnutí všech zemí vyžaduje, nikoli aby byly odstraňovány rozmanitosti, nikoli aby byly zahlazovány národnostní rozdíly (to by byla pro dnešek nesmyslná utopie), nýbrž aby *hlavní zásady komunismu* (sovětská moc a diktatura proletariátu) byly uplatňovány tak, aby byly *správně pozměňovány v jednotlivostech*, správně přizpůsobovány národnostním a národnostně státním rozdílům a správně na ně aplikovány. Prozkoumat, prostudovat, vypátrat, uhádnout a postřehnout národnostně zvláštní, národnostně specifické rysy *v konkrétních cestách a metodách*, pomocí kterých každá země může vyřešit *společný mezinárodní úkol*: dosáhnout vítězství nad oportunistem a levým doktrinářstvím v dělnickém hnutí a dospět k svržení buržoazie a k nastolení sovětské republiky a proletářské diktatury — v tom záleží hlavní úkol přítomné historické chvíle, kterou prožívají všechny pokročilé (a nejen pokročilé) země. Hlavní věc — ovšem, ještě naprosto, naprosto ne vše, ale hlavní věc — je už vykonána v získání avantgardy dělnické třídy, v jejím převedení na stranu sovětské moci proti parlamentarismu, na stranu diktatury proletariátu proti buržoazní demokracii. Nyní je třeba soustředit všechny síly a veškerou pozornost k *dalšímu* kroku, který se zdá — a s jistého hlediska také opravdu je — méně podstatným, zato však je prakticky bližší praktickému řešení úkolu, a to k vyhledání formy přechodu nebo přiblížení se k proletářské revoluci.

Proletářská avantgarda je ideově získána. To je hlavní věc. Bez toho není možno učinit ani první krok k vítězství. Avšak od tohoto je k vítězství ještě dosti daleko. Zvítězit s pouhou avantgardou nelze. Vrhout do rozhodujícího boje jen pouhou avantgardu, dokud celá třída, dokud široké masy buď avantgardu přímo nepodporují, nebo alespoň nezachovávají blahovolnou neutralitu vůči ní a mohou ještě podporovat jejího nepřítele, bylo by nejen hloupostí, nýbrž i zločinem. Aby však opravdu celá třída, opravdu široké masy pracujících a kapitálem ujařmených dospěly k této posici, k tomu nestačí pouhá propaganda a pouhá agitace. K tomu je zapotřebí vlastních politických zkušeností těchto mas. To je základní zákon všech velikých revolucí, který byl nyní neobyčejně přesvědčivě a jasně potvrzen nejen událostmi v Rusku, nýbrž i v Německu. Nejen málo kulturní, často negramotné masy v Rusku, nýbrž i vysoce kulturní, všeobecně gramotné masy v Německu musily vyzkoušet na vlastní kůži, zakusit veškerou bezmocnost, veškerou bezcharakternost, veškerou bezradnost, veškeré přísluhování buržoazii, celou ničemnost vlády rytířů II. Internacionály, veškerou nevyhnutelnost diktatury krajních reakcionářů (Kornilova v Rusku, Kappa a spol. v Německu) jako jedinou alternativu proti diktatuře proletariátu, aby se rozhodně přiklonily ke komunismu.

Nejbližší úkol třídně uvědomělé avantgardy v mezinárodním dělnickém hnutí, tj. komunistických stran, skupin a směrů, tkví v tom, aby dovedla *přivést* široké masy (nyní ještě většinou spící, apatické, spoutané tradicí, netečné a neprobuzené) na tuto jejich novou posici, nebo lépe řečeno, aby dovedla vést *nejen* vlastní stranu, nýbrž i tyto masy v době, kdy se budou blížit a přecházet na novou posici. Jestliže první historický úkol (získání třídně uvědomělé avantgardy proletariátu na stranu sovětské moci a diktatury dělnické třídy) nebylo možno vyřešit bez úplného ideového a politického vítězství nad oportunistem a sociálšovinismem, pak druhý úkol, který se nyní dostává na denní pořad a který záleží v umění přivést *masy* na novou posici, způsobilou zajistit vítězství avantgardy v revoluci, tento nejbližší úkol není možno splnit bez vymýcení levého doktrinářství, bez úplného překonání jeho chyb, bez zhoštění se těchto chyb.

Pokud šlo (a pokud ještě jde) o získání avantgardy proletariátu pro komunismus, do té doby a do té míry stavíme na první místo propagandu; i kroužky, mající všechny nedostatky kroužkaření, jsou tu prospěšné a přinášejí cenné výsledky. Jde-li nyní o praktickou akci mas, o sešikování — je-li možno se tak vyjádřit — milionových armád, o rozestavení *všech* třídních sil dané společnosti *k poslednímu a rozhodnému boji*, tady už není možno vystačit s pouhými propagačními manýrami, s pouhým přefíkováním zásad „čistého“ komunismu. Zde je třeba počítat nikoli s tisíci, jak v podstatě činí propagátor z malé skupiny, která ještě nevedla masy; tady je třeba počítat s miliony a desetimiliony. Zde je třeba se nejen ptát, zda jsme přesvědčili avantgardu revoluční třídy, nýbrž také, zda historicky aktivní síly všech tříd, a to nezbytně všech tříd dané společnosti bez výjimky, jsou rozestaveny tak, že rozhodující utkání už plně

dozrálo. To vyžaduje: 1. aby všechny nám nepřátelské třídní síly byly dostatečnou měrou uvedeny ve zmatek, dostatečně se navzájem porvaly, sdostatek vyčerpaly bojem, přesahujícím jejich síly; 2. aby všechny kolísající, nejisté, nestálé střední živly — tj. drobná buržoazie, maloburžoazní demokracie na rozdíl od buržoazie — se už dostatečně před lidem demaskovaly, dostatečně se zkompromitovaly svým bankrotem v praxi; 3. aby v proletariátu vznikla a mocně se vzrýhala masová uchvacující touha podepřít nejráznější, obětavé a odvážné revoluční akce proti buržoazii. Jsou-li dány tyto podmínky, je doba zralá pro revoluci. Pak — jestliže jsme správně posoudili všechny výše už nastíněné a stručně vylíčené podmínky a správně zvolili chvíli — je naše vítězství jisté.

Diference mezi Churchilly a Lloydem Georgey — tyto politické typy existují ve všech zemích s nepatrnými národními odchylkami — na jedné straně a dále diference mezi Hendersony a Lloydem Georgey na straně druhé jsou zcela bezvýznamné a nepatrné s hlediska čistého, tj. abstraktního komunismu, tj. komunismu, který ještě nedorostl k praktické, masové, politické akci. Avšak s hlediska této praktické akce jsou tyto rozdíly krajně, krajně důležité. Počítat s nimi, stanovit chvíli, kdy mezi těmito „přáteli“ plně dozrají nezbytné konflikty, oslabující a ochromující všechny „přátele“ jako celek, v tom tkví celé poslání, veškerý úkol komunisty, jenž chce být nejen uvědoměným, přesvědčeným propagátorem idejí, nýbrž i praktickým vůdcem mas v revoluci. Je třeba spojit nejpřísnější věrnost ideám komunismu s uměním přistupovat na všechny nezbytné praktické kompromisy, s uměním lavírovat, dohodovat se, jít oklikami, ustupovat atd., aby bylo urychleno převzetí politické moci Hendersony (hrdiny II. Internacionály, nechceme-li uvádět jména jednotlivých osob, představitelů maloburžoazní demokracie, nazývajících se socialisty) a její překonání, aby byl urychlen jejich nevyhnutelný bankrot v praxi, uvědomující masu právě v našem duchu, právě ve směru ke komunismu, aby byly urychleny nevyhnutelné třenice, neshody, konflikty a úplná roztržka mezi Hendersony — Lloydem Georgey — Churchilly (menševiky a esery — kadety — monarchisty; Scheidemanny — buržoazí — kappovci atd.) a aby byla správně zvolena taková chvíle, kdy roztržka mezi všemi těmito „oporami posvátného soukromého vlastnictví“ dosáhne vrcholu, tak aby všichni byli potřeni rozhodným útokem proletariátu a vydobyta politická moc.

Historie vůbec, a historie revolucí zvláště, je vždycky bohatší obsahem, mnohotvárnější, mnohostrannější, rušnější a „základnější“, než si představují nejdokonalejší strany, nejuvědomělejší předvoje nejprogresivnějších tříd. To je také pochopitelné, neboť nejlepší předvoje tlumočí uvědomění, vůli, elán a obrazotvornost desetitisíců, avšak revoluce je ve chvílích mimořádného vzruchu a vypětí všech lidských schopností uváděna ve skutek uvědoměním, vůlí, elánem a obrazotvorností desetimilionů, pobádaných nejurputnějším bojem tříd. Z toho vyvěrají dva nanejvýš důležité praktické závěry: za první: revoluční třída, aby mohla dostat svému úkolu, musí zvládnout všechny formy nebo stránky společenské činnosti bez výjimky (dokončujíc po vydobytí politické moci, někdy s velkým rizikem a obrovským nebezpečím to, co nedokončila předtím); za druhé: revoluční třída musí být připravena na nejrychlejší a nejneočekávanější záměnu jedné formy formou druhou.

Každý přizná, že pošetile, ba zločinně si počíná armáda, která se necvičí ve zvládnutí všech druhů zbraní, všech bitevních prostředků a operačních metod, kterými disponuje nebo může disponovat nepřítel. To platí však o politice ještě více než o vojenství. V politice je možno ještě méně předvídat, který prostředek boje bude za těch nebo oněch budoucích okolností pro nás vhodný a prospěšný. Neovládáme-li všechny metody boje, může nás stihnout velká — někdy dokonce rozhodující — porážka, jestliže na naší vůli nezávisící změny v postavení jiných tříd si vyžádají takové formy činnosti, které zvláště slabě ovládáme. Ovládáme-li všechny operační metody, jistě zvítězíme, i když nám okolnosti nedovolí použít zbraně, která je pro nepřítel nejnebezpečnější, kterou mu můžeme nejrychleji zasadit smrtelné rány, neboť tlumočíme zájmy skutečně progresivní, opravdu revoluční třídy. Nezkušená revolucionářka často myslí, že legální prostředky boje jsou oportunistické, neboť buržoazie na tomto poli dělnictvo zvláště často (nejvíce v „klidných“, nerevolučních dobách) klamala a balamutila, a že nelegální prostředky boje jsou revoluční. To však není správné. Věc se má tak, že oportunisty a zrádci

dělnické třídy jsou strany a vůdcové, kteří nedovedou nebo nechtějí (neříkej: nemohu, říkej: nechci) používat nelegálních prostředků boje na př. za takové situace, jaká se utvořila za imperialistické války let 1914—19 i8, kdy buržoazie nejsvobodnějších demokratických zemí neslýchaně nestoudně a neomaleně klamala dělnictvo a zakazovala říkat pravdu o loupeživé povaze války. Avšak revolucionáři, kteří nedovedou spojovat nelegální formy boje se všemi formami legálními, jsou velmi špatnými revolucionáři. Není těžké být revolucionářem, když už revoluce vzplanula a rozpoutala se, když se přidává k revoluci kdekdo z pouhého nadšení, z módy, ba někdy z pohnutek kariéristických. Proletariát potom, po svém vítězství, musí vynaložit obrovské úsilí, ba přestát útrapy přímo mučednické, aby se „osvobodil“ od takových také-revolucionářů. Mnohem nesnadnější — a mnohem cennější — je umět revolucionářem být, kdy ještě není podmínek pro přímý, otevřený, opravdu masový, opravdu revoluční boj, umět hájit zájmy revoluce (propagačně, agitačně i organizačně) v nerevolučních, ba často přímo reakčních institucích, za nerevoluční situace v masách, které nejsou s to hned pochopit nutnost revoluční akční metody. Umět najít, vypátrat a správně určit konkrétní cestu nebo zvláštní obrat událostí, který *přivede* masy ke skutečnému, rozhodnému, poslednímu a velikému revolučnímu boji — toť hlavní úkol nynějšího komunismu v západní Evropě a v Americe.

Příklad: Anglie. Nemůžeme vědět — a nikdo nemůže předem říci — kdy tam vzplane skutečná proletářská revoluce a *jaký podnět* nejsilněji vzbudí, podníti a pobídne do boje velmi široké, nyní ještě spící masy. Proto musíme provádět veškeré své přípravy tak, abychom byli (jak rád říkával zesnulý Plechanov, dokud byl marxistou a revolucionářem) „okováni na všech čtyřech“. Možná, že k „průlomu povede“, „ledy prolomí“ parlamentní krize, možná, že to způsobí krize, která vyplyne z nemožně zamotaných koloniálních a imperialistických rozporů, které se stále choulostivěji utvářejí a vyhrcoují; je možné i něco jiného atp. Nemluvíme o tom, jakým bojem bude *rozhodnuto* o osudu proletářské revoluce v Anglii (tato otázka nevzbuzuje u žádného komunisty pochyby, tato otázka je pro nás všechny vyřešena, vyřešena jasně), mluvíme o *podnětu*, který uvede dosud ještě spící proletářské masy do pohybu a přivede je až k revoluci. Nezapomeňme, že na příklad v buržoazní francouzské republice, v situaci, která byla mezinárodně i vnitropoliticky stokrát méně revoluční než situace nynější, postačil tak , „neočekávaný“ a tak „nepatrný“ podnět, jakým byl jeden z nesčetných bezectných kousků reakční vojenské kliky (aféra Dreyfusova), aby byl lid doveden až k občanské válce!

Komunisté v Anglii musí neustále, neúnavně a neústupně využívat nejen parlamentních voleb, nýbrž i všech peripetií v irské, koloniální a světově imperialistické politice britské vlády, jakož i všech ostatních oborů, sfér a stránek společenského života, a pracovat všude ne v duchu II. Internacionály, nýbrž novým, komunistickým způsobem, v duchu III. Internacionály. Nemám kdy, ani dost místa, abych vylíčil metody „ruské“, „bolševické“ účasti v parlamentních volbách a v parlamentním boji, mohu však ujistit zahraniční komunisty, že se naprosto nepodobaly obvyklým západoevropským parlamentním kampaním. Z toho je často vyvozován závěr: „Nu, tak to bylo u vás v Rusku, u nás je však jiný parlamentarismus.“ To je závěr nesprávný. Komunisté, přívrženci III. Internacionály ve všech zemích, jsou tu přece proto, aby po všech stránkách, ve všech oborech života *přetvořili* starou socialistickou, tradeunionistickou, syndikalistickou, parlamentní práci v práci *novou*, komunistickou. Také při našich volbách se vždy vyskytovalo velmi a velmi mnoho zjevů oportunistických a čistě buržoazních, prospěchářských a šejdířsky-kapitalistických. Komunisté v západní Evropě a v Americe se musí učit, jak vybudovat nový, neobvyklý, neoportunistický, nekariéristický parlamentarismus: komunistická strana bude razit svá hesla, skuteční proletáři budou s pomocí neorganizované a zcela zdeptané chudiny rozhazovat a roznášet letáky, vyhledávat a obcházet dělnické byty, chaty venkovských proletářů a zapadlých rolníků (v Evropě je na štěstí mnohem méně venkovských a zapadlých koutů než u nás, a v Anglii je jich už docela málo), budou chodit do nejprostších lidových hospod, pronikat do spolků, společností a náhodných schůzí nejprostšího lidu, nebudou mluvit s lidem učeně (a mluvou příliš „parlamentní“), nesmějí se pachtit ani trochu po „sinekurách“ v parlamentě, nýbrž musí všude burcovat myšlenku odboje, získávat masy do hnutí, chytat buržoazii za slovo, využívat buržoazií vytvořeného aparátu,

buržoazií vypsaných voleb, buržoazií vydaných provolání ke všemu lidu a seznamovat lid s bolševismem tak, jak to nikdy dříve (za panství buržoazie) nebylo možno mimo volební kampaň (nepřihlížíme-li ovšem k velikým stávkám, kdy týž aparát pro agitaci mezi veškerým lidem fungoval u nás ještě intenzivněji). Provést to v západní Evropě a v Americe je velmi těžké, nesmírně těžké, je to však možno a nutno učinit, neboť bez námahy není vůbec možno řešit úkoly komunismu, je však třeba usilovat o řešení *praktických* úkolů, které jsou stále různější, stále úžeji souvisí se všemi obory společenského života a jejichž výsledkem je, že *buržoazie je vytlačována* z jednoho oboru za druhým, z jedné oblasti za druhou.

V téže Anglii je třeba zorganizovat rovněž novým způsobem (nikoli socialisticky, nýbrž komunisticky, nikoli reformisticky, nýbrž revolučně) propagační, agitační a organizační práci v armádě a mezi utiskovanými a neplnoprávními národnostmi „vlastního“ státu (Irsko, kolonie). Neboť ve všech těchto oborech společenského života v epoše imperialismu vůbec a zejména nyní po válce, která zmučila národy a otevírá jim rychle oči, aby prohlédly (že desetimiliony lidí byly vyvražděny a mrzačeny jen proto, aby bylo rozhodnuto, kteří lupiči, zda angličtí nebo němečtí, budou plenit více zemí) — ve všech těchto oborech společenského života se zvláště hojně hromadí hořlaviny a vzniká neobyčejně mnoho podnětů ke konfliktům, krisím a zostřování třídního boje. Nevíme a nemůžeme vědět, která jiskra — z oné nezměrné spousty jisker, které nyní srší odevšad ve všech zemích v důsledku hospodářské a politické světové krise — bude s to zažehnout požár, totiž zvláště silně vzburcovat masy, a proto se musíme pustit se svými novými komunistickými zásadami do „zpracovávání“ všech možných polí činnosti, dokonce i těch nejzastaralejších, nejzatluchlejších a zdánlivě zcela beznadějných, neboť jinak nebudeme na výši úkolu, nebudeme všestranně připraveni, neovládáme všechny druhy zbraní, nepřipravíme se ani k vítězství nad buržoazií (která všechny stránky společenského života po měšťácku zorganizovala — a nyní také desorganizovala), ani k budoucí komunistické přestavbě celého života po tomto vítězství.

Po proletářské revoluci v Rusku a pro buržoazii a šosáky neočekávaných vítězství této revoluce v mezinárodním měřítku stal se teď celý svět jiným a také buržoazie se všude stala jinou. Je posedlá strachem z „bolševismu“, rozlícena na něj až k nepřičetnosti, a právě proto s jedné strany urychluje spád událostí, a s druhé strany se věnuje násilnému potlačení bolševismu, čímž oslabuje své posice na četných jiných polích činnosti. Obě tyto okolnosti musí komunisté všech pokročilých zemí mít při své taktice na zřeteli.

Když ruští kadeti a Kerenský rozpoutali zběsilé štvánice proti bolševikům — zejména od dubna r. 1917 a ještě více v červnu a v červenci r. 1917 — „přestřelili“. Miliony výtisků buržoazních novin, všemožným způsobem zatracujících bolševiky, pomohly masám utvořit si úsudek o bolševismu, ač nehledíc na noviny, celý veřejný život právě zásluhou „horlivosti“ buržoazie byl prostoupen diskusemi o bolševismu. Nyní v mezinárodním měřítku si milionáři všech zemí počínají tak, že jim musíme být z celého srdce vděčni. Štvou proti bolševismu stejně horlivě, jako štváli proti němu Kerenský a spol.; taktéž při tom „přestřelují“ a taktéž nám *pomáhají* jako Kerenský. Jestliže francouzská buržoazie činí z bolševismu ústřední bod své volební agitace a předhazuje poměrně umírněným nebo kolísajícím socialistům bolševismus, jestliže americká buržoazie úplně ztratila hlavu a zavírá tisíce a tisíce lidí pro podezření z bolševismu a rozšiřujíc všude zprávy o bolševických spiknutích, vytváří atmosféru paniky, jestliže „nejsolidnější“ buržoazie na světě, buržoazie anglická, přes veškerý svůj důvtip a všechny své zkušenosti dělá nehorázné pošetilosti, zakládá penězi oplývající „spolky k boji proti bolševismu“, vydává speciální literaturu o bolševismu a kromě toho si najímá k boji proti bolševismu další učence, agitátory a pátery, musíme vyslovit pánům kapitalistům své uznání a svůj dík. Pracují pro nás. Pomáhají nám vzbudit zájem v masách o podstatu a význam bolševismu. A nemohou si jinak počínat, neboť „umlčet“, potlačit bolševismus se jim už nepodařilo.

Zároveň však buržoazie vidí téměř jen jednu stránku bolševismu: povstání, násilí a teror; proto se snaží připravit zejména k odporu a k boji *na tomto poli*. Je možné, že v jednotlivých

případech v jednotlivých zemích, na tu nebo onu krátkou dobu, se jí to podaří: s takovou možností je třeba počítat a také není pro nás nic hrozného v tom, podaří-li se jí to. Komunismus „raší“ doslova ze všech složek společenského života, jeho výhonky jsou absolutně všude, „nákaza“ (máme-li použít výrazu oblíbeného buržoazí a buržoazní policií, a přirovnání, které se jim „nejlépe zamlouvá“) pronikla do organismu velmi pevně a zasáhla úplně celý organismus. Je-li zvláště pečlivě „ucpáno“ jedno její zřídlo, „nákaza“ se provalí na místě jiném, někdy nejneočekávanějším. Život prosadí své. Necht' buržoazie běsní, necht' zuří do nepřítelů, přestřeluje, vyvádí hlouposti, předem se mstí bolševikům a snaží se vyvraždit (v Indii, v Maďarsku, v Německu atd.) další sta, tisíce a statisíce zítřejších nebo včerejších bolševiků: jednájc tak, počíná si buržoazie jako všechny třídy, odsouzené historií k zániku. Komunisté si musí být vědomi, že budoucnost rozhodně patří jim, a proto můžeme (a musíme) spojovat ohromné nadšení ve velikém revolučním boji s neobjektivnějším a nejstřízlivějším hodnocením zběsilých záchvatů buržoazie. Ruská revoluce byla bestiálně poražena roku 1905; ruští bolševici byli poraženi v červenci roku 1917; rafinovanými provokacemi a obratnými manévry Scheidemanna a Noskeho, kteří se spojili s buržoazí a monarchistickými generály, bylo vyvražděno přes 15.000 německých komunistů; ve Finsku a v Maďarsku řádí bílý teror. Avšak ve všech případech a ve všech zemích se komunismus zoceluje a sílí; zapustil kořeny tak hluboko, že pronásledování ho nechromuje a nevysiluje, nýbrž posiluje. Abychom šli k vítězství jistěji a pevněji, chybí nám jen jedno: aby si všichni komunisté všech zemí všude zcela jasně a plně uvědomili, že musí být ve své taktice maximálně pružní. Výborně sílícímu komunismu chybí nyní, zejména v pokročilých zemích, toto poznání a umění uplatnit je v praxi.

Užitečným poučením by mohl (a měl) být osud, který stihl tak nadmíru učené marxisty a socialismu oddané vůdce II. Internacionály, jako Kautského, Otto Bauera a jiné. Ti dobře věděli, že taktika musí být pružná, učili sebe a učili jiné Marxově dialektice (a mnohé z toho, co v tomto směru vykonali, navždy zůstane cenným přínosem socialistické literatury), avšak *při uplatnění* této dialektiky se dopustili takové chyby, nebo se ukázali v praxi takovými nedialektiky, lidmi tak neschopnými posoudit rychlou změnu formy a uvážit, že staré formy se rychle naplnily novým obsahem, že jejich osud není o mnoho záviděníhodnější než osud Hyndmanův, Guesdův a Plechanův.

Hlavní příčina jejich bankrotu tkvěla v tom, že se „zakoukali“ do jedné určité formy růstu dělnického hnutí a socialismu, zapomněli na její jednostrannost, nechtěli vidět příkrý zlom, který se stal nezbytným v důsledku objektivních podmínek, a nepřestávali omílat elementární, nazpaměť naučené a na první pohled nesporné pravdy: tři je více než dvě. Avšak politika se podobá spíše algebře než aritmetice, a ještě více vyšší matematice. Ve skutečnosti se všechny staré formy socialistického hnutí naplnily novým obsahem, a před číslicemi se proto objevilo nové znaménko „minus“, avšak naši mudrci umíněně nepřestávali (a nepřestávají) namlouvat sobě i jiným, že „minus tři“ je více než „minus dvě“.

Je třeba se postarat, aby se s komunisty neopakovala táž chyba, jenže s druhého konce, či lépe řečeno, aby byla co nejrychleji napravena a rychleji, pro organismus bezbolestněji vyléčena *táž chyba*, které se, jenže s druhého konce, dopouštějí „leví“ komunisté. Nejen pravé, i levé doktrinářství je chybou. Ovšem, chyba levého doktrinářství v komunismu je nyní mnohem méně nebezpečná a méně významná než chyba doktrinářství pravého (tj. sociálšovinismu a kautskyánství). To je však jen proto, že levý komunismus je směr zcela mladý, právě se rodící. Jen proto může být tato choroba za jistých okolností snadno vyléčena a je nutno přikročit k jejímu vyléčení s největší energií.

Staré formy praskly, neboť se ukázalo, že jejich nový obsah — obsah protiproletářský a reakční — nabyl nadměrného objemu. Obsah naší práce (za sovětskou moc, za diktaturu proletariátu) je nyní s hlediska rozvoje mezinárodního komunismu tak pevný, tak působivý a tak velkorosý, že se může a *musí* uplatnit v kterékoli formě, ve formě nové i staré, že může a musí přetvořit, zvládnout a podřídit si všechny formy nejen nové, nýbrž i staré, nikoli proto, aby se se starým

smířil, nýbrž proto, aby dovedl všechny možné, nové i staré formy dát do služeb plného a konečného, rozhodného a nezměnitelného vítězství komunismu.

Komunisté musí napnout všechny síly, aby uvedli dělnické hnutí a společenský vývoj na nejpřímější a nejrychlejší cestu k vítězství sovětské moci a diktatury proletariátu na celém světě. To je nesporná pravda. Postačí však učinit malý krůček dále — zdánlivě krok stejným směrem — a pravda se zvrátí v chybu. Stačí říci, co říkají němečtí a angličtí leví komunisté, že za správnou pokládáme jen jednu, jen přímou cestu, že nepřipouštíme lavírování, dohodování se a kompromisy, a už to bude chyba, která je s to přinést, zčásti už přinesla a přináší, velmi vážnou škodu komunismu. Právě doktrinářství ulpělo na pouhých starých formách a nadobro zbankrotovalo, neboť nepostřehlo nový obsah. Levé doktrinářství ulpívá na bezvýhradném odmítání určitých starých forem a nepozoruje, že nový obsah si razí cestu všemi možnými formami, že naší povinností jako komunistů je ovládnout všechny formy, naučit se co nejrychleji doplňovat jednu formu druhou, nahrazovat jednu druhou, přizpůsobovat svou taktiku ke každé takové záměně, která byla způsobena nikoli naší třídou nebo naším přičiněním.

Světová revoluce byla popohnána a urychlena hrůzami, ohavnostmi a ničemnostmi světové imperialistické války a beznadějností situace, kterou tato válka vytvořila, tak mocně — tato revoluce se rozrůstá do šířky i do hloubky tak výjimečně rychle, oplývající: tak velkolepým bohatstvím střídajících se forem, vyvracející v praxi jakékoli doktrinářství tak názorně, že můžeme plným právem doufat v rychlé a úplné vyléčení mezinárodního komunistického hnutí z dětské nemoci „levého“ komunismu.

27. dubna 1920

Dodatek

Dříve než nakladatelství v naší zemi, kterou vyplenili imperialisté celého světa, mstíce se za proletářskou revoluci, a kterou nadále plení a blokují přes všemožné sliby, dané svému dělnictvu — dříve než naše nakladatelství mohla vydat moji brožuru, došel z ciziny dodatečný materiál. Aniž si činím ve své brožuře větší nárok než na letmé poznámky publicisty, zmíním se stručně o některých bodech.

I Rozkol německých komunistů

Rozkol komunistů v Německu se stal faktem. „Leví“ neboli „zásadní opozice“ utvořili zvláštní „komunistickou dělnickou stranu“ na rozdíl od „komunistické strany“. V Itaii spějí věci podle všeho také k rozkolu — pravím, podle všeho, neboť mám jen nová čísla (č. 7 a 8) levého časopisu „Il Soviet“, kde se otevřeně pojednává o možnosti a nutnosti rozkolu, při čemž se také mluví o sjezdu frakce „abstencionistů“ (neboli bojkotářů, tj. odpůrců účasti v parlamentě), kterážto frakce dodnes patří k italské socialistické straně.

Je možno se obávat, že rozkol s „levými“, s antiparlamentárníky (zčásti také s antipolitiky, s odpůrci politické strany a práce v odborech) se stane zjevem mezinárodním, jako rozkol s „centristy“ (čili kautskyánci, longuetovci, „nezávislovci“ atp.). Nechť se tak stane. Rozkol je přece jen lepší než zmatek, překážející jak ideovému, teoretickému, revolučnímu růstu a zrání strany, tak i její svorné, skutečně organizované praktické práci, opravdu připravující diktaturu proletariátu.

Nechť „leví“ vyzkoušejí v praxi, v národním i mezinárodním měřítku, co dovedou. Nechť zkusí připravovat (a potom i uskutečňovat) diktaturu proletariátu bez přísně zcentralizované strany, mající železnou kázeň, bez umění ovládat všechny obory, odvětví a různé druhy politické a kulturní práce. Praktické zkušenosti je rychle přivedou k rozumu.

Je třeba všemožně se snažit, aby rozkol s „levými“ neztížil, nebo co možná nejméně ztížil v nedaleké budoucnosti neodvratné a nevyhnutelné sloučení všech příslušníků dělnického hnutí, vyslovujících se upřímně a poctivě pro vládu rad a diktaturu proletariátu, v jednotnou stranu. V Rusku měli bolševici zvláštní štěstí, že se jim dostalo patnáctileté lhůty pro soustavný a do důsledků provedený boj jak proti menševikům (tj. oportunistům i „centristům“) tak i proti „levým“, již dávno před tím, než masy zahájily přímý boj za diktaturu proletariátu. V Evropě a v Americe je nyní nutno konat tutéž práci urychleně. Jednotlivci zejména z řad ztroskotavších uchazečů o vůdcovství, mohou (nedostává-li se jim proletářské ukázněnosti a „poctivosti k sobě“) nadlouho trvat na svých chybách, avšak dělnické masy snadno a rychle, až k tomu dozraje doba, se samy sjednotí a sjednotí všechny upřímné komunisty v jednotnou stranu, způsobí uskutečnit zřízení rad a diktaturu proletariátu¹⁹.

¹⁹ O budoucím sloučení „levých“ komunistů, antiparlamentárníků s komunisty vůbec, poznamenávám ještě toto: Pokud se mi podařilo pročíst časopisy „levých“ komunistů a komunistů vůbec v Německu, „leví“ komunisté mají tu přednost, že dovedou lépe agitovat v masách než komunisté vůbec. Così analogického jsem pozoroval často — jenom že v menším rozsahu a v jednotlivých místních organizacích, nikoli v měřítku celostátním — v dějinách bolševické strany. Na př. v letech 1907—1908 „leví“ bolševici někdy a leckde agitovali v masách s větším zdarem než my. To se zčásti vysvětluje tím, že v době revoluce nebo v době, kdy vzpomínky na revoluci jsou ještě živé, je snazší přiblížit se k masám s taktikou „prostého“ negování. To však ještě není důkaz, že tato taktika je správná. Rozhodně však není nejmenší pochyby, že komunistická *strana*, chce-li být opravdu avantgardou, předvojem revoluční *třídy*, proletariátu, a chce-li se kromě toho naučit vést široké *masy* nejen proletářské, nýbrž i neproletářské, masy pracujícího a vykořisťovaného lidu, musí umět propagovat, organizovat i agitovat způsobem co nejpobulárnějším a nejsrozumitelnějším, nejjasnějším a nejzajímavějším jak pro městskou, tovární „ulici“, tak i pro venkov. Pozn. Leninova.

II Komunisté a nezávislí v Německu

Vyslovil jsem v brožuře názor, že kompromis mezi komunisty a levým křídlem nezávislých je nezbytný a pro komunismus prospěšný, že však nebude snadné jej uzavřít. Časopisy, které jsem potom obdržel, daly mi v obou věcech za pravdu. V 32. čísle „Die rote Fahne“, orgánu ústředního výboru komunistické strany Německa („Die rote Fahne“, ústřední orgán komunistické strany Německa, Spartakův Svaz, z 26. března 1920), vyšlo „prohlášení“ tohoto ústředního výboru o vojenském „puči“ (spiknutí, dobrodružství) Kappa—Lüttwjtze a o „socialistické vládě“. Toto prohlášení je jak ve své základní myšlence, tak i ve svém praktickém závěru správné. Základní myšlenka záleží v tom, že v nynější době není „objektivní základny“ pro diktaturu proletariátu, neboť „většina městských dělníků“ jde s nezávislými. Závěr: slib „loyální opozice“ (t. j. zanechání přípravy k „násilnému převratu“) vůči „socialistické vládě s vyloučením buržoazně kapitalistických stran“.

To je beze sporu taktika v základě správná. Není-li však třeba probírat malé nepřesnosti formulace, nelze přece jen přejít mlčením, že vládu sociálních zrádců není možno (v oficiálním prohlášení komunistické strany) označit za „socialistickou“, že není možno mluvit o vyloučení „buržoazně kapitalistických stran“, jelikož strany Scheidemannů i pánů Kautských — Crispienů jsou maloburžoazně demokratické, že není přípustné psát takové věci, jako je čtvrtý odstavec prohlášení, ve kterém se praví:

Aby proletářské masy byly dále získávány pro komunismus, má stav, za kterého by mohlo být neomezeně využito politické svobody a za kterého by buržoazní demokracie nemohla vystupovat jako diktatura kapitálu, obrovskou důležitost pro vývoj směrem k proletářské diktatuře...

Takový stav je nemožný. Maloburžoazní vůdcové, němečtí Hendersonové (Scheidemannové) i Snowdenové (Crispienové) nepřekročují a nemohou překročit rámec buržoazní demokracie, která sama zase nemůže být ničím jiným než diktaturou kapitálu. Tyto zásadně nesprávné a politicky škodlivé věci nebylo třeba vůbec psát, chtěl-li ústřední výbor komunistické strany dosáhnout praktického výsledku, o který naprosto správně usiloval. Proto stačilo říci (chceme-li být parlamentně zdvořilí): Dokud většina městských dělníků jde s nezávislými, my, komunisté, nemůžeme zabraňovat těmto dělníkům, aby se zhostili svých posledních maloměšťácko-demokratických (tj. také „buržoazně kapitalistických“) ilusí na podkladě zkušeností se „svou“ vládou. To stačí pro zdůvodnění kompromisu, který je opravdu nezbytný a musí záležet v tom, že na jistý čas bude zanecháno pokusů o násilné svržení vlády, těšící se důvěře většiny městských dělníků. Ale v každodenní agitaci mezi masami, neomezené rámcem oficiální, parlamentní zdvořilosti, bylo by možno ovšem dodat: Necht' takoví ničemové, jako Scheidemannové, a takoví šosáci, jako Kautští a Crispienové, v praxi předvedou, nakolik jsou zbalamuceni sami a nakolik balamutí dělnictvo; jejich „čistá“ vláda „nejčistější“ provede tuto „očistu“ Augiášových chlévů socialismu, sociáldemokratismu a ostatních forem sociálního zrádovství.

Pravá povaha nynějších vůdců „Nezávislé sociálně demokratické strany Německa“ (vůdců, o kterých se nesprávně tvrdí, že prý již ztratili všechn vliv a kteří jsou ve skutečnosti pro proletariát ještě nebezpečnější než maďarští sociální demokraté, kteří se pojmenovali komunisty a slíbili „podporovat“ diktaturu proletariátu) se znovu projevila za německé kornilovštiny, tj. za puče pánů Kappa a Lüttwjtze²⁰. Malou, avšak výstižnou ilustraci skýtají články Karla Kautského „Rozhodující okamžiky“ („Entscheidende Stunden“) v listu „Freiheit“ (orgánu nezávislých) z 30. března 1920 a Artura Crispiena „K politické situaci“ (tamtéž, 14. dubna 1920). Tito pánové naprosto nedovedou myslit a uvažovat jako

²⁰ Neobyčejně jasně, stručně a přesně, marxisticky, je to mimo jiné vysvětleno ve velmi dobře redigovaném časopisu rakouské komunistické strany „Die rote Fahne“ z 28. a 30. března 1920 („Die rote Fahne“, Vídeň 1920, č. 266 a 267; L. L. „Nová etapa německé revoluce“). — Pozn. Leninova.

revolucionáři. Jsou to ubrečení maloměšťáctí demokraté, kteří jsou pro proletariát tisíckrát nebezpečnější, prohlašují-li se za přívržence vlády rad a diktatury proletariátu, neboť ve skutečnosti v každé těžké a nebezpečné chvíli budou nevyhnutelně zrazovat... jsouce „zcela upřímně“ přesvědčeni, že pomáhají proletariátu! Vždyť i maďarští sociální demokraté, překřtivše se na komunisty, chtěli „pomoci“ proletariátu, když ze zbabělosti a bezcharakternosti pokládali postavení vlády rad v Maďarsku za beznadějně a rozbřečeli se před agenty dohodových kapitalistů a dohodových katanů.

III Turati a spol. v Itaii

Číslo italského časopisu „Il Soviet“, o kterých jsem se už zmínil, plně potvrzuje to, co jsem v brožuře řekl o chybě italské socialistické strany, která trpí ve svých řadách takové členy, a dokonce takovou skupinu členů parlamentu. Ještě lépe to potvrzuje na věci nezúčastněný svědek, římský korespondent anglického buržoazně liberálního časopisu „The Manchester Guardian“, který v čísle z 12. března 1920 uveřejnil svůj interview s Turatim:

Signor Turati — píše tento korespondent — má za to, že revoluční nebezpečí není tak veliké, aby budilo v Itaii neodůvodněné obavy. Maximalisté si hrají s ohněm sovětských teorií jen proto, aby udržovali masy v povznesené a vzrušené náladě. Tyto teorie jsou však vybájenými vidinami, nezralými programy, nehodícími se pro praktické použití. Hodí se jen k tomu, aby udržovaly pracující třídy ve stavu napjatého očekávání. Tíživší lidé, kteří jich užívají jako omamného prostředku, aby otupili soudnost proletáře, jsou nuceni vést každodenní boj za některé, často nepatrné hospodářské požadavky aby oddálili chvíli, kdy dělnická třída pozbude svých ilusí a víry ve své oblíbené utopie. Tím se vysvětluje dlouhá řada stávek různého rozsahu a z rozličných pohnutek až po poslední stávky na poště a na železnicích — stávek, které činí i beztak těžké postavení země ještě těžším. Země je rozjitřena obtížemi, spojenými s jejím jaderským problémem, zdeptána svými zahraničními dluhy a nadměrným vydáváním papírových peněz. A přece si ještě naprosto neuvědomuje, že je nutno osvojit si pracovní kázeň, která jedině může obnovit pořádek a blahobyt...“

Je nad slunce jasnější, že anglický korespondent vyžvanil pravdu, kterou pravděpodobně zastírá a zamlouvá i sám Turati, i jeho buržoazní ochránci, pomocníci a inspirátoři v Itaii. Tato pravda tkví v tom, že ideje a politická práce pánů Turatiho, Trevesa, Modiglianiho, Dugoniho a spol. je skutečně taková a právě taková, jak ji líčí anglický korespondent. Je to úplné sociální zrádčovství. Jakou cenu má pouhá ochrana pořádku a kázně pro dělnictvo, které je v námezdním otroctví a pracuje pro zisk kapitalistů? A jak jsou nám, Rusům, známy všechny tyto menševické řeči! Jak cenné je přiznání, že masy jsou pro sovětskou moc! Jak tupé a vulgárně buržoazní je nepochopení revoluční úlohy živelně se šířícího stávkového hnutí! Ano, ano, anglický korespondent buržoazně liberálního časopisu prokázal medvědí službu pánům Turati a spol. a výtečně potvrdil správnost požadavku s. Bordigy a jeho přátel z časopisu „Il Soviet“, žádajících, aby italská socialistická strana, chce-li být opravdu *pro* III. Internacionálu, s hanbou vyhnala ze svých řad pány Turati a spol. a stala se komunistickou stranou nejen podle jména, nýbrž i podle skutků.

IV Nesprávně závěry ze správných předpokladů

Avšak s. Bordiga a jeho „leví“ přátelé vyvozují ze své správné kritiky pánů Turatiho a spol. nesprávný závěr, že účast v parlamentě je škodlivá vůbec. K obhajobě tohoto názoru nemohou italští „leví“ uvést nejmenší vážný důvod. Prostě neznají (nebo se snaží zapomenout) mezinárodní příklady, kdy bylo využito skutečně revolučně a komunisticky buržoazních parlamentů, takže to nesporně napomohlo přípravě proletářské revoluce. Nedovedou si prostě představit nic „nového“ a do nekonečna se opakující, ztracují „staré“, nebolševické, využití parlamentarismu.

V tom také tkví jejich podstatná chyba. Komunismus *musí* nejen na poli parlamentním, nýbrž i na všech polích činnosti *přinést* (a bez dlouhé, houževnaté a úporné práce *nebude* s to přinést) něco zásadně nového, co se radikálně rozchází s tradicemi II. Internacionály (a zároveň uchovat a zlepšit to, co přinesla dobrého).

Všimněte si třeba žurnalistiky. Noviny, brožury a proklamace provádějí nezbytnou propagandu, agitaci a organizační činnost. Bez žurnalistického aparátu se nemůže obejít ani jedno masové hnutí v zemi jen poněkud civilisované. A žádné nářky na „vůdce“, žádné zapřísahání, že masy budou uchráněny před vlivem vůdců, nezprošťují nás nutnosti využívat k tomu lidí, pocházejících z řad buržoazní inteligence, nezbavují nás buržoazně demokratické, „soukromovlastnické“ atmosféry a okolností, za kterých je tato práce za kapitalismu konána. Dokonce ještě dva a půl roku po svržení buržoazie, po vydobytí politické moci proletariátem spatřujeme kolem sebe tuto atmosféru, toto okolí buržoazně demokratických, vlastnických vztahů jako hromadný zjev (mezi rolníky a řemeslníky).

Parlamentarismus je jednou formou práce, žurnalistika druhou. Obsah obou může a musí být komunistický, pracují-li na obou polích skuteční komunisté, skuteční členové proletářské masové strany. Avšak na tom i onom - *a na kterémkoli poli činnosti za kapitalismu a za přechodu od kapitalismu k socialismu* — není možno se vyhnout obtížím a svérázným úkolům, které musí proletariát překonat a řešit, aby využil pro své cíle lidí, pocházejících z buržoazního prostředí, aby vymýtil buržoazně intelektuálské předsudky a vlivy, aby zeslabil odpor maloburžoazního okolí (a v dalším je i úplně přetvořil).

Cožpak jsme před válkou 1914—1918 nepozorovali, jak se ve všech zemích velmi často stávalo, že velmi „leví“ anarchisté, syndikalisté a ostatní zatracovali parlamentarismus, smáli se buržoazně zchátravším socialistickým parlamentárníkům, tepali jejich kariérismus atd., atp. avšak sami *pomocí* žurnalistiky, pomocí práce v syndikátech (odborech) dělali tutéž buržoazní kariéru? Cožpak nejsou, omezíme-li se na Francii, příklady pánů Jouhauxů a Merrheimů typické?

Děťinsky naivní „odmítání“ účasti na parlamentarismu záleží právě v tom, že takovým „prostým“, „snadným“, pseudo-revolučním způsobem chtějí „řešit“ nesnadný úkol boje proti buržoazně demokratickým vlivům v *řadách* dělnického hnutí, ale ve skutečnosti jen utíkají od vlastního stínu, jen zavírají oči před obtížemi, snaží se přenést přes ně pomocí frází. Nejnestoudnější kariérismus, buržoazní využití parlamentních sinekur, nehorázné reformistické zkomolení parlamentní práce, mělké maloměšťácké rutinérství — není pochyby, že to vše jsou obvyklé a převládající charakteristické rysy, plozené kapitalismem všude a nejen mimo řady dělnického hnutí, nýbrž i v něm. Avšak kapitalismus a jím vytvořené buržoazní prostředí (mizící i po svržení buržoazie velmi pomalu, neboť rolnictvo neustále plodí buržoazii) plodí rozhodně ve všech oborech práce i života v podstatě týž, nepatrnými variacemi se formálně odlišující buržoazní kariérismus, nacionální šovinismus, šosácké změlčení atd.

Myslíte si, milí bojkotáři a antiparlamentárníci že jste „strašně revoluční“, ve skutečnosti však jste se polekali poměrně nevelkých obtíží boje proti buržoazním vlivům v dělnickém hnutí, kdežto vaše vítězství, tj. svržení buržoazie a vydobytí politické moci proletariátem způsobí *tutéž* obtíže v ještě větším, v nesmírně větším rozsahu. Polekali jste se jako děti nepatrné obtíže, která vás čeká dnes, neuvědomující se, že zítra a pozítří se budete musit přece jen učit a doučit překonávat obtíže nepoměrně větší.

Za vlády sovětů se bude vtírat do vaší i do naší proletářské strany ještě více lidí pocházejících z kruhů buržoazní inteligence. Proniknou do sovětů, do soudů i do úřadů, neboť není možno budovat komunismus jinak než pomocí lidí, stvořených kapitalismem, neboť není možno vyhnat a vyhladit buržoazní inteligenci, je třeba nad ní zvítězit, předělat ji, přetvořit a převychovat na podkladě diktatury proletariátu v dlouhém boji i samé proletáře, kteří se svých maloburžoazních předsudků nemohou zhostit rázem, zázrakem, z příkazu matky boží,

vydáním hesla, usnesením resoluce a vyhlášením dekretu, nýbrž jen v dlouhém a obtížném boji mas proti maloburžoazním vlivům jako masovému zjevu. Za vlády sovětů tytéž úkoly, které nyní tak pohrdavě, tak povýšeně, tak nerozvázně a tak dětinsky pošetile odmítá antiparlamentárník pouhým mávnutím ruky, *tytéž* úkoly znovu před námi vyvstávají v sovětech, v sovětské administrativě mezi sovětskými „právními zástupci“ (odstranili jsme v Rusku buržoazní advokacii a dobře jsme učinili, avšak ožívá u nás pod rouškou „sovětských“ „právních zástupců“). Pozorujeme, že mezi sovětskými inženýry, mezi sovětskými učiteli, mezi privilegovanými, tj. nejkvalifikovanějšími a nejlépe placenými *dělníky* v sovětských továrnách ustavičně ožívají naprosto *všechny* záporné rysy, které jsou vlastní buržoaznímu parlamentarismu a jedině ustavičným, neúnavným, dlouhým a úporným bojem proletářské organizovanosti a kázně zdoláváme — postupně — toto zlo.

Ovšem, za panství buržoazie je velmi „těžké“ vymýtit buržoazní návyky ve vlastní, tj. v dělnické straně; je „těžké“ vyhnat ze strany obvyklé vůdce — parlamentárníky, vůdce nepolepšitelně zkažené buržoazními předsudky; je „těžké“ „podřídít“ naprosto nezbytný (jistý, třeba velmi omezený) počet lidí, pocházejících z řad buržoazie, proletářské kázně; je „těžké“ utvořit v buržoazním parlamentě takovou komunistickou frakci, která by byla plně ke cti dělnické třídy; je „těžké“ prosadit, aby komunističtí parlamentární zástupci nemařili čas provozováním buržoazně parlamentních kejklů, nýbrž věnovali se velmi naléhavé propagandě, agitaci a organizační práci v masách, To vše je „těžké“, o tom není sporu, těžké to bylo v Rusku, ještě těžší je to v západní Evropě a v Americe, kde buržoazie je mnohem silnější, kde buržoazně demokratické tradice a podobné zjevy jsou mnohem zakořeněnější.

Avšak všechny tyto „obtíže“ jsou přímo dětskými obtížemi v porovnání s úkoly naprosto *téhož* druhu, které proletariát bude nucen tak jako tak řešit, a to jak k dosažení vítězství, tak i za proletářské revoluce, tak i po převzetí moci proletariátem. V porovnání s *těmito*, vpravdě gigantickými úkoly, kdy za diktatury proletariátu bude nutno převychovávat miliony rolníků a drobných živnostníků, statisíce zřízců, úředníků a buržoazních intelektuálů, podřizovat je všechny proletářskému státu a proletářskému vedení, oprošťovat je od buržoazních zvyků a tradic — v porovnání s *těmito* gigantickými úkoly je přímo hračkou utvořit za panství buržoazie, v buržoazním parlamentě opravdu komunistickou frakci skutečné proletářské strany.

Jestliže „leví“ soudruzi a antiparlamentárníci se nenaučí překonávat nyní i tak nepatrnou nesnáz, pak je možno s veškerou jistotou prohlásit, že buď nebudou s to uskutečnit diktaturu proletariátu a ve velikém rozsahu si podřídít, převychovat a předělat buržoazní inteligenty a buržoazní instituce, nebo se budou musit tomu všemu *chvatně doučovat* a tímto spěchem velmi poškodí věc proletariátu, nadělají nadmíru mnoho chyb, budou nadprůměrně slabí a neobratní atd.

Dokud buržoazie nebude svržena a dokud pak úplně nezmizí drobné hospodářství a malovýroba zboží, dotud buržoazní okolí, vlastnické návyky a maloměšťácké tradice budou kazit proletářskou práci jak mimo řady dělnického hnutí, tak i v jeho řadách, a to nejen v jednom oboru činnosti, v oboru činnosti parlamentní, nýbrž nevyhnutelně ve všech možných oborech společenské práce, na všech kulturních a politických polích práce bez výjimky. A velmi hrubou chybou, za kterou bychom později neodvratně musili pykat, by byl pokus přenést se přes *jeden* z „nepříjemných“ úkolů nebo obtíží v jedné oblasti práce a vyhnout se mu. Je třeba se učit a naučit ovládat všechny obory práce a činnosti bez výjimky, zdolávat všechny obtíže a všechny buržoazní návyky, tradice a zvyky vždy a všude. Pohlížet na věc jinak, znamená počínat si nereseriosně, prostě dětinsky.

12. května 1920